Price Rs. 10-00

THE BHAGAVADGĪTĀ

AUTHORISED VERSION

EDITED, WITH
INDEX OF QUARTER-LINES, BY

SHRIPAD KRISHNA BELVALKAR, M.A., PH.D.,
SOMETIME PROFESSOR OF SANSKRIT, DECCAN COLLEGE,
AND BENARES HINDU UNIVERSITY

PUBLISHED ON THE "GĪTĀJAYANTĪ"
29th November, 1941
POONA:
BILVAKUÑJA PUBLISHING HOUSE

Printed by S. R. Sardesai, B.A., LL.B., Navin Samarth Vidyalaya's Samarth Bharat Press, 41 Budhwar Peth, Poona 2, and (for pp. 97 to end) P. B. Kale, Manager, The Pratibha Press, 335 Shaniwar Peth, Poona 2.

Published by Dr. S. K. Belvalkar, at 810, Shivaji Nagar, Poona 4.

First Edition, 2070 copies, November 1941

For copies apply to the Manager, Bilvakuñja Publishing House, 810, Shivaji Nagar, POONA (India)

PRICE
- Paper-binding—**As. Eight**
- Cloth-binding—**As. Twelve**
- De Luxe Edn.—**Rupees Two**

॥ ॐ ॥

श्रीमद्भगवद्गीतायाः

अधिकृतः पाठः

पादसूच्या संयोजितः

'बिल्वावलिकर'कुलोत्पन्नेन कृष्णसूनुना श्रीपादाह्वेन
निर्णीय संशोध्य च

श्रीगीताजयन्तीदिने
१८६३ शाके, मार्गशीर्ष-शुक्लैकादश्यां
प्रसिद्धिं नीतः

श्रीकृष्णप्रीतये भूयात्

विज्ञापनम्—अत्र दृष्टं यत्किंचिदपि स्खलितं
कृपया ग्रन्थकर्त्रे निवेदनीयम्, इति ।

पुस्तकप्राप्तिस्थानम्—
"बिल्वकुञ्ज-प्रकाशन-संस्था,"
८१०, शिवाजीनगर, पुणें ४

मूल्यम् – { आणकानामष्टकम्, द्वादशकं वा,
तथा च रूप्यकद्वयम् ।

CONTENTS

	page
Preface	7
Dedication	21
श्रीमद्भगवद्गीतापाठक्रमः	२
श्रीमद्भगवद्गीताध्यानम्	३
श्रीमद्भगवद्गीताया अधिकृतः पाठः	
अध्यायः १ – अर्जुनविषादः	५
अध्यायः २ – सांख्ययोगः	१३
अध्यायः ३ – कर्मयोगः	२२
अध्यायः ४ – ब्रह्मयज्ञप्रशंसा	२७
अध्यायः ५ – संन्यासयोगः	३२
अध्यायः ६ – ध्यानयोगः	३६
अध्यायः ७ – ज्ञानविज्ञानयोगः	४२
अध्यायः ८ – अक्षरब्रह्मयोगः	४६
अध्यायः ९ – राजविद्याराजगुह्ययोगः	५०
अध्यायः १० – विभूतियोगः	५४
अध्यायः ११ – विश्वरूपदर्शनम्	५९
अध्यायः १२ – भक्तियोगः	६९

अध्यायः १३ – क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोगः	....	....	७२
अध्यायः १४ – गुणत्रयविभागयोगः	....	....	७६
अध्यायः १५ – पुरुषोत्तमयोगः	....	....	८०
अध्यायः १६ – दैवासुरसंपद्विभागयोगः		....	८३
अध्यायः १७ – श्रद्धात्रयविभागयोगः	....	....	८६
अध्यायः १८ – मोक्षसंन्यासयोगः	....	....	८९
भगवद्गीतापादसूचिः	....	....	९७

PREFACE

The Bhagavadgītā is, amongst texts on religion and philosophy, one of the most widely circulated books of the world ; and—unlike some other texts that can be mentioned in this connection—its influence and popularity with earnest readers is steadily growing, particularly in India, the land of its birth. Under the circumstances, it has to be regarded as somewhat unfortunate that the work should not yet have been made available to the general reader in a form that is handy and easy of reference, and that gives a text entirely free from errors of omission and commission, including printer's mistakes. This opinion is expressed after an actual examination of a large number of available editions published in and outside India. The present edition is an effort to meet that deficiency ; and the earnestness of the effort will become evident when it is announced that the Publishers of the edition are ready to present one copy of the book (or of its English Translation) free to any reader who will, for the first time, bring to the editor's notice a genuine mistake in the text of the Bhagavadgītā as here printed. In subsequent editions the same will be duly rectified.

The text of the Bhagavadgītā as preserved in manuscript tradition is not free from *pāṭhabhedas*

(variant readings). Several hundreds of these have been registered in the edition prepared by the present author for the Benares Hindu University. Some few of these variants are certainly important, as tending to improve both the syntax and the sense, although that does not mean that they can be accepted as authentic and incorporated into the Text. There is a class of these variants more or less peculiar to Mss. written in the S'āradā script of Kashmir, and to commentaries composed in that part of India. On behalf of this so-called "Kashmir Recension" of the Bhagavadgītā a claim has been put forth by Professor F. Otto Schrader[1] that it represents a form of the Bhagavadgītā unknown to, and earlier than, that presupposed by S'aṅkara, whose Gītābhāṣya is generally regarded as the oldest extant commentary on the poem (8th century after Christ). The present editor has discussed the problem of the "Kashmir Recension" afresh in his introduction to the edition of an early and hitherto unknown "Jñānakarmasamuccaya" commentary on the BG by the Kashmirian commentator Ānandavardhana, published simultaneously with this work; and his conclusion is that, for the portion dealt with in the *pratipada* (word-for-word) Bhāṣya of S'aṅkara (ii. 11 to xviii. 78), the text underlying that Bhāṣya can justly be called the "Authorised Version" of the Gītā; and it is that

1. The Kashmir Recension of the Bhagavadgītā: Stuttgart, 1930.

version which the present edition seeks to place before the general reader.[1]

The study of the Bhagavadgītā along modern lines commenced with Wilkins' English Translation, prepared by him at the particular desire and recommendation of Warren Hastings, the First Governor-General of India, the Translator's dedicatory letter to him being dated the 19th of November, 1784. That is now well over 150 years; and it will perhaps give a shock of surprise to many to learn that, despite the deal of enthusiasm that the Bhagavadgītā often evokes amongst writers and publishers—not to mention platform orators—even elementary aids to the critical study of the Poem, such as (to go no further) a correct and adequate Verse-Index, have not yet been supplied. What is generally provided under this title is an alphabetical index to the first (only) out of the four quarters (pādas) that constitute the normal Bhagavadgītā stanza.[2] Stray quarters of the Poem are, however, wont to be frequently intro-

1. For stanzas not commented upon by S'aṅkara we have given in this edition select variant readings in foot-notes, as it was not possible to determine their 'authorised' text. The few variants actually mentioned by Śaṅkara are recorded in the foot-notes to the proper stanzas. Our departure from Ś. in xviii. 28 (naikṛtiko) is deliberate.

2. As early as 1918, the Adyar Theosophical Society did bring out an Index of Quarter-lines; but its alphabetical arrangement is very defective in the matter of the *Anusvāra* and the *Visarga*.

duced into speech and writing; but the usual so-called "Verse-Indexes" in the available editions will not enable the reader to run them home. This sore need of our Gītā study it was reserved for a veteran German scholar, W. Kirfel, to supply through an adequate Index printed in Roman characters and published at Leipzig only three years ago (1938), wherein he finds room also for the extra stanzas included in the Kashmir Recension.[1] The Benares Hindu University edition of the Bhagavadgītā gives for the first time an exhaustive Pāda-Index (taking notice therein of all the recorded variant readings), as also a Word-Index, in which every single word occurring in the Gītā (and in the *pāṭhabhedas*) is registered, including the middle and the final word-elements (*padas*) of a compound-word (*samastapada*), which the two or three "Word-Indexes" already in print so unaccountably ignore altogether. Such half-hearted "Word-Indexes" are not only a waste, but they are often apt to positively mislead the unwary student.

1. Kirfel apparently did not know the Adyar Index. Unfortunately, even Kirfel's Verse Index has failed to assign correct alphabetical position to v. 5^{d}, viii, 5^{c}, viii. 6^{d}, viii. 13^{c}, xiii. 27^{d}, xiii. 29^{c}, and a few other pādas, which was rather unexpected. The Index of Ardhas (half-stanzas) recently (1941) published by the Madras University, has also gone astray in its alphabetical order. A work the utility of which must entirely rest upon its alphabetical arrangement cannot of course afford to play fast and loose with it.

As to translators, annotators and interpreters of the Bhagavadgītā, ancient and modern, Indian, European and American, their number is truly a legion; and the divergence of their views covers the whole ambit from the precise implication of a particle like *ca* or *tu* to the real teaching of the Poem concerning questions of moment such as the relation, in life and in emancipation, of the individual soul to the Supreme Soul (Kṛṣṇa or Brahman). From out of the seven hundred stanzas contained in the Authorised Version of the Gītā hardly a hundred can be singled out as not having occasioned differences of opinion regarding the exact import of this or that word or phrase; and any later attempt to reach an independent understanding of the Poem has therefore of necessity to be preceded by a thorough and systematic inventory of the many—often very ingenious and in all cases fairly well-defended—interpretations already in the field, seeing that, 'what can be said' can only be said after one fully knows 'what has been said'. The Benares Hindu University edition referred to above is designed in this matter to serve as a "Variorum" edition of the Bhagavadgītā, which at the same time, aspires to present an independent interpretation of its own, mainly based on critical and historical considerations. How far that attempt will achieve what it is meant to achieve remains to be seen; but it is obvious that the appeal of that kind of edition is more to the scholar and the critical

student, than to the general reader, for whose use, along with the present Authorised Version, there is issued an English Translation by the same author, preceded by a Chapter-by-Chapter summary of the argument in accordance with his own understanding of the Poem, reached after a careful and repeated study of it extending, now, well over a quarter of a century.

Owing to the unique position which the Bhagavadgītā has enjoyed for centuries in the spiritual life of Hindu India, as also on account of the peculiarly human nature of the problems raised and adjudicated in it, one can well understand how eminent master-minds of ancient as well as modern times,—hailing even from beyond the land of its birth,—have found it worth their while to try and appreciate the Poem and its message of hope and cheer for the toiling and suffering humanity. The Bhagavadgītā has, as a consequence, already won an assured place amongst the great "Gospels" of the world. Owing to this very circumstance, however, it was inevitable that there should have been gathered round the work, during the decades and centuries of its critical and scholastic study, the inevitable legacy in the form of scores of radical and puzzling problems of literary, historical, antiquarian and philosophical character, the proper discussion and elucidation of which would demand more than a volume.

The somewhat lengthy Introduction which accompanies the B. H. U. edition seeks to afford a succinct survey of the more important of these problems. In the present edition, naturally, we cannot think of attempting anything in that line.

* * *

The "Gītājayantī" day on which this edition is issued happens also to be my birth-day; and in humble thankfulness to the Lord of all Destinies for having vouchsafed to me the privilege of witnessing sixty such birth-days, no other offering of piety at His feet would perhaps have been more suited than the present edition, in view of the Lord's own assurance (xviii. 70) :

अध्येष्यते च य इमं धर्म्यं संवादमावयोः ।
ज्ञानयज्ञेन तेनाहमिष्टः स्यामिति मे मतिः ॥

This is a "jñānayajña". No apter word could have been chosen. And I gladly turn now to express my appreciation of the helpful co-operation of the many "sadasyas" who have participated in this undertaking. The first mention here,—apart from the older commentators, translators, and annotators whose labours I have amply utilised, and apart also from the Managers of the Samarth-Bhārata and the Pratibhā Presses, who most readily and ungrudgingly rendered loyal service in this holy cause,—is naturally due to my students at the Deccan College and the

Gujarat College, at the Bhandarkar Oriental Research Institute and the Benares Hindu University, whose intelligent questions, and the consequent discussions amongst us, had the welcome result of clarifying my own understanding of the Poem, which, I believe, I now comprehend much better than what I did in the beginning of my Gītā studies. I do not, however, wish to claim finality for my interpretation of it, and I do not scorn to learn from anybody at any stage. In fact, I should have learnt and taught the Bhagavadgītā in vain all these years, if I did not in this place make this frank avowal.

My more fundamental obligations, however, lie in another quarter. In the case of a work like the Bhagavadgītā which professes to be at once both a Science and an Art of Ethics and of Human Conduct (autonomous as also theonomous), a better and perhaps the truer way of imbibing and appreciating its inner teaching must be to witness, at close range, that teaching actually put into practice by men, great and small, in all the grades and conditions of life, who may be unostentatiously discharging their own god-given task in faith and in the true spirit of the Lord's message. One does not have to repair to the Himalayan recesses to find these men. They may be nearer than one imagines, and moving in broad day-light, if one only knew their "mark". They do not cause a torch to be carried before them

at mid-day. Were you by chance to meet them, they would flatly repudiate and earnestly deprecate any such notions. They prefer to be men, whose only anxiety is that the morrow should find them better than to-day; and not supermen or "Mahātmās" claiming to possess the monopoly of all truth and all wisdom. It has been my privilege to know such men and even to come into close personal contact with them. My own revered Sanskrit Teacher at the Rajaram College, Professor V. G. Bijapurkar, the Founder of the Samartha Vidyālaya, was one such person, who moulded my growing mind and character more effectively than any other single individual I can mention. My contact with Lokamānya Bal Gangadhar Tilak was brief, but enough to convince me that he certainly had the mark on him. ...... Two or three additional names I must here refrain from mentioning, because, happily, they are of persons still amongst us. All these men, however, belong to the intelligentsia: they had read and studied the Bhagavadgītā. But I have known men and women who had probably never read (or even could read) the Poem in the original, and who could yet fairly faithfully answer to the detailed description of "God's own men" in the concluding stanzas of the Twelfth Chapter of the Bhagavadgītā. These men, leading their even tenor of life unknown to name or fame, must be taken to constitute the strength, the character and the very back-bone of our society. Theirs is the

ability to dare, to suffer, to work, to wait; and so long as the supply of such men and women in all the grades of society, high and low, does not run short, India can face her future fearlessly and with confidence. That future is,—as the Gītā assures us (vi. 5)—in our own keeping: it cannot reach us as a New Year's gift from the New World.

The Bhagavadgītā ought not to be regarded, therefore, as an ancient work in a dead language, merely affording ample pabulum to the philologist, the antiquarian, or the analytical scholar with a zest for dissection and stratification. It is that if you will; but also much more than that: it is a living voice that can come home to men and women in all the manners and moods of their life, and infuse into them the glow and the courage of conviction, and prepare them to face life's ordeals unflinchingly and in peace. The message of the Bhagavadgītā knows no limitations of time or place, of caste or creed, of race or colour. It is tolerant, and not exclusive. It is earnest and practical, scorning alike rampant eudemonism and languid, effeminate mysticism. The core of its teaching can endure unscathed despite the vaunted march of Science and Enlightenment.

The original Bhagavadgītā was taught at the beginning of a Great War which brought together, ranged in opposed camps, the then-known world's flower of chivalry numbering, it has been computed,

twenty lacs of foot-soldiers, twelve lacs of horsemen, four lacs of elephant-fighters, and four lacs of car-fighters (to say nothing of their attendants and caterers), of whom—at the end of just eighteen days of frightful carnage—only seven persons are reported to have remained as the melancholy survivors ! Mankind is to-day faced with another World War, wherein the actual (as distinguished from "reported") daily rate of carnage is probably not as great as that of the Mahābhārata War, and which, at the end—whensoever it may come—will leave, let us fervently hope, more than seven survivors ! And truly did Arjuna apprehend that in such a fierce clash of arms it is not only the generation of the men who actually receive and deliver death-blows on the battle-field that is mowed outright, mortally wounded and frightfully mutilated, and even otherwise reduced to abject degradation ; but it is the several generations of men, women and children that are to take its place, who have also inevitably to pass through acute economic distress and moral insensibility, which is a kind of a veritable hell on earth. It is the cheerless prospect of such a dread calamity that prompted Arjuna's search, at the most awkward eleventh hour, for a way out,—through passive actionlessness,—towards peace, the demonstration of the utter fatuity of which constitutes the core of the Lord's teaching in the Bhagavadgītā. Peace within one's self, peace with one's neighbours, peace on earth and in heaven,

can legitimately be the goal of human existence and aspiration ; but it ought to be an abiding peace—Parā S'āntiḥ—and not the S'ānti of the sepulchre, where the suffering and the sacrifice, is all lopsided and unheroic. Peace cannot be secured by making a fetish of it, and by forgetting that the soul for whom that peace is to be sought is greater than peace itself.

It is difficult to set down the essence of the Bhagavadgītā teaching in a paragraph. In the argument accompanying the English Translation I have tried to give it as briefly and clearly as possible. Action, the Gītā tells us, must be based on a true knowledge of the ultimate issues, of the First Principles. This was supplied in those days by the so-called " Sāṁkhya-Yoga " philosophy. To-day it might be some other philosophy ; but the Gītā proposition emphasising the knowledge factor in action stands. Secondly, the Gītā tells us, action (or renunciation of action, in case one were to prefer that course) must not be normally subversive of the established order of things. It was the "cāturvarṇya" in those days. To-day legislators and reformists may hit upon something else. But it must have fixity of a sort. One cannot go on changing institutions and constitutions from day to day. For, under any form of society, there must always remain the elderly generation faced with the task of bringing up the younger generation to a set of ideals fixed for the

time being. Thirdly, the Gītā insists that action ought to be grounded upon faith: faith, that is to say, in an "ideal" as representing the sum-total of all goodness and greatness that man is ever capable of attaining. The generation of Arjuna saw that ideal visibly embodied before them in the person of Lord Kṛṣṇa. To-day it may be some other person living or dead, or a number of such persons, each contributing a share in the ultimate make-up. We may refuse to call this sum-total by the term God, which some people may find rather convenient. But when the father is admonishing the son or the daughter for doing or failing to do this or that thing, is he not *ipso facto*, building up an ideal? The Gītā merely wants the father—through continued thinking and meditation—to envisage that Ideal vividly and manfully in terms of world-values. Finally, having fixed upon a given course of conduct as calculated, according to their lights, to further this Ideal, the Bhagavadgītā calls upon all men to go at it selflessly, and inspired by the sole thought of loyalty and service to that Ideal.

Is it ever possible for one to do one's duty and—as the Gītā wants him to do—give no thought to the reward that is to come to him at the end? Is there any freedom of the will at all in this world, and in any case, is personal endeavour consistent with faith in Omnipotence, or sin consistent with Providence

and Mercy ? — The mere intellectualist may keep on thrashing these and similar "moot" problems to the end of time. They need not ever bother the "Ideal Man" of the Bhagavadgītā, who is prepared to demonstrate the truth of its teaching *solvitur ambulando* : by actually realising it, not only in the life that he lives from dawn to eve, but also in the rich harvest of Peace that he gathers as the shades close in all around. — Such men are a fact: not a myth.

The lesson of the Bhagavadgītā, apart from its being a lesson for all times and all climes, has an immediate bearing upon the problems that are facing the land of its birth, the Bhāratavarṣa, of to-day and to-morrow; and it is an acute sense of the magnitude of the interests involved in them, and of the urgency of the spread, amongst the workers of the moment, of the genuine gospel of the Gītā, at a time especially when tinsels are parading as true coin, that has, I must confess, prompted and inspired the Dedication of this volume.

Oṁ Tat Sat : Brahmârpaṇam astu !

"Gītājayantī"
29th November, 1941

S. K. BELVALKAR

TO

THE PAST

AND THE PRESENT

THE KNOWN AND UNKNOWN

KARMAYOGINS OF BHĀRATAVARṢA

WHO ALONE CAN GUIDE

THEIR DEAR AND DISTRESSED

MOTHERLAND

TOWARDS A FUTURE

WORTHY OF HER GREAT DESTINY

ॐ

॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

श्रीमद्भगवद्गीतायाः

अधिकृतः पाठः

॥ श्रीमद्भगवद्गीतापाठक्रमः ॥

ऋष्यादीनामुच्चारः ।

॥ ॐ ॥ अस्य श्रीभगवद्गीतामालामन्त्रस्य
भगवान् वेदव्यास ऋषिः । अनुष्टुप् छन्दः । श्रीकृष्णपरमात्मा देवता ॥
अशोच्यानन्वशोचस्त्वं प्रज्ञावादांश्च भाषसे, इति बीजम् ।
सर्वधर्मान् परित्यज्य मामेकं शरणं व्रज, इति शक्तिः ।
अहं त्वा सर्वपापेभ्यो मोक्षयिष्यामि मा शुचः, इति कीलकम् ॥

करन्यासः ।

नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि नैनं दहति पावकः, इत्यङ्गुष्ठाभ्यां नमः ।
न चैनं क्लेदयन्त्यापो न शोषयति मारुतः, इति तर्जनीभ्यां नमः ।
अच्छेद्योऽयमदाह्योऽयमक्लेद्योऽशोष्य एव च, इति मध्यमाभ्यां नमः ।
नित्यः सर्वगतः स्थाणुरचलोऽयं सनातनः, इत्यनामिकाभ्यां नमः ।
पश्य मे पार्थ रूपाणि शतशोऽथ सहस्रशः, इति कनिष्ठिकाभ्यां नमः ।
नानाविधानि दिव्यानि नानावर्णाकृतीनि च, इति
करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥ इति करन्यासः ॥

हृदयादिन्यासः ।

नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि नैनं दहति पावकः, इति हृदयाय नमः ।
न चैनं क्लेदयन्त्यापो न शोषयति मारुतः, इति शिरसे स्वाहा ।
अच्छेद्योऽयमदाह्योऽयमक्लेद्योऽशोष्य एव च, इति शिखायै वषट् ।
नित्यः सर्वगतः स्थाणुरचलोऽयं सनातनः, इति कवचाय हुम् ।
पश्य मे पार्थ रूपाणि शतशोऽथ सहस्रशः, इति नेत्रत्रयाय वौषट् ।
नानाविधानि दिव्यानि नानावर्णाकृतीनि च, इति अस्त्राय फट् ॥
इति हृदयादिन्यासः ॥

॥ श्रीकृष्णप्रीत्यर्थं पाठे विनियोगः ॥

॥ श्रीमद्भगवद्गीताध्यानम् ॥

पार्थाय प्रतिबोधितां भगवता नारायणेन स्वयं
व्यासेन ग्रथितां पुराणमुनिना मध्येमहाभारतम् ।
अद्वैतामृतवर्षिणीं भगवतीमष्टादशाध्यायिनी-
मम्ब त्वामनुसंदधामि भगवद्गीते भवद्वेषिणीम् ॥ १ ॥
नमोऽस्तु ते व्यास विशालबुद्धे फुल्लारविन्दायतपत्रनेत्र ।
येन त्वया भारततैलपूर्णः प्रज्वालितो ज्ञानमयः प्रदीपः ॥ २ ॥
प्रपन्नपारिजाताय तोत्रवेत्रैकपाणये ।
ज्ञानमुद्राय कृष्णाय गीतामृतदुहे नमः ॥ ३ ॥
सर्वोपनिषदो गावो दोग्धा गोपालनन्दनः ।
पार्थो वत्सः सुधीर्भोक्ता दुग्धं गीतामृतं महत् ॥ ४ ॥
वसुदेवसुतं देवं कंसचाणूरमर्दनम् ।
देवकीपरमानन्दं कृष्णं वन्दे जगद्गुरुम् ॥ ५ ॥
भीष्मद्रोणतटा जयद्रथजला गान्धारनीलोपला[1]
शल्यग्राहवती कृपेण वहनी कर्णेन वेलाकुला ।
अश्वत्थामविकर्णघोरमकरा दुर्योधनावर्तिनी
सोत्तीर्णा खलु पाण्डवै रणनदी कैवर्तकः[2] केशवः ॥ ६ ॥
पाराशर्यवचःसरोजममलं गीतार्थगन्धोत्कटं
नानाख्यानककेसरं हरिकथासंबोधनाबोधितम् ।
लोके सज्जनषट्पदैरहरहः पेपीयमानं मुदा
भूयाद्भारतपङ्कजं कलिमलप्रध्वंसि नः श्रेयसे ॥ ७ ॥
मूकं करोति वाचालं पङ्गुं लङ्घयते गिरिम् ।
यत्कृपा तमहं वन्दे परमानन्दमाधवम् ॥ ८ ॥

---

१ – '°नीलोत्पला' इति पाठान्तरम् ।
२ – 'कैवर्तके केशवे' इति पाठान्तरम् ।

शान्ताकारं भुजगशयनं पद्मनाभं सुरेशं
विश्वाधारं गगनसदृशं मेघवर्णं शुभाङ्गम् ।
लक्ष्मीकान्तं कमलनयनं योगिभिर्ध्यानगम्यं
वन्दे विष्णुं भवभयहरं सर्वलोकैकनाथम् ॥ ९ ॥
यं ब्रह्मा वरुणेन्द्ररुद्रमरुतः स्तुन्वन्ति दिव्यैः स्तवै-
र्वेदैः साङ्गपदक्रमोपनिषदैर्गायन्ति यं सामगाः ।
ध्यानावस्थिततद्गतेन मनसा पश्यन्ति यं योगिनो
यस्यान्तं न विदुः सुरासुरगणा देवाय तस्मै नमः ॥ १० ॥

श्रीमद्भगवद्गीताप्रशस्तिः ।

गीता सुगीता कर्तव्या किमन्यैः शास्त्रसंग्रहैः[१] ।
या स्वयं पद्मनाभस्य मुखपद्माद्विनिःसृता[२] ॥ १ ॥
सर्वशास्त्रमयी गीता सर्वदेवमयो[३] हरिः ।
सर्वतीर्थमयी गङ्गा सर्वधर्ममयी[४] दया ॥ २ ॥
गीता गङ्गा च गायत्री गोविन्दो हृदि[५] संस्थितः ।
चतुर्गकारसंयोगात्[६] पुनर्जन्म न विद्यते[७] ॥ ३ ॥

---

१ – 'शास्त्रविस्तरैः' इति पाठः ।
२ – 'मुखपद्मविनिर्गता' इति पाठः ।
३ – 'सर्ववेदमयो' इति पाठः ।
४ – 'सर्वधर्ममयो मनुः' इति पाठः ।
५ – 'गोविन्दो हृदयस्थितः' इति पाठः । 'गोविन्देति हृदि स्थिते' इति च ।
६ – 'चतुर्गकारसंयुक्ते' इति पाठः ।
७ – 'गकारपूर्वांश्चत्वारो रक्षन्ति महतो भयात्' इति श्लोकार्धः क्वचित् पूर्वार्धत्वेन दृश्यते, 'चतुर्गकारसंयोगात्' इत्याद्युत्तरार्धश्च न पठ्यते ।

॥ अथ प्रथमोऽध्यायः ॥

धृतराष्ट्र उवाच ।

धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे समवेता युयुत्सवः ।
मामकाः पाण्डवाश्चैव किमकुर्वत संजय ॥ १ ॥

संजय उवाच ।

दृष्ट्वा तु पाण्डवानीकं व्यूढं दुर्योधनस्तदा ।
आचार्यमुपसंगम्य राजा वचनमब्रवीत् ॥ २ ॥

पश्यैतां पाण्डुपुत्राणामाचार्य महतीं चमूम् ।
व्यूढां द्रुपदपुत्रेण तव शिष्येण धीमता ॥ ३ ॥

अत्र शूरा महेष्वासा भीमार्जुनसमा युधि ।
युयुधानो विराटश्च द्रुपदश्च महारथः ॥ ४ ॥

धृष्टकेतुश्चेकितानः काशिराजश्च वीर्यवान् ।
पुरुजित्कुन्तिभोजश्च शैब्यश्च नरपुंगवः ॥ ५ ॥

युधामन्युश्च विक्रान्त उत्तमौजाश्च वीर्यवान् ।
सौभद्रो द्रौपदेयाश्च सर्व एव महारथाः ॥ ६ ॥

---

१. १ – 'समवेता युयुत्सवः' इतिस्थाने 'सर्वक्षत्त्रसमागमे' इति पाठः ।
१. ३ – 'पश्यैतां' इतिस्थाने 'पश्य तां' इति पाठः ।
१. ५ – 'नरपुंगवः' इतिस्थाने 'नरपुंगव' इति पाठः ।
१. ६ – 'सर्व एव' इतिस्थाने 'सर्व एते' इति पाठः ।

अस्माकं तु विशिष्टा ये तान् निबोध द्विजोत्तम ।
नायका मम सैन्यस्य संज्ञार्थं तान् ब्रवीमि ते ॥ ७ ॥
भवान् भीष्मश्च कर्णश्च कृपश्च समितिंजयः ।
अश्वत्थामा विकर्णश्च सौमदत्तिस्तथैव च ॥ ८ ॥
अन्ये च बहवः शूरा मदर्थे त्यक्तजीविताः ।
नानाशस्त्रप्रहरणाः सर्वे युद्धविशारदाः ॥ ९ ॥
अपर्याप्तं तदस्माकं बलं भीष्माभिरक्षितम् ।
पर्याप्तं त्विदमेतेषां बलं भीमाभिरक्षितम् ॥ १० ॥
अयनेषु च सर्वेषु यथाभागमवस्थिताः ।
भीष्ममेवाभिरक्षन्तु भवन्तः सर्व एव हि ॥ ११ ॥
तस्य संजनयन् हर्षं कुरुवृद्धः पितामहः ।
सिंहनादं विनद्योच्चैः शङ्खं दध्मौ प्रतापवान् ॥ १२ ॥
ततः शङ्खाश्च भेर्यश्च पणवानकगोमुखाः ।
सहसैवाभ्यहन्यन्त स शब्दस्तुमुलोऽभवत् ॥ १३ ॥
ततः श्वेतैर्हयैर्युक्ते महति स्यन्दने स्थितौ ।
माधवः पाण्डवश्चैव दिव्यौ शङ्खौ प्रदध्मतुः ॥ १४ ॥

---

१. ७ – 'नायका' इतिस्थाने 'नायकान्' इति पाठः ।
१. ८ – 'कृपश्च समितिंजयः' इतिस्थाने 'कृपः शल्यो जयद्रथः' इति पाठः ।
१. ८ – 'सौमदत्तिस्तथैव च' इतिस्थाने 'सोमदत्तिर्जयद्रथः' इति, 'सौमदत्तिश्च वीर्यवान्' इति च पाठौ ।
१. ९ – 'मदर्थे' इतिस्थाने 'मदर्थं' इति पाठः ।
१. ९ – 'सर्वे युद्ध°' इतिस्थाने 'नानायुद्ध°' इति पाठः ।
१. ११ – 'अयनेषु च' इतिस्थाने 'अयनेषु तु' इति पाठः ।

पाञ्चजन्यं हृषीकेशो देवदत्तं धनंजयः।
पौण्ड्रं दध्मौ महाशङ्खं भीमकर्मा वृकोदरः॥ १५॥
अनन्तविजयं राजा कुन्तीपुत्रो युधिष्ठिरः।
नकुलः सहदेवश्च सुघोषमणिपुष्पकौ॥ १६॥
काश्यश्च परमेष्वासः शिखण्डी च महारथः।
धृष्टद्युम्नो विराटश्च सात्यकिश्चापराजितः॥ १७॥
द्रुपदो द्रौपदेयाश्च सर्वशः पृथिवीपते।
सौभद्रश्च महाबाहुः शङ्खान् दध्मुः पृथक् पृथक्॥ १८॥
स घोषो धार्तराष्ट्राणां हृदयानि व्यदारयत्।
नभश्च पृथिवीं चैव तुमुलो व्यनुनादयन्॥ १९॥
अथ व्यवस्थितान् दृष्ट्वा धार्तराष्ट्रान् कपिध्वजः।
प्रवृत्ते शस्त्रसंपाते धनुरुद्यम्य पाण्डवः॥ २०॥
हृषीकेशं तदा वाक्यमिदमाह महीपते।
सेनयोरुभयोर्मध्ये रथं स्थापय मेऽच्युत॥ २१॥

---

१. १८ – 'द्रुपदो द्रौपदेयाश्च सर्वशः पृथिवीपते' इतिस्थाने 'पाञ्चालश्च महेष्वासो द्रौपदेयाश्च पञ्च ये (पा. भे., पञ्च च)' इति पाठः।

१. १८ – 'महाबाहुः' इतिस्थाने 'महेष्वासः' इति पाठः।

१. १८ – 'शङ्खान्' इतिस्थाने 'शङ्खं' इति पाठः।

१. १९ – 'व्यदारयत्' इतिस्थाने 'व्यकम्पयत्' इति, 'विदारयन्' इति च पाठौ।

१. १९ – 'व्यनुनादयन्' इतिस्थाने 'ऽभ्यनुनादयन्' इति, 'व्यनुनादयत्' इति च पाठौ।

१. २० – '॰संपाते' इतिस्थाने '॰संघाते' इति पाठः।

१. २१ – 'सेनयोरुभयो॰' इतिस्थाने 'उभयोः सेनयो॰' इति पाठः।

यावदेतान् निरीक्षेऽहं योद्धुकामानवस्थितान् ।
कैर्मया सह योद्धव्यमस्मिन् रणसमुद्यमे ॥ २२ ॥
योत्स्यमानानवेक्षेऽहं य एतेऽत्र समागताः ।
धार्तराष्ट्रस्य दुर्बुद्धेर्युद्धे प्रियचिकीर्षवः ॥ २३ ॥
एवमुक्तो हृषीकेशो गुडाकेशेन भारत ।
सेनयोरुभयोर्मध्ये स्थापयित्वा रथोत्तमम् ॥ २४ ॥
भीष्मद्रोणप्रमुखतः सर्वेषां च महीक्षिताम् ।
उवाच पार्थ पश्यैतान् समवेतान् कुरूनिति ॥ २५ ॥
तत्रापश्यत् स्थितान् पार्थः
पितॄनथ पितामहान् ।
आचार्यान् मातुलान् भ्रातॄन्
पुत्रान् पौत्रान् सखींस्तथा ॥ २६ ॥
श्वशुरान् सुहृदश्चैव
सेनयोरुभयोरपि ।
तान् समीक्ष्य स कौन्तेयः
सर्वान् बन्धूनवस्थितान् ॥ २७ ॥

---

१. २२ – '°देतान्' इतिस्थाने '°देनान्' इति पाठः ।
१. २३ – 'धार्तराष्ट्रस्य' इतिस्थाने 'धृतराष्ट्रस्य' इति पाठः ।
१. २४ – 'सेनयोरुभयो°' इतिस्थाने 'उभयोः सेनयो°' इति पाठः ।
१. २७ – 'सुहृदश्चैव' इतिस्थाने 'सुहृदश्चापि' इति, 'सुहृदः श्यालान्' इति च पाठौ ।
१. २७ – 'समीक्ष्य स' इतिस्थाने 'समीक्ष्य च' इति, 'समीक्ष्याथ' इति च पाठौ ।

कृपया परयाविष्टो विषीदन्निदमब्रवीत् ।
दृष्ट्वेमं स्वजनं कृष्ण युयुत्सुं समुपस्थितम् ॥ २८ ॥

सीदन्ति मम गात्राणि मुखं च परिशुष्यति ।
वेपथुश्च शरीरे मे रोमहर्षश्च जायते ॥ २९ ॥

गाण्डीवं स्रंसते हस्तात् त्वक् चैव परिदह्यते ।
न च शक्नोम्यवस्थातुं भ्रमतीव च मे मनः ॥ ३० ॥

निमित्तानि च पश्यामि विपरीतानि केशव ।
न च श्रेयोऽनुपश्यामि हत्वा स्वजनमाहवे ॥ ३१ ॥

न काङ्क्षे विजयं कृष्ण न च राज्यं सुखानि च ।
किं नो राज्येन गोविन्द किं भोगैर्जीवितेन वा ॥ ३२ ॥

---

१. २८ – '°विष्टो विषीदन्निदमब्रवीत्' इतिस्थाने '°विष्टः सीदमानोऽब्रवीदिदम्' इति, 'युक्तः सीदमानोऽब्रवीदिदम्' इति च पाठौ ।

१. २८ – 'दृष्ट्वेमं स्वजनं कृष्ण युयुत्सुं समुपस्थितम्' इतिस्थाने 'दृष्ट्वेमान् स्वजनान् कृष्ण युयुत्सून् समव(पा. भे., मुप)स्थितान्' इति पाठः ।

१. २८ – 'युयुत्सुं' इतिस्थाने 'युद्धाय' इति पाठः ।

१. २९ – 'मम' इतिस्थाने 'सर्व°' इति पाठः ।

१. २९ – 'च परिशुष्यति' इतिस्थाने 'च परिशुष्यते' इति, 'चापि विशुष्यति' इति च पाठौ ।

१. ३० – 'गाण्डीवं स्रंसते' इतिस्थाने 'स्रंसते गाण्डिवं' इति पाठः ।

१. ३० – 'मनः' इतिस्थाने 'मतिः' इति पाठः ।

१. ३२ – 'न च राज्यं सुखानि च' इतिस्थाने 'न राज्यं न सुखानि च' इति पाठः ।

१. ३२ – '°र्जीवितेन वा' इतिस्थाने '°र्जीवितेन च' इति पाठः ।

येषामर्थे काङ्क्षितं नो राज्यं भोगाः सुखानि च ।
त इमेऽवस्थिता युद्धे प्राणांस्त्यक्त्वा धनानि च ॥ ३३ ॥
आचार्याः पितरः पुत्रास्तथैव च पितामहाः ।
मातुलाः श्वशुराः पौत्राः स्यालाः संबन्धिनस्तथा ॥ ३४ ॥
एतान् न हन्तुमिच्छामि घ्नतोऽपि मधुसूदन ।
अपि त्रैलोक्यराज्यस्य हेतोः किं नु महीकृते ॥ ३५ ॥
निहत्य धार्तराष्ट्रान् नः का प्रीतिः स्याज्जनार्दन ।
पापमेवाश्रयेदस्मान् हत्वैतानाततायिनः ॥ ३६ ॥
तस्मान्नार्हा वयं हन्तुं धार्तराष्ट्रान् स्वबान्धवान् ।
स्वजनं हि कथं हत्वा सुखिनः स्याम माधव ॥ ३७ ॥
यद्यप्येते न पश्यन्ति लोभोपहतचेतसः ।
कुलक्षयकृतं दोषं मित्रद्रोहे च पातकम् ॥ ३८ ॥
कथं न ज्ञेयमस्माभिः पापादस्मान्निवर्तितुम् ।
कुलक्षयकृतं दोषं प्रपश्यद्भिर्जनार्दन ॥ ३९ ॥

---

१. ३३ – 'काङ्क्षितं नो' इतिस्थाने 'जीवितं मे' इति पाठः ।
१. ३३ – 'त इमेऽवस्थिता' इतिस्थाने 'त एवेमे स्थिता' इति, 'त एव मे स्थिता' इति च पाठौ ।
१. ३३ – 'युद्धे' इतिस्थाने 'योद्धुं' इति पाठः ।
१. ३३ – 'धनानि च' इतिस्थाने 'सुदुस्त्यजान्' इति पाठः ।
१. ३४ – 'संबन्धिनस्तथा' इतिस्थाने 'संबन्धिबान्धवाः' इति पाठः ।
१. ३५ – 'किं नु' इतिस्थाने 'किमु' इति, 'किं तु' इति च पाठौ ।
१. ३७ – 'स्वबान्धवान्' इतिस्थाने 'सबान्धवान्' इति पाठः ।
१. ३७ – 'स्वजनं' इतिस्थाने 'स्वजनान्' इति पाठः ।
१. ३९ – 'प्रपश्यद्भि°' इतिस्थाने 'संपश्यद्भि°' इति पाठः ।

कुलक्षये प्रणश्यन्ति कुलधर्माः सनातनाः ।
धर्मे नष्टे कुलं कृत्स्नमधर्मोऽभिभवत्युत ॥ ४० ॥

अधर्माभिभवात् कृष्ण प्रदुष्यन्ति कुलस्त्रियः ।
स्त्रीषु दुष्टासु वार्ष्णेय जायते वर्णसंकरः ॥ ४१ ॥

संकरो नरकायैव कुलघ्नानां कुलस्य च ।
पतन्ति पितरो ह्येषां लुप्तपिण्डोदकक्रियाः ॥ ४२ ॥

दोषैरेतैः कुलघ्नानां वर्णसंकरकारकैः ।
उत्साद्यन्ते जातिधर्माः कुलधर्माश्च शाश्वताः ॥ ४३ ॥

उत्सन्नकुलधर्माणां मनुष्याणां जनार्दन ।
नरके नियतं वासो भवतीत्यनुशुश्रुम ॥ ४४ ॥

अहो बत महत् पापं कर्तुं व्यवसिता वयम् ।
यद्राज्यसुखलोभेन हन्तुं स्वजनमुद्यताः ॥ ४५ ॥

यदि मामप्रतीकारमशस्त्रं शस्त्रपाणयः ।
धार्तराष्ट्रा रणे हन्युस्तन्मे क्षेमतरं भवेत् ॥ ४६ ॥

---

१. ४१ – 'कृष्ण' इतिस्थाने 'कृत्स्नाः' इति पाठः ।

१. ४३ – 'उत्साद्यन्ते जातिधर्माः कुलधर्मांश्च शाश्वताः' इतिस्थाने 'उत्साद्यते जातिधर्मः कुलधर्मश्च शाश्वतः' इति पाठः ।

१. ४३ – '°धर्मांश्च शाश्वताः' इतिस्थाने '°धर्माः सनातनाः' इति पाठः ।

१. ४५ – 'हन्तुं स्वजनमुद्यताः' इतिस्थाने 'स्वजनान् हन्तुमुद्यताः' इति पाठः ।

१. ४६ – 'क्षेमतरं' इतिस्थाने 'प्रियतरं' इति पाठः ।

एवमुक्त्वार्जुनः संख्ये रथोपस्थ उपाविशत् ।
विसृज्य सशरं चापं शोकसंविग्नमानसः ॥ ४७ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
अर्जुनविषादो नाम प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

---

१. ४७ – 'विसृज्य' इतिस्थाने 'उत्सृज्य' इति पाठः ।
१. ४७ – श्लोकस्यास्य द्वितीयचतुर्थपादयोः स्थानव्यत्यासः क्वचन दृश्यते ।

॥ अथ द्वितीयोऽध्यायः ॥

संजय उवाच ।

तं तथा कृपयाविष्टमश्रुपूर्णाकुलेक्षणम् ।
विषीदन्तमिदं वाक्यमुवाच मधुसूदनः ॥ १ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

कुतस्त्वा कश्मलमिदं विषमे समुपस्थितम् ।
अनार्यजुष्टमस्वर्ग्यमकीर्तिकरमर्जुन ॥ २ ॥

क्लैब्यं मा स्म गमः पार्थ नैतत् त्वय्युपपद्यते ।
क्षुद्रं हृदयदौर्बल्यं त्यक्त्वोत्तिष्ठ परंतप ॥ ३ ॥

अर्जुन उवाच ।

कथं भीष्ममहं संख्ये द्रोणं च मधुसूदन ।
इषुभिः प्रतियोत्स्यामि पूजार्हावरिसूदन ॥ ४ ॥

---

२. १ – '°पूर्णाकुलेक्षणम्' इतिस्थाने '°पूर्णमुखेक्षणम्' इति पाठः ।
२. १ – 'विषीदन्त°' इतिस्थाने 'सीदमान°' इति पाठः ।
२. २ – 'कुतस्त्वा' इतिस्थाने 'कुतस्त्वां' इति पाठः ।
२. २ – '°मकीर्तिकर°' इतिस्थाने '°मयशस्कर°' इति पाठः ।
२. ३ – 'क्लैब्यं मा स्म गमः पार्थ' इतिस्थाने 'मा क्लैब्यं गच्छ कौन्तेय' इति पाठः ।
२. ४ – 'प्रतियोत्स्यामि' इतिस्थाने 'परियोत्स्यामि' इति पाठः ।

गुरूनहत्वा हि महानुभावा-
ञ्छ्रेयो भोक्तुं भैक्षमपीह लोके ।
हत्वार्थकामांस्तु गुरूनिहैव
भुञ्जीय भोगान् रुधिरप्रदिग्धान् ॥ ५ ॥

न चैतद्विद्मः कतरन्नो गरीयो
यद्वा जयेम यदि वा नो जयेयुः ।
यानेव हत्वा न जिजीविषाम-
स्तेऽवस्थिताः प्रमुखे धार्तराष्ट्राः ॥ ६ ॥

कार्पण्यदोषोपहतस्वभावः
पृच्छामि त्वा धर्मसंमूढचेताः ।
यच्छ्रेयः स्यान्निश्चितं ब्रूहि तन्मे
शिष्यस्तेऽहं शाधि मां त्वां प्रपन्नम् ॥ ७ ॥

---

२. ५ – 'श्रेयो भोक्तुं' इतिस्थाने 'श्रेयश्चर्तुं' इति पाठः । 'श्रेयस्करं' इति च ।

२. ५ – 'भैक्ष°' इतिस्थाने 'भैक्ष्य°' इति पाठः ।

२. ५ – 'हत्वार्थकामांस्तु गुरूनिहैव' इतिस्थाने 'न त्वर्थकामस्तु गुरून् निहत्य' इति पाठः ।

२. ६ – 'यदि वा नो' इतिस्थाने 'उत वा नो' इति पाठः ।

२. ६ – 'तेऽवस्थिताः' इतिस्थाने 'ते नः स्थिताः' इति पाठः ।

२. ६ – 'प्रमुखे धार्तराष्ट्राः' इतिस्थाने 'प्राङ्मुखे धार्तराष्ट्राः' इति, 'प्रत्यनीकेषु योधाः' इति च पाठौ ।

२. ७ – 'त्वा' इतिस्थाने 'त्वां' इति पाठः ।

२. ७ – 'मां त्वां' इतिस्थाने 'मां त्वं' इति पाठः ।

न हि प्रपश्यामि ममापनुद्या-
द्यच्छोकमुच्छोषणमिन्द्रियाणाम् ।
अवाप्य भूमावसपत्नमृद्धं
राज्यं सुराणामपि चाधिपत्यम् ॥ ८ ॥

संजय उवाच ।

एवमुक्त्वा हृषीकेशं गुडाकेशः परंतपः ।
न योत्स्य इति गोविन्दमुक्त्वा तूष्णीं बभूव ह ॥ ९ ॥
तमुवाच हृषीकेशः प्रहसन्निव भारत ।
सेनयोरुभयोर्मध्ये विषीदन्तमिदं वचः ॥ १० ॥

श्रीभगवानुवाच ।

अशोच्यानन्वशोचस्त्वं प्रज्ञावादांश्च भाषसे ।
गतासूनगतासूंश्च नानुशोचन्ति पण्डिताः ॥ ११ ॥
न त्वेवाहं जातु नासं न त्वं नेमे जनाधिपाः ।
न चैव न भविष्यामः सर्वे वयमतः परम् ॥ १२ ॥
देहिनोऽस्मिन् यथा देहे कौमारं यौवनं जरा ।
तथा देहान्तरप्राप्तिर्धीरस्तत्र न मुह्यति ॥ १३ ॥
मात्रास्पर्शास्तु कौन्तेय शीतोष्णसुखदुःखदाः ।
आगमापायिनोऽनित्यास्तांस्तितिक्षस्व भारत ॥ १४ ॥

---

२. ८ – '॰द्यच्छोक॰' इतिस्थाने '॰द्यः शोक॰' इति पाठः ।
२. ९ – 'परंतपः' इतिस्थाने 'परंतप' इति पाठः ।
२. १० – 'सेनयोरुभयो॰' इतिस्थाने 'उभयोः सेनयो॰' इति पाठः ।
२. १० – 'विषीदन्त॰' इतिस्थाने 'सीदमान॰' इति पाठः ।

यं हि न व्यथयन्त्येते पुरुषं पुरुषर्षभ ।
समदुःखसुखं धीरं सोऽमृतत्वाय कल्पते ॥ १५ ॥

नासतो विद्यते भावो नाभावो विद्यते सतः ।
उभयोरपि दृष्टोऽन्तस्त्वनयोस्तत्त्वदर्शिभिः ॥ १६ ॥

अविनाशि तु तद्विद्धि येन सर्वमिदं ततम् ।
विनाशमव्ययस्यास्य न कश्चित् कर्तुमर्हति ॥ १७ ॥

अन्तवन्त इमे देहा नित्यस्योक्ताः शरीरिणः ।
अनाशिनोऽप्रमेयस्य तस्माद्युध्यस्व भारत ॥ १८ ॥

य एनं वेत्ति हन्तारं यश्चैनं मन्यते हतम् ।
उभौ तौ न विजानीतो नायं हन्ति न हन्यते ॥ १९ ॥

न जायते म्रियते वा कदाचि-
न्नायं भूत्वा भविता वा न भूयः ।
अजो नित्यः शाश्वतोऽयं पुराणो
न हन्यते हन्यमाने शरीरे ॥ २० ॥

वेदाविनाशिनं नित्यं य एनमजमव्ययम् ।
कथं स पुरुषः पार्थ कं घातयति हन्ति कम् ॥ २१ ॥

वासांसि जीर्णानि यथा विहाय
नवानि गृह्णाति नरोऽपराणि ।
तथा शरीराणि विहाय जीर्णा-
न्यन्यानि संयाति नवानि देही ॥ २२ ॥

---

२. २० – अकारप्रश्लेषेणात्र शाङ्करभाष्ये 'भूत्वा-अभविता' इति पदच्छेदः ।

नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि नैनं दहति पावकः ।
न चैनं क्लेदयन्त्यापो न शोषयति मारुतः ॥ २३ ॥
अच्छेद्योऽयमदाह्योऽयमक्लेद्योऽशोष्य एव च ।
नित्यः सर्वगतः स्थाणुरचलोऽयं सनातनः ॥ २४ ॥
अव्यक्तोऽयमचिन्त्योऽयमविकार्योऽयमुच्यते ।
तस्मादेवं विदित्वैनं नानुशोचितुमर्हसि ॥ २५ ॥
अथ चैनं नित्यजातं नित्यं वा मन्यसे मृतम् ।
तथापि त्वं महाबाहो नैनं शोचितुमर्हसि ॥ २६ ॥
जातस्य हि ध्रुवो मृत्युर्ध्रुवं जन्म मृतस्य च ।
तस्मादपरिहार्येऽर्थे न त्वं शोचितुमर्हसि ॥ २७ ॥
अव्यक्तादीनि भूतानि व्यक्तमध्यानि भारत ।
अव्यक्तनिधनान्येव तत्र का परिदेवना ॥ २८ ॥

आश्चर्यवत् पश्यति कश्चिदेन-
माश्चर्यवद्वदति तथैव चान्यः ।
आश्चर्यवच्चैनमन्यः शृणोति
श्रुत्वाप्येनं वेद न चैव कश्चित् ॥ २९ ॥

देही नित्यमवध्योऽयं देहे सर्वस्य भारत ।
तस्मात् सर्वाणि भूतानि न त्वं शोचितुमर्हसि ॥ ३० ॥
स्वधर्ममपि चावेक्ष्य न विकम्पितुमर्हसि ।
धर्म्याद्धि युद्धाच्छ्रेयोऽन्यत् क्षत्रियस्य न विद्यते ॥ ३१ ॥
यदृच्छया चोपपन्नं स्वर्गद्वारमपावृतम् ।
सुखिनः क्षत्रियाः पार्थ लभन्ते युद्धमीदृशम् ॥ ३२ ॥

अथ चेत् त्वमिमं धर्म्यं संग्रामं न करिष्यसि ।
ततः स्वधर्मं कीर्तिं च हित्वा पापमवाप्स्यसि ॥ ३३ ॥

अकीर्तिं चापि भूतानि कथयिष्यन्ति तेऽव्ययाम् ।
संभावितस्य चाकीर्तिर्मरणादतिरिच्यते ॥ ३४ ॥

भयाद्रणादुपरतं मंस्यन्ते त्वां महारथाः ।
येषां च त्वं बहुमतो भूत्वा यास्यसि लाघवम् ॥ ३५ ॥

अवाच्यवादांश्च बहून् वदिष्यन्ति तवाहिताः ।
निन्दन्तस्तव सामर्थ्यं ततो दुःखतरं नु किम् ॥ ३६ ॥

हतो वा प्राप्स्यसि स्वर्गं जित्वा वा भोक्ष्यसे महीम् ।
तस्मादुत्तिष्ठ कौन्तेय युद्धाय कृतनिश्चयः ॥ ३७ ॥

सुखदुःखे समे कृत्वा लाभालाभौ जयाजयौ ।
ततो युद्धाय युज्यस्व नैवं पापमवाप्स्यसि ॥ ३८ ॥

एषा तेऽभिहिता सांख्ये बुद्धिर्योगे त्विमां शृणु ।
बुद्ध्या युक्तो यया पार्थ कर्मबन्धं प्रहास्यसि ॥ ३९ ॥

नेहाभिक्रमनाशोऽस्ति प्रत्यवायो न विद्यते ।
स्वल्पमप्यस्य धर्मस्य त्रायते महतो भयात् ॥ ४० ॥

व्यवसायात्मिका बुद्धिरेकेह कुरुनन्दन ।
बहुशाखा ह्यनन्ताश्च बुद्धयोऽव्यवसायिनाम् ॥ ४१ ॥

यामिमां पुष्पितां वाचं प्रवदन्त्यविपश्चितः ।
वेदवादरताः पार्थ नान्यदस्तीति वादिनः ॥ ४२ ॥

कामात्मानः स्वर्गपरा जन्मकर्मफलप्रदाम् ।

क्रियाविशेषबहुलां भोगैश्वर्यगतिं प्रति ॥ ४३ ॥
भोगैश्वर्यप्रसक्तानां तयापहृतचेतसाम् ।
व्यवसायात्मिका बुद्धिः समाधौ न विधीयते ॥ ४४ ॥
त्रैगुण्यविषया वेदा निस्त्रैगुण्यो भवार्जुन ।
निर्द्वन्द्वो नित्यसत्त्वस्थो निर्योगक्षेम आत्मवान् ॥ ४५ ॥
यावानर्थ उदपाने सर्वतः संप्लुतोदके ।
तावान् सर्वेषु वेदेषु ब्राह्मणस्य विजानतः ॥ ४६ ॥
कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन ।
मा कर्मफलहेतुर्भूर्मा ते सङ्गोऽस्त्वकर्मणि ॥ ४७ ॥
योगस्थः कुरु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा धनंजय ।
सिद्ध्यसिद्ध्योः समो भूत्वा समत्वं योग उच्यते ॥ ४८ ॥
दूरेण ह्यवरं कर्म बुद्धियोगाद्धनंजय ।
बुद्धौ शरणमन्विच्छ कृपणाः फलहेतवः ॥ ४९ ॥
बुद्धियुक्तो जहातीह उभे सुकृतदुष्कृते ।
तस्माद्योगाय युज्यस्व योगः कर्मसु कौशलम् ॥ ५० ॥
कर्मजं बुद्धियुक्ता हि फलं त्यक्त्वा मनीषिणः ।
जन्मबन्धविनिर्मुक्ताः पदं गच्छन्त्यनामयम् ॥ ५१ ॥
यदा ते मोहकलिलं बुद्धिर्व्यतितरिष्यति ।
तदा गन्तासि निर्वेदं श्रोतव्यस्य श्रुतस्य च ॥ ५२ ॥
श्रुतिविप्रतिपन्ना ते यदा स्थास्यति निश्चला ।
समाधावचला बुद्धिस्तदा योगमवाप्स्यसि ॥ ५३ ॥

अर्जुन उवाच ।

स्थितप्रज्ञस्य का भाषा समाधिस्थस्य केशव ।
स्थितधीः किं प्रभाषेत किमासीत व्रजेत किम् ॥ ५४ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

प्रजहाति यदा कामान् सर्वान् पार्थ मनोगतान् ।
आत्मन्येवात्मना तुष्टः स्थितप्रज्ञस्तदोच्यते ॥ ५५ ॥
दुःखेष्वनुद्विग्नमनाः सुखेषु विगतस्पृहः ।
वीतरागभयक्रोधः स्थितधीर्मुनिरुच्यते ॥ ५६ ॥
यः सर्वत्रानभिस्नेहस्तत्तत् प्राप्य शुभाशुभम् ।
नाभिनन्दति न द्वेष्टि तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ५७ ॥
यदा संहरते चायं कूर्मोऽङ्गानीव सर्वशः ।
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ५८ ॥
विषया विनिवर्तन्ते निराहारस्य देहिनः ।
रसवर्जं रसोऽप्यस्य परं दृष्ट्वा निवर्तते ॥ ५९ ॥
यततो ह्यपि कौन्तेय पुरुषस्य विपश्चितः ।
इन्द्रियाणि प्रमाथीनि हरन्ति प्रसभं मनः ॥ ६० ॥
तानि सर्वाणि संयम्य युक्त आसीत मत्परः ।
वशे हि यस्येन्द्रियाणि तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ६१ ॥
ध्यायतो विषयान् पुंसः सङ्गस्तेषूपजायते ।
सङ्गात् संजायते कामः कामात् क्रोधोऽभिजायते ॥ ६२ ॥
क्रोधाद्भवति संमोहः संमोहात् स्मृतिविभ्रमः ।
स्मृतिभ्रंशाद्बुद्धिनाशो बुद्धिनाशात् प्रणश्यति ॥ ६३ ॥

रागद्वेषवियुक्तैस्तु विषयानिन्द्रियैश्चरन् ।
आत्मवश्यैर्विधेयात्मा प्रसादमधिगच्छति ॥ ६४ ॥
प्रसादे सर्वदुःखानां हानिरस्योपजायते ।
प्रसन्नचेतसो ह्याशु बुद्धिः पर्यवतिष्ठते ॥ ६५ ॥
नास्ति बुद्धिरयुक्तस्य न चायुक्तस्य भावना ।
न चाभावयतः शान्तिरशान्तस्य कुतः सुखम् ॥ ६६ ॥
इन्द्रियाणां हि चरतां यन्मनोऽनुविधीयते ।
तदस्य हरति प्रज्ञां वायुर्नावमिवाम्भसि ॥ ६७ ॥
तस्माद्यस्य महाबाहो निगृहीतानि सर्वशः ।
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ६८ ॥
या निशा सर्वभूतानां तस्यां जागर्ति संयमी ।
यस्यां जाग्रति भूतानि सा निशा पश्यतो मुनेः ॥ ६९ ॥
आपूर्यमाणमचलप्रतिष्ठं
समुद्रमापः प्रविशन्ति यद्वत् ।
तद्वत् कामा यं प्रविशन्ति सर्वे
स शान्तिमाप्नोति न कामकामी ॥ ७० ॥
विहाय कामान् यः सर्वान् पुमांश्चरति निःस्पृहः ।
निर्ममो निरहंकारः स शान्तिमधिगच्छति ॥ ७१ ॥
एषा ब्राह्मी स्थितिः पार्थ नैनां प्राप्य विमुह्यति ।
स्थित्वास्यामन्तकालेऽपि ब्रह्मनिर्वाणमृच्छति ॥ ७२ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
सांख्ययोगो नाम द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

॥ अथ तृतीयोऽध्यायः ॥

अर्जुन उवाच ।

ज्यायसी चेत् कर्मणस्ते मता बुद्धिर्जनार्दन ।
तत् किं कर्मणि घोरे मां नियोजयसि केशव ॥ १ ॥
व्यामिश्रेणेव वाक्येन बुद्धिं मोहयसीव मे ।
तदेकं वद निश्चित्य येन श्रेयोऽहमाप्नुयाम् ॥ २ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

लोकेऽस्मिन् द्विविधा निष्ठा पुरा प्रोक्ता मयानघ ।
ज्ञानयोगेन सांख्यानां कर्मयोगेण योगिनाम् ॥ ३ ॥
न कर्मणामनारम्भान्नैष्कर्म्यं पुरुषोऽश्नुते ।
न च संन्यसनादेव सिद्धिं समधिगच्छति ॥ ४ ॥
न हि कश्चित् क्षणमपि जातु तिष्ठत्यकर्मकृत् ।
कार्यते ह्यवशः कर्म सर्वः प्रकृतिजैर्गुणैः ॥ ५ ॥
कर्मेन्द्रियाणि संयम्य य आस्ते मनसा स्मरन् ।
इन्द्रियार्थान् विमूढात्मा मिथ्याचारः स उच्यते ॥ ६ ॥
यस्त्विन्द्रियाणि मनसा नियम्यारभतेऽर्जुन ।
कर्मेन्द्रियैः कर्मयोगमसक्तः स विशिष्यते ॥ ७ ॥
नियतं कुरु कर्म त्वं कर्म ज्यायो ह्यकर्मणः ।
शरीरयात्रापि च ते न प्रसिध्येदकर्मणः ॥ ८ ॥
यज्ञार्थात् कर्मणोऽन्यत्र लोकोऽयं कर्मबन्धनः ।

तदर्थं कर्म कौन्तेय मुक्तसङ्गः समाचर ॥ ९ ॥
सहयज्ञाः प्रजाः सृष्ट्वा पुरोवाच प्रजापतिः ।
अनेन प्रसविष्यध्वमेष वोऽस्त्विष्टकामधुक् ॥ १० ॥
देवान् भावयतानेन ते देवा भावयन्तु वः ।
परस्परं भावयन्तः श्रेयः परमवाप्स्यथ ॥ ११ ॥
इष्टान् भोगान् हि वो देवा दास्यन्ते यज्ञभाविताः ।
तैर्दत्तानप्रदायैभ्यो यो भुङ्क्ते स्तेन एव सः ॥ १२ ॥
यज्ञशिष्टाशिनः सन्तो मुच्यन्ते सर्वकिल्बिषैः ।
भुञ्जते ते त्वघं पापा ये पचन्त्यात्मकारणात् ॥ १३ ॥
अन्नाद्भवन्ति भूतानि पर्जन्यादन्नसंभवः ।
यज्ञाद्भवति पर्जन्यो यज्ञः कर्मसमुद्भवः ॥ १४ ॥
कर्म ब्रह्मोद्भवं विद्धि ब्रह्माक्षरसमुद्भवम् ।
तस्मात् सर्वगतं ब्रह्म नित्यं यज्ञे प्रतिष्ठितम् ॥ १५ ॥
एवं प्रवर्तितं चक्रं नानुवर्तयतीह यः ।
अघायुरिन्द्रियारामो मोघं पार्थ स जीवति ॥ १६ ॥
यस्त्वात्मरतिरेव स्यादात्मतृप्तश्च मानवः ।
आत्मन्येव च संतुष्टस्तस्य कार्यं न विद्यते ॥ १७ ॥
नैव तस्य कृतेनार्थो नाकृतेनेह कश्चन ।
न चास्य सर्वभूतेषु कश्चिदर्थव्यपाश्रयः ॥ १८ ॥
तस्मादसक्तः सततं कार्यं कर्म समाचर ।
असक्तो ह्याचरन् कर्म परमाप्नोति पूरुषः ॥ १९ ॥

कर्मणैव हि संसिद्धिमास्थिता जनकादयः ।
लोकसंग्रहमेवापि संपश्यन् कर्तुमर्हसि ॥ २० ॥

यद्यदाचरति श्रेष्ठस्तत्तदेवेतरो जनः ।
स यत् प्रमाणं कुरुते लोकस्तदनुवर्तते ॥ २१ ॥

न मे पार्थास्ति कर्तव्यं त्रिषु लोकेषु किंचन ।
नानवाप्तमवाप्तव्यं वर्त एव च कर्मणि ॥ २२ ॥

यदि ह्यहं न वर्तेयं जातु कर्मण्यतन्द्रितः ।
मम वर्त्मानुवर्तन्ते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥ २३ ॥

उत्सीदेयुरिमे लोका न कुर्यां कर्म चेदहम् ।
संकरस्य च कर्ता स्यामुपहन्यामिमाः प्रजाः ॥ २४ ॥

सक्ताः कर्मण्यविद्वांसो यथा कुर्वन्ति भारत ।
कुर्याद्विद्वांस्तथासक्तश्चिकीर्षुर्लोकसंग्रहम् ॥ २५ ॥

न बुद्धिभेदं जनयेदज्ञानां कर्मसङ्गिनाम् ।
जोषयेत् सर्वकर्माणि विद्वान् युक्तः समाचरन् ॥ २६ ॥

प्रकृतेः क्रियमाणानि गुणैः कर्माणि सर्वशः ।
अहंकारविमूढात्मा कर्ताहमिति मन्यते ॥ २७ ॥

तत्त्ववित् तु महाबाहो गुणकर्मविभागयोः ।
गुणा गुणेषु वर्तन्त इति मत्वा न सज्जते ॥ २८ ॥

प्रकृतेर्गुणसंमूढाः सज्जन्ते गुणकर्मसु ।
तानकृत्स्नविदो मन्दान् कृत्स्नविन्न विचालयेत् ॥ २९ ॥

मयि सर्वाणि कर्माणि संन्यस्याध्यात्मचेतसा ।

निराशीर्निर्ममो भूत्वा युध्यस्व विगतज्वरः ॥ ३० ॥
ये मे मतमिदं नित्यमनुतिष्ठन्ति मानवाः ।
श्रद्धावन्तोऽनसूयन्तो मुच्यन्ते तेऽपि कर्मभिः ॥ ३१ ॥
ये त्वेतदभ्यसूयन्तो नानुतिष्ठन्ति मे मतम् ।
सर्वज्ञानविमूढांस्तान् विद्धि नष्टानचेतसः ॥ ३२ ॥
सदृशं चेष्टते स्वस्याः प्रकृतेर्ज्ञानवानपि ।
प्रकृतिं यान्ति भूतानि निग्रहः किं करिष्यति ॥ ३३ ॥
इन्द्रियस्येन्द्रियस्यार्थे रागद्वेषौ व्यवस्थितौ ।
तयोर्न वशमागच्छेत् तौ ह्यस्य परिपन्थिनौ ॥ ३४ ॥
श्रेयान् स्वधर्मो विगुणः परधर्मात् स्वनुष्ठितात् ।
स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः ॥ ३५ ॥

अर्जुन उवाच ।

अथ केन प्रयुक्तोऽयं पापं चरति पूरुषः ।
अनिच्छन्नपि वार्ष्णेय बलादिव नियोजितः ॥ ३६ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

काम एष क्रोध एष रजोगुणसमुद्भवः ।
महाशनो महापाप्मा विद्ध्येनमिह वैरिणम् ॥ ३७ ॥
धूमेनाव्रियते वह्निर्यथादर्शो मलेन च ।
यथोल्बेनावृतो गर्भस्तथा तेनेदमावृतम् ॥ ३८ ॥
आवृतं ज्ञानमेतेन ज्ञानिनो नित्यवैरिणा ।
कामरूपेण कौन्तेय दुष्पूरेणानलेन च ॥ ३९ ॥

इन्द्रियाणि मनो बुद्धिरस्याधिष्ठानमुच्यते ।
एतैर्विमोहयत्येष ज्ञानमावृत्य देहिनम् ॥ ४० ॥

तस्मात् त्वमिन्द्रियाण्यादौ नियम्य भरतर्षभ ।
पाप्मानं प्रजहिह्येनं ज्ञानविज्ञाननाशनम् ॥ ४१ ॥

इन्द्रियाणि पराण्याहुरिन्द्रियेभ्यः परं मनः ।
मनसस्तु परा बुद्धिर्यो बुद्धेः परतस्तु सः ॥ ४२ ॥

एवं बुद्धेः परं बुद्ध्वा संस्तभ्यात्मानमात्मना ।
जहि शत्रुं महाबाहो कामरूपं दुरासदम् ॥ ४३ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
कर्मयोगो नाम तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

॥ अथ चतुर्थोऽध्यायः ॥

श्रीभगवानुवाच ।

इमं विवस्वते योगं प्रोक्तवानहमव्ययम् ।
विवस्वान् मनवे प्राह मनुरिक्ष्वाकवेऽब्रवीत् ॥ १ ॥
एवं परंपराप्राप्तमिमं राजर्षयो विदुः ।
स कालेनेह महता योगो नष्टः परंतप ॥ २ ॥
स एवायं मया तेऽद्य योगः प्रोक्तः पुरातनः ।
भक्तोऽसि मे सखा चेति रहस्यं ह्येतदुत्तमम् ॥ ३ ॥

अर्जुन उवाच ।

अपरं भवतो जन्म परं जन्म विवस्वतः ।
कथमेतद्विजानीयां त्वमादौ प्रोक्तवानिति ॥ ४ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

बहूनि मे व्यतीतानि जन्मानि तव चार्जुन ।
तान्यहं वेद सर्वाणि न त्वं वेत्थ परंतप ॥ ५ ॥
अजोऽपि सन्नव्ययात्मा भूतानामीश्वरोऽपि सन् ।
प्रकृतिं स्वामधिष्ठाय संभवाम्यात्ममायया ॥ ६ ॥
यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत ।
अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ॥ ७ ॥
परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम् ।
धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे ॥ ८ ॥

जन्म कर्म च मे दिव्यमेवं यो वेत्ति तत्त्वतः ।
त्यक्त्वा देहं पुनर्जन्म नैति मामेति सोऽर्जुन ॥ ९ ॥

वीतरागभयक्रोधा मन्मया मामुपाश्रिताः ।
बहवो ज्ञानतपसा पूता मद्भावमागताः ॥ १० ॥

ये यथा मां प्रपद्यन्ते तांस्तथैव भजाम्यहम् ।
मम वर्त्मानुवर्तन्ते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥ ११ ॥

काङ्क्षन्तः कर्मणां सिद्धिं यजन्त इह देवताः ।
क्षिप्रं हि मानुषे लोके सिद्धिर्भवति कर्मजा ॥ १२ ॥

चातुर्वर्ण्यं मया सृष्टं गुणकर्मविभागशः ।
तस्य कर्तारमपि मां विद्ध्यकर्तारमव्ययम् ॥ १३ ॥

न मां कर्माणि लिम्पन्ति न मे कर्मफले स्पृहा ।
इति मां योऽभिजानाति कर्मभिर्न स बध्यते ॥ १४ ॥

एवं ज्ञात्वा कृतं कर्म पूर्वैरपि मुमुक्षुभिः ।
कुरु कर्मैव तस्मात् त्वं पूर्वैः पूर्वतरं कृतम् ॥ १५ ॥

किं कर्म किमकर्मेति कवयोऽप्यत्र मोहिताः ।
तत् ते कर्म प्रवक्ष्यामि यज्ज्ञात्वा मोक्ष्यसेऽशुभात् ॥ १६ ॥

कर्मणो ह्यपि बोद्धव्यं बोद्धव्यं च विकर्मणः ।
अकर्मणश्च बोद्धव्यं गहना कर्मणो गतिः ॥ १७ ॥

कर्मण्यकर्म यः पश्येदकर्मणि च कर्म यः ।
स बुद्धिमान् मनुष्येषु स युक्तः कृत्स्नकर्मकृत् ॥ १८ ॥

यस्य सर्वे समारम्भाः कामसंकल्पवर्जिताः ।
ज्ञानाग्निदग्धकर्माणं तमाहुः पण्डितं बुधाः ॥ १९ ॥

त्यक्त्वा कर्मफलासङ्गं नित्यतृप्तो निराश्रयः ।
कर्मण्यभिप्रवृत्तोऽपि नैव किंचित् करोति सः ॥ २० ॥

निराशीर्यतचित्तात्मा त्यक्तसर्वपरिग्रहः ।
शारीरं केवलं कर्म कुर्वन्नाप्नोति किल्बिषम् ॥ २१ ॥

यदृच्छालाभसंतुष्टो द्वन्द्वातीतो विमत्सरः ।
समः सिद्धावसिद्धौ च कृत्वापि न निबध्यते ॥ २२ ॥

गतसङ्गस्य मुक्तस्य ज्ञानावस्थितचेतसः ।
यज्ञायाचरतः कर्म समग्रं प्रविलीयते ॥ २३ ॥

ब्रह्मार्पणं ब्रह्म हविर्ब्रह्माग्नौ ब्रह्मणा हुतम् ।
ब्रह्मैव तेन गन्तव्यं ब्रह्मकर्मसमाधिना ॥ २४ ॥

दैवमेवापरे यज्ञं योगिनः पर्युपासते ।
ब्रह्माग्नावपरे यज्ञं यज्ञेनैवोपजुह्वति ॥ २५ ॥

श्रोत्रादीनीन्द्रियाण्यन्ये संयमाग्निषु जुह्वति ।
शब्दादीन् विषयानन्य इन्द्रियाग्निषु जुह्वति ॥ २६ ॥

सर्वाणीन्द्रियकर्माणि प्राणकर्माणि चापरे ।
आत्मसंयमयोगाग्नौ जुह्वति ज्ञानदीपिते ॥ २७ ॥

द्रव्ययज्ञास्तपोयज्ञा योगयज्ञास्तथापरे ।
स्वाध्यायज्ञानयज्ञाश्च यतयः संशितव्रताः ॥ २८ ॥

अपाने जुह्वति प्राणं प्राणेऽपानं तथापरे ।
प्राणापानगती रुद्ध्वा प्राणायामपरायणाः ॥ २९ ॥

अपरे नियताहाराः प्राणान् प्राणेषु जुह्वति ।
सर्वेऽप्येते यज्ञविदो यज्ञक्षपितकल्मषाः ॥ ३० ॥

यज्ञशिष्टामृतभुजो यान्ति ब्रह्म सनातनम् ।
नायं लोकोऽस्त्ययज्ञस्य कुतोऽन्यः कुरुसत्तम ॥ ३१ ॥

एवं बहुविधा यज्ञा वितता ब्रह्मणो मुखे ।
कर्मजान् विद्धि तान् सर्वानेवं ज्ञात्वा विमोक्ष्यसे ॥ ३२ ॥

श्रेयान् द्रव्यमयाद्यज्ञाज्ज्ञानयज्ञः परंतप ।
सर्वं कर्माखिलं पार्थ ज्ञाने परिसमाप्यते ॥ ३३ ॥

तद्विद्धि प्रणिपातेन परिप्रश्नेन सेवया ।
उपदेक्ष्यन्ति ते ज्ञानं ज्ञानिनस्तत्त्वदर्शिनः ॥ ३४ ॥

यज्ज्ञात्वा न पुनर्मोहमेवं यास्यसि पाण्डव ।
येन भूतान्यशेषेण द्रक्ष्यस्यात्मन्यथो मयि ॥ ३५ ॥

अपि चेदसि पापेभ्यः सर्वेभ्यः पापकृत्तमः ।
सर्वं ज्ञानप्लवेनैव वृजिनं संतरिष्यसि ॥ ३६ ॥

यथैधांसि समिद्धोऽग्निर्भस्मसात् कुरुतेऽर्जुन ।
ज्ञानाग्निः सर्वकर्माणि भस्मसात् कुरुते तथा ॥ ३७ ॥

न हि ज्ञानेन सदृशं पवित्रमिह विद्यते ।
तत् स्वयं योगसंसिद्धः कालेनात्मनि विन्दति ॥ ३८ ॥

श्रद्धावाँल्लभते ज्ञानं तत्परः संयतेन्द्रियः ।
ज्ञानं लब्ध्वा परां शान्तिमचिरेणाधिगच्छति ॥ ३९ ॥

अज्ञश्चाश्रद्दधानश्च संशयात्मा विनश्यति ।
नायं लोकोऽस्ति न परो न सुखं संशयात्मनः ॥ ४० ॥

योगसंन्यस्तकर्माणं ज्ञानसंछिन्नसंशयम् ।
आत्मवन्तं न कर्माणि निबध्नन्ति धनंजय ॥ ४१ ॥

तस्मादज्ञानसंभूतं हृत्स्थं ज्ञानासिनात्मनः ।
छित्त्वैनं संशयं योगमातिष्ठोत्तिष्ठ भारत ॥ ४२ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
ब्रह्मयज्ञप्रशंसा नाम चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

॥ अथ पञ्चमोऽध्यायः ॥

अर्जुन उवाच ।

संन्यासं कर्मणां कृष्ण पुनर्योगं च शंससि ।
यच्छ्रेय एतयोरेकं तन्मे ब्रूहि सुनिश्चितम् ॥ १ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

संन्यासः कर्मयोगश्च निःश्रेयसकरावुभौ ।
तयोस्तु कर्मसंन्यासात् कर्मयोगो विशिष्यते ॥ २ ॥
ज्ञेयः स नित्यसंन्यासी यो न द्वेष्टि न काङ्क्षति ।
निर्द्वन्द्वो हि महाबाहो सुखं बन्धात् प्रमुच्यते ॥ ३ ॥
सांख्ययोगौ पृथग्बालाः प्रवदन्ति न पण्डिताः ।
एकमप्यास्थितः सम्यगुभयोर्विन्दते फलम् ॥ ४ ॥
यत् सांख्यैः प्राप्यते स्थानं तद्योगैरपि गम्यते ।
एकं सांख्यं च योगं च यः पश्यति स पश्यति ॥ ५ ॥
संन्यासस्तु महाबाहो दुःखमाप्तुमयोगतः ।
योगयुक्तो मुनिर्ब्रह्म नचिरेणाधिगच्छति ॥ ६ ॥
योगयुक्तो विशुद्धात्मा विजितात्मा जितेन्द्रियः ।
सर्वभूतात्मभूतात्मा कुर्वन्नपि न लिप्यते ॥ ७ ॥
नैव किंचित् करोमीति युक्तो मन्येत तत्त्ववित् ।
पश्यञ्शृण्वन् स्पृशञ्जिघ्रन्नश्नन् गच्छन् स्वपञ्श्वसन् ॥ ८ ॥

प्रलपन् विसृजन् गृह्णन्नुन्मिषन् निमिषन्नपि ।
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेषु वर्तन्त इति धारयन् ॥ ९ ॥

ब्रह्मण्याधाय कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा करोति यः ।
लिप्यते न स पापेन पद्मपत्रमिवाम्भसा ॥ १० ॥

कायेन मनसा बुद्ध्या केवलैरिन्द्रियैरपि ।
योगिनः कर्म कुर्वन्ति सङ्गं त्यक्त्वात्मशुद्धये ॥ ११ ॥

युक्तः कर्मफलं त्यक्त्वा शान्तिमाप्नोति नैष्ठिकीम् ।
अयुक्तः कामकारेण फले सक्तो निबध्यते ॥ १२ ॥

सर्वकर्माणि मनसा संन्यस्यास्ते सुखं वशी ।
नवद्वारे पुरे देही नैव कुर्वन् न कारयन् ॥ १३ ॥

न कर्तृत्वं न कर्माणि लोकस्य सृजति प्रभुः ।
न कर्मफलसंयोगं स्वभावस्तु प्रवर्तते ॥ १४ ॥

नादत्ते कस्यचित् पापं न चैव सुकृतं विभुः ।
अज्ञानेनावृतं ज्ञानं तेन मुह्यन्ति जन्तवः ॥ १५ ॥

ज्ञानेन तु तदज्ञानं येषां नाशितमात्मनः ।
तेषामादित्यवज्ज्ञानं प्रकाशयति तत् परम् ॥ १६ ॥

तद्बुद्धयस्तदात्मानस्तन्निष्ठास्तत्परायणाः ।
गच्छन्त्यपुनरावृत्तिं ज्ञाननिर्धूतकल्मषाः ॥ १७ ॥

विद्याविनयसंपन्ने ब्राह्मणे गवि हस्तिनि ।
शुनि चैव श्वपाके च पण्डिताः समदर्शिनः ॥ १८ ॥

इहैव तैर्जितः सर्गो येषां साम्ये स्थितं मनः ।
निर्दोषं हि समं ब्रह्म तस्माद्ब्रह्मणि ते स्थिताः ॥ १९ ॥

न प्रहृष्येत् प्रियं प्राप्य नोद्विजेत् प्राप्य चाप्रियम् ।
स्थिरबुद्धिरसंमूढो ब्रह्मविद्ब्रह्मणि स्थितः ॥ २० ॥

बाह्यस्पर्शेष्वसक्तात्मा विन्दत्यात्मनि यत् सुखम् ।
स ब्रह्मयोगयुक्तात्मा सुखमक्षयमश्नुते ॥ २१ ॥

ये हि संस्पर्शजा भोगा दुःखयोनय एव ते ।
आद्यन्तवन्तः कौन्तेय न तेषु रमते बुधः ॥ २२ ॥

शक्नोतीहैव यः सोढुं प्राक् शरीरविमोक्षणात् ।
कामक्रोधोद्भवं वेगं स युक्तः स सुखी नरः ॥ २३ ॥

योऽन्तःसुखोऽन्तरारामस्तथान्तर्ज्योतिरेव यः ।
स योगी ब्रह्मनिर्वाणं ब्रह्मभूतोऽधिगच्छति ॥ २४ ॥

लभन्ते ब्रह्मनिर्वाणमृषयः क्षीणकल्मषाः ।
छिन्नद्वैधा यतात्मानः सर्वभूतहिते रताः ॥ २५ ॥

कामक्रोधवियुक्तानां यतीनां यतचेतसाम् ।
अभितो ब्रह्मनिर्वाणं वर्तते विदितात्मनाम् ॥ २६ ॥

स्पर्शान् कृत्वा बहिर्बाह्यांश्चक्षुश्चैवान्तरे भ्रुवोः ।
प्राणापानौ समौ कृत्वा नासाभ्यन्तरचारिणौ ॥ २७ ॥

यतेन्द्रियमनोबुद्धिर्मुनिर्मोक्षपरायणः ।
विगतेच्छाभयक्रोधो यः सदा मुक्त एव सः ॥ २८ ॥

भोक्तारं यज्ञतपसां सर्वलोकमहेश्वरम् ।
सुहृदं सर्वभूतानां ज्ञात्वा मां शान्तिमृच्छति ॥ २९ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
संन्यासयोगो नाम पञ्चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

॥ अथ षष्ठोऽध्यायः ॥

श्रीभगवानुवाच ।

अनाश्रितः कर्मफलं कार्यं कर्म करोति यः ।
स संन्यासी च योगी च न निरग्निर्न चाक्रियः ॥ १ ॥

यं संन्यासमिति प्राहुर्योगं तं विद्धि पाण्डव ।
न ह्यसंन्यस्तसंकल्पो योगी भवति कश्चन ॥ २ ॥

आरुरुक्षोर्मुनेर्योगं कर्म कारणमुच्यते ।
योगारूढस्य तस्यैव शमः कारणमुच्यते ॥ ३ ॥

यदा हि नेन्द्रियार्थेषु न कर्मस्वनुषज्जते ।
सर्वसंकल्पसंन्यासी योगारूढस्तदोच्यते ॥ ४ ॥

उद्धरेदात्मनात्मानं नात्मानमवसादयेत् ।
आत्मैव ह्यात्मनो बन्धुरात्मैव रिपुरात्मनः ॥ ५ ॥

बन्धुरात्मात्मनस्तस्य येनात्मैवात्मना जितः ।
अनात्मनस्तु शत्रुत्वे वर्तेतात्मैव शत्रुवत् ॥ ६ ॥

जितात्मनः प्रशान्तस्य परमात्मा समाहितः ।
शीतोष्णसुखदुःखेषु तथा मानापमानयोः ॥ ७ ॥

ज्ञानविज्ञानतृप्तात्मा कूटस्थो विजितेन्द्रियः ।
युक्त इत्युच्यते योगी समलोष्टाश्मकाञ्चनः ॥ ८ ॥

सुहृन्मित्रार्युदासीनमध्यस्थद्वेष्यबन्धुषु ।
साधुष्वपि च पापेषु समबुद्धिर्विशिष्यते ॥ ९ ॥

योगी युञ्जीत सततमात्मानं रहसि स्थितः ।
एकाकी यतचित्तात्मा निराशीरपरिग्रहः ॥ १० ॥

शुचौ देशे प्रतिष्ठाप्य स्थिरमासनमात्मनः ।
नात्युच्छ्रितं नातिनीचं चैलाजिनकुशोत्तरम् ॥ ११ ॥

तत्रैकाग्रं मनः कृत्वा यतचित्तेन्द्रियक्रियः ।
उपविश्यासने युञ्ज्याद्योगमात्मविशुद्धये ॥ १२ ॥

समं कायशिरोग्रीवं धारयन्नचलं स्थिरः ।
संप्रेक्ष्य नासिकाग्रं स्वं दिशश्चानवलोकयन् ॥ १३ ॥

प्रशान्तात्मा विगतभीर्ब्रह्मचारिव्रते स्थितः ।
मनः संयम्य मच्चित्तो युक्त आसीत मत्परः ॥ १४ ॥

युञ्जन्नेवं सदात्मानं योगी नियतमानसः ।
शान्तिं निर्वाणपरमां मत्संस्थामधिगच्छति ॥ १५ ॥

नात्यश्नतस्तु योगोऽस्ति न चैकान्तमनश्नतः ।
न चातिस्वप्नशीलस्य जाग्रतो नैव चार्जुन ॥ १६ ॥

युक्ताहारविहारस्य युक्तचेष्टस्य कर्मसु ।
युक्तस्वप्नावबोधस्य योगो भवति दुःखहा ॥ १७ ॥

---

६. ९ – '°र्विशिष्यते' इतिस्थाने '°र्विमुच्यते' इति शाङ्करभाष्यनिर्दिष्टं पाठान्तरम् ।

यदा विनियतं चित्तमात्मन्येवावतिष्ठते ।
निःस्पृहः सर्वकामेभ्यो युक्त इत्युच्यते तदा ॥ १८ ॥

यथा दीपो निवातस्थो नेङ्गते सोपमा स्मृता ।
योगिनो यतचित्तस्य युञ्जतो योगमात्मनः ॥ १९ ॥

यत्रोपरमते चित्तं निरुद्धं योगसेवया ।
यत्र चैवात्मनात्मानं पश्यन्नात्मनि तुष्यति ॥ २० ॥

सुखमात्यन्तिकं यत् तद्बुद्धिग्राह्यमतीन्द्रियम् ।
वेत्ति यत्र न चैवायं स्थितश्चलति तत्त्वतः ॥ २१ ॥

यं लब्ध्वा चापरं लाभं मन्यते नाधिकं ततः ।
यस्मिन् स्थितो न दुःखेन गुरुणापि विचाल्यते ॥ २२ ॥

तं विद्याद्दुःखसंयोगवियोगं योगसंज्ञितम् ।
स निश्चयेन योक्तव्यो योगोऽनिर्विण्णचेतसा ॥ २३ ॥

संकल्पप्रभवान् कामांस्त्यक्त्वा सर्वानशेषतः ।
मनसैवेन्द्रियग्रामं विनियम्य समन्ततः ॥ २४ ॥

शनैः शनैरुपरमेद्बुद्ध्या धृतिगृहीतया ।
आत्मसंस्थं मनः कृत्वा न किंचिदपि चिन्तयेत् ॥ २५ ॥

यतो यतो निश्चरति मनश्चञ्चलमस्थिरम् ।
ततस्ततो नियम्यैतदात्मन्येव वशं नयेत् ॥ २६ ॥

प्रशान्तमनसं ह्येनं योगिनं सुखमुत्तमम् ।
उपैति शान्तरजसं ब्रह्मभूतमकल्मषम् ॥ २७ ॥

युञ्जन्नेवं सदात्मानं योगी विगतकल्मषः ।
सुखेन ब्रह्मसंस्पर्शमत्यन्तं सुखमश्नुते ॥ २८ ॥

सर्वभूतस्थमात्मानं सर्वभूतानि चात्मनि ।
ईक्षते योगयुक्तात्मा सर्वत्र समदर्शनः ॥ २९ ॥

यो मां पश्यति सर्वत्र सर्वं च मयि पश्यति ।
तस्याहं न प्रणश्यामि स च मे न प्रणश्यति ॥ ३० ॥

सर्वभूतस्थितं यो मां भजत्येकत्वमास्थितः ।
सर्वथा वर्तमानोऽपि स योगी मयि वर्तते ॥ ३१ ॥

आत्मौपम्येन सर्वत्र समं पश्यति योऽर्जुन ।
सुखं वा यदि वा दुःखं स योगी परमो मतः ॥ ३२ ॥

अर्जुन उवाच ।

योऽयं योगस्त्वया प्रोक्तः साम्येन मधुसूदन ।
एतस्याहं न पश्यामि चञ्चलत्वात् स्थितिं स्थिराम् ॥ ३३ ॥

चञ्चलं हि मनः कृष्ण प्रमाथि बलवद्दृढम् ।
तस्याहं निग्रहं मन्ये वायोरिव सुदुष्करम् ॥ ३४ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

असंशयं महाबाहो मनो दुर्निग्रहं चलम् ।
अभ्यासेन तु कौन्तेय वैराग्येण च गृह्यते ॥ ३५ ॥

असंयतात्मना योगो दुष्प्राप इति मे मतिः ।
वश्यात्मना तु यतता शक्योऽवाप्तुमुपायतः ॥ ३६ ॥

अर्जुन उवाच ।

अयतिः श्रद्धयोपेतो योगाच्चलितमानसः ।
अप्राप्य योगसंसिद्धिं कां गतिं कृष्ण गच्छति ॥ ३७ ॥

कच्चिन्नोभयविभ्रष्टश्छिन्नाभ्रमिव नश्यति ।
अप्रतिष्ठो महाबाहो विमूढो ब्रह्मणः पथि ॥ ३८ ॥

एतन्मे संशयं कृष्ण च्छेत्तुमर्हस्यशेषतः ।
त्वदन्यः संशयस्यास्य च्छेत्ता न ह्युपपद्यते ॥ ३९ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

पार्थ नैवेह नामुत्र विनाशस्तस्य विद्यते ।
न हि कल्याणकृत् कश्चिद्दुर्गतिं तात गच्छति ॥ ४० ॥

प्राप्य पुण्यकृतां लोकानुषित्वा शाश्वतीः समाः ।
शुचीनां श्रीमतां गेहे योगभ्रष्टोऽभिजायते ॥ ४१ ॥

अथवा योगिनामेव कुले भवति धीमताम् ।
एतद्धि दुर्लभतरं लोके जन्म यदीदृशम् ॥ ४२ ॥

तत्र तं बुद्धिसंयोगं लभते पौर्वदेहिकम् ।
यतते च ततो भूयः संसिद्धौ कुरुनन्दन ॥ ४३ ॥

पूर्वाभ्यासेन तेनैव ह्रियते ह्यवशोऽपि सः ।
जिज्ञासुरपि योगस्य शब्दब्रह्मातिवर्तते ॥ ४४ ॥

प्रयत्नाद्यतमानस्तु योगी संशुद्धकिल्बिषः ।
अनेकजन्मसंसिद्धस्ततो याति परां गतिम् ॥ ४५ ॥

तपस्विभ्योऽधिको योगी ज्ञानिभ्योऽपि मतोऽधिकः ।
कर्मिभ्यश्चाधिको योगी तस्माद्योगी भवार्जुन ॥ ४६ ॥

योगिनामपि सर्वेषां मद्गतेनान्तरात्मना ।
श्रद्धावान् भजते यो मां स मे युक्ततमो मतः ॥ ४७ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
ध्यानयोगो नाम षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

॥ अथ सप्तमोऽध्यायः ॥

श्रीभगवानुवाच ।

मय्यासक्तमनाः पार्थ योगं युञ्जन् मदाश्रयः ।
असंशयं समग्रं मां यथा ज्ञास्यसि तच्छृणु ॥ १ ॥

ज्ञानं तेऽहं सविज्ञानमिदं वक्ष्याम्यशेषतः ।
यज्ज्ञात्वा नेह भूयोऽन्यज्ज्ञातव्यमवशिष्यते ॥ २ ॥

मनुष्याणां सहस्रेषु कश्चिद्यतति सिद्धये ।
यततामपि सिद्धानां कश्चिन्मां वेत्ति तत्त्वतः ॥ ३ ॥

भूमिरापोऽनलो वायुः खं मनो बुद्धिरेव च ।
अहंकार इतीयं मे भिन्ना प्रकृतिरष्टधा ॥ ४ ॥

अपरेयमितस्त्वन्यां प्रकृतिं विद्धि मे पराम् ।
जीवभूतां महाबाहो ययेदं धार्यते जगत् ॥ ५ ॥

एतद्योनीनि भूतानि सर्वाणीत्युपधारय ।
अहं कृत्स्नस्य जगतः प्रभवः प्रलयस्तथा ॥ ६ ॥

मत्तः परतरं नान्यत् किंचिदस्ति धनंजय ।
मयि सर्वमिदं प्रोतं सूत्रे मणिगणा इव ॥ ७ ॥

रसोऽहमप्सु कौन्तेय प्रभास्मि शशिसूर्ययोः ।
प्रणवः सर्ववेदेषु शब्दः खे पौरुषं नृषु ॥ ८ ॥

पुण्यो गन्धः पृथिव्यां च तेजश्चास्मि विभावसौ ।
जीवनं सर्वभूतेषु तपश्चास्मि तपस्विषु ॥ ९ ॥

बीजं मां सर्वभूतानां विद्धि पार्थ सनातनम् ।
बुद्धिर्बुद्धिमतामस्मि तेजस्तेजस्विनामहम् ॥ १० ॥

बलं बलवतां चाहं कामरागविवर्जितम् ।
धर्माविरुद्धो भूतेषु कामोऽस्मि भरतर्षभ ॥ ११ ॥

ये चैव सात्त्विका भावा राजसास्तामसाश्च ये ।
मत्त एवेति तान् विद्धि न त्वहं तेषु ते मयि ॥ १२ ॥

त्रिभिर्गुणमयैर्भावैरेभिः सर्वमिदं जगत् ।
मोहितं नाभिजानाति मामेभ्यः परमव्ययम् ॥ १३ ॥

दैवी ह्येषा गुणमयी मम माया दुरत्यया ।
मामेव ये प्रपद्यन्ते मायामेतां तरन्ति ते ॥ १४ ॥

न मां दुष्कृतिनो मूढाः प्रपद्यन्ते नराधमाः ।
माययापहृतज्ञाना आसुरं भावमाश्रिताः ॥ १५ ॥

चतुर्विधा भजन्ते मां जनाः सुकृतिनोऽर्जुन ।
आर्तो जिज्ञासुरर्थार्थी ज्ञानी च भरतर्षभ ॥ १६ ॥

तेषां ज्ञानी नित्ययुक्त एकभक्तिर्विशिष्यते ।
प्रियो हि ज्ञानिनोऽत्यर्थमहं स च मम प्रियः ॥ १७ ॥

उदाराः सर्व एवैते ज्ञानी त्वात्मैव मे मतम् ।
आस्थितः स हि युक्तात्मा मामेवानुत्तमां गतिम् ॥ १८ ॥

बहूनां जन्मनामन्ते ज्ञानवान् मां प्रपद्यते ।
वासुदेवः सर्वमिति स महात्मा सुदुर्लभः ॥ १९ ॥

कामैस्तैस्तैर्हृतज्ञानाः प्रपद्यन्तेऽन्यदेवताः ।
तं तं नियममास्थाय प्रकृत्या नियताः स्वया ॥ २० ॥

यो यो यां यां तनुं भक्तः श्रद्धयार्चितुमिच्छति ।
तस्य तस्याचलां श्रद्धां तामेव विदधाम्यहम् ॥ २१ ॥

स तया श्रद्धया युक्तस्तस्या राधनमीहते ।
लभते च ततः कामान् मयैव विहितान् हि तान् ॥ २२ ॥

अन्तवत् तु फलं तेषां तद्भवत्यल्पमेधसाम् ।
देवान् देवयजो यान्ति मद्भक्ता यान्ति मामपि ॥ २३ ॥

अव्यक्तं व्यक्तिमापन्नं मन्यन्ते मामबुद्धयः ।
परं भावमजानन्तो ममाव्ययमनुत्तमम् ॥ २४ ॥

नाहं प्रकाशः सर्वस्य योगमायासमावृतः ।
मूढोऽयं नाभिजानाति लोको मामजमव्ययम् ॥ २५ ॥

वेदाहं समतीतानि वर्तमानानि चार्जुन ।
भविष्याणि च भूतानि मां तु वेद न कश्चन ॥ २६ ॥

इच्छाद्वेषसमुत्थेन द्वन्द्वमोहेन भारत ।
सर्वभूतानि संमोहं सर्गे यान्ति परंतप ॥ २७ ॥

---

७. २२ – 'हि तान्' इतिस्थाने वैकल्पिकयोगविभागेन 'हितान्' इत्येकं पदं मत्वापि शाङ्करभाष्ये व्याख्यातम् ।

येषां त्वन्तगतं पापं जनानां पुण्यकर्मणाम् ।
ते द्वन्द्वमोहनिर्मुक्ता भजन्ते मां दृढव्रताः ॥ २८ ॥

जरामरणमोक्षाय मामाश्रित्य यतन्ति ये ।
ते ब्रह्म तद्विदुः कृत्स्नमध्यात्मं कर्म चाखिलम् ॥ २९ ॥

साधिभूताधिदैवं मां साधियज्ञं च ये विदुः ।
प्रयाणकालेऽपि च मां ते विदुर्युक्तचेतसः ॥ ३० ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
ज्ञानविज्ञानयोगो नाम सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

॥ अथाष्टमोऽध्यायः ॥

अर्जुन उवाच ।

किं तद्ब्रह्म किमध्यात्मं किं कर्म पुरुषोत्तम ।
अधिभूतं च किं प्रोक्तमधिदैवं किमुच्यते ॥ १ ॥

अधियज्ञः कथं कोऽत्र देहेऽस्मिन् मधुसूदन ।
प्रयाणकाले च कथं ज्ञेयोऽसि नियतात्मभिः ॥ २ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

अक्षरं ब्रह्म परमं स्वभावोऽध्यात्ममुच्यते ।
भूतभावोद्भवकरो विसर्गः कर्मसंज्ञितः ॥ ३ ॥

अधिभूतं क्षरो भावः पुरुषश्चाधिदैवतम् ।
अधियज्ञोऽहमेवात्र देहे देहभृतां वर ॥ ४ ॥

अन्तकाले च मामेव स्मरन् मुक्त्वा कलेवरम् ।
यः प्रयाति स मद्भावं याति नास्त्यत्र संशयः ॥ ५ ॥

यं यं वापि स्मरन् भावं त्यजत्यन्ते कलेवरम् ।
तं तमेवैति कौन्तेय सदा तद्भावभावितः ॥ ६ ॥

तस्मात् सर्वेषु कालेषु मामनुस्मर युध्य च ।
मय्यर्पितमनोबुद्धिर्मामेवैष्यस्यसंशयः ॥ ७ ॥

अभ्यासयोगयुक्तेन चेतसा नान्यगामिना ।
परमं पुरुषं दिव्यं याति पार्थानुचिन्तयन् ॥ ८ ॥

कविं पुराणमनुशासितार-
मणोरणीयांसमनुस्मरेद्यः ।
सर्वस्य धातारमचिन्त्यरूप-
मादित्यवर्णं तमसः परस्तात् ॥ ९ ॥

प्रयाणकाले मनसाचलेन
भक्त्या युक्तो योगबलेन चैव ।
भ्रुवोर्मध्ये प्राणमावेश्य सम्यक्
स तं परं पुरुषमुपैति दिव्यम् ॥ १० ॥

यदक्षरं वेदविदो वदन्ति
विशन्ति यद्यतयो वीतरागाः ।
यदिच्छन्तो ब्रह्मचर्यं चरन्ति
तत् ते पदं संग्रहेण प्रवक्ष्ये ॥ ११ ॥

सर्वद्वाराणि संयम्य मनो हृदि निरुध्य च ।
मूर्ध्न्याधायात्मनः प्राणमास्थितो योगधारणाम् ॥ १२ ॥

ॐ इत्येकाक्षरं ब्रह्म व्याहरन् मामनुस्मरन् ।
यः प्रयाति त्यजन् देहं स याति परमां गतिम् ॥ १३ ॥

अनन्यचेताः सततं यो मां स्मरति नित्यशः ।
तस्याहं सुलभः पार्थ नित्ययुक्तस्य योगिनः ॥ १४ ॥

मामुपेत्य पुनर्जन्म दुःखालयमशाश्वतम् ।
नाप्नुवन्ति महात्मानः संसिद्धिं परमां गताः ॥ १५ ॥

आ ब्रह्मभुवनाल्लोकाः पुनरावर्तिनोऽर्जुन ।
मामुपेत्य तु कौन्तेय पुनर्जन्म न विद्यते ॥ १६ ॥

सहस्रयुगपर्यन्तमहर्यद्ब्रह्मणो विदुः ।
रात्रिं युगसहस्रान्तां तेऽहोरात्रविदो जनाः ॥ १७ ॥

अव्यक्ताद्व्यक्तयः सर्वाः प्रभवन्त्यहरागमे ।
रात्र्यागमे प्रलीयन्ते तत्रैवाव्यक्तसंज्ञके ॥ १८ ॥

भूतग्रामः स एवायं भूत्वा भूत्वा प्रलीयते ।
रात्र्यागमेऽवशः पार्थ प्रभवत्यहरागमे ॥ १९ ॥

परस्तस्मात् तु भावोऽन्योऽव्यक्तोऽव्यक्तात् सनातनः ।
यः स सर्वेषु भूतेषु नश्यत्सु न विनश्यति ॥ २० ॥

अव्यक्तोऽक्षर इत्युक्तस्तमाहुः परमां गतिम् ।
यं प्राप्य न निवर्तन्ते तद्धाम परमं मम ॥ २१ ॥

पुरुषः स परः पार्थ भक्त्या लभ्यस्त्वनन्यया ।
यस्यान्तःस्थानि भूतानि येन सर्वमिदं ततम् ॥ २२ ॥

यत्र काले त्वनावृत्तिमावृत्तिं चैव योगिनः ।
प्रयाता यान्ति तं कालं वक्ष्यामि भरतर्षभ ॥ २३ ॥

अग्निर्ज्योतिरहः शुक्लः षण्मासा उत्तरायणम् ।
तत्र प्रयाता गच्छन्ति ब्रह्म ब्रह्मविदो जनाः ॥ २४ ॥

धूमो रात्रिस्तथा कृष्णः षण्मासा दक्षिणायनम् ।
तत्र चान्द्रमसं ज्योतिर्योगी प्राप्य निवर्तते ॥ २५ ॥

शुक्लकृष्णे गती ह्येते जगतः शाश्वते मते ।
एकया यात्यनावृत्तिमन्ययावर्तते पुनः ॥ २६ ॥

नैते सृती पार्थ जानन् योगी मुह्यति कश्चन ।
तस्मात् सर्वेषु कालेषु योगयुक्तो भवार्जुन ॥ २७ ॥

वेदेषु यज्ञेषु तपःसु चैव
दानेषु यत् पुण्यफलं प्रदिष्टम् ।
अत्येति तत् सर्वमिदं विदित्वा
योगी परं स्थानमुपैति चाद्यम् ॥ २८ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
अक्षरब्रह्मयोगो नामाष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

॥ अथ नवमोऽध्यायः ॥

श्रीभगवानुवाच ।

इदं तु ते गुह्यतमं प्रवक्ष्याम्यनसूयवे ।
ज्ञानं विज्ञानसहितं यज्ज्ञात्वा मोक्ष्यसेऽशुभात् ॥ १ ॥

राजविद्या राजगुह्यं पवित्रमिदमुत्तमम् ।
प्रत्यक्षावगमं धर्म्यं सुसुखं कर्तुमव्ययम् ॥ २ ॥

अश्रद्दधानाः पुरुषा धर्मस्यास्य परंतप ।
अप्राप्य मां निवर्तन्ते मृत्युसंसारवर्त्मनि ॥ ३ ॥

मया ततमिदं सर्वं जगदव्यक्तमूर्तिना ।
मत्स्थानि सर्वभूतानि न चाहं तेष्ववस्थितः ॥ ४ ॥

न च मत्स्थानि भूतानि पश्य मे योगमैश्वरम् ।
भूतभृन्न च भूतस्थो ममात्मा भूतभावनः ॥ ५ ॥

यथाकाशस्थितो नित्यं वायुः सर्वत्रगो महान् ।
तथा सर्वाणि भूतानि मत्स्थानीत्युपधारय ॥ ६ ॥

सर्वभूतानि कौन्तेय प्रकृतिं यान्ति मामिकाम् ।
कल्पक्षये पुनस्तानि कल्पादौ विसृजाम्यहम् ॥ ७ ॥

प्रकृतिं स्वामवष्टभ्य विसृजामि पुनः पुनः ।
भूतग्राममिमं कृत्स्नमवशं प्रकृतेर्वशात् ॥ ८ ॥

न च मां तानि कर्माणि निबध्नन्ति धनंजय ।
उदासीनवदासीनमसक्तं तेषु कर्मसु ॥ ९ ॥

मयाध्यक्षेण प्रकृतिः सूयते सचराचरम् ।
हेतुनानेन कौन्तेय जगद्विपरिवर्तते ॥ १० ॥

अवजानन्ति मां मूढा मानुषीं तनुमाश्रितम् ।
परं भावमजानन्तो मम भूतमहेश्वरम् ॥ ११ ॥

मोघाशा मोघकर्माणो मोघज्ञाना विचेतसः ।
राक्षसीमासुरीं चैव प्रकृतिं मोहिनीं श्रिताः ॥ १२ ॥

महात्मानस्तु मां पार्थ दैवीं प्रकृतिमाश्रिताः ।
भजन्त्यनन्यमनसो ज्ञात्वा भूतादिमव्ययम् ॥ १३ ॥

सततं कीर्तयन्तो मां यतन्तश्च दृढव्रताः ।
नमस्यन्तश्च मां भक्त्या नित्ययुक्ता उपासते ॥ १४ ॥

ज्ञानयज्ञेन चाप्यन्ये यजन्तो मामुपासते ।
एकत्वेन पृथक्त्वेन बहुधा विश्वतोमुखम् ॥ १५ ॥

अहं क्रतुरहं यज्ञः स्वधाहमहमौषधम् ।
मन्त्रोऽहमहमेवाज्यमहमग्निरहं हुतम् ॥ १६ ॥

पिताहमस्य जगतो माता धाता पितामहः ।
वेद्यं पवित्रमोंकार ऋक् साम यजुरेव च ॥ १७ ॥

गतिर्भर्ता प्रभुः साक्षी निवासः शरणं सुहृत् ।
प्रभवः प्रलयः स्थानं निधानं बीजमव्ययम् ॥ १८ ॥

तपाम्यहमहं वर्षं निगृह्णाम्युत्सृजामि च ।
अमृतं चैव मृत्युश्च सदसच्चाहमर्जुन ॥ १९ ॥

त्रैविद्या मां सोमपाः पूतपापा
यज्ञैरिष्ट्वा स्वर्गतिं प्रार्थयन्ते ।
ते पुण्यमासाद्य सुरेन्द्रलोक-
मश्नन्ति दिव्यान् दिवि देवभोगान् ॥ २० ॥

ते तं भुक्त्वा स्वर्गलोकं विशालं
क्षीणे पुण्ये मर्त्यलोकं विशन्ति ।
एवं त्रयीधर्ममनुप्रपन्ना
गतागतं कामकामा लभन्ते ॥ २१ ॥

अनन्याश्चिन्तयन्तो मां ये जनाः पर्युपासते ।
तेषां नित्याभियुक्तानां योगक्षेमं वहाम्यहम् ॥ २२ ॥

येऽप्यन्यदेवता भक्ता यजन्ते श्रद्धयान्विताः ।
तेऽपि मामेव कौन्तेय यजन्त्यविधिपूर्वकम् ॥ २३ ॥

अहं हि सर्वयज्ञानां भोक्ता च प्रभुरेव च ।
न तु मामभिजानन्ति तत्त्वेनातश्च्यवन्ति ते ॥ २४ ॥

यान्ति देवव्रता देवान् पितॄन् यान्ति पितृव्रताः ।
भूतानि यान्ति भूतेज्या यान्ति मद्याजिनोऽपि माम् ॥ २५ ॥

---

९. २१ – 'त्रयीधर्मं°' इतिस्थाने शाङ्करभाष्यमातृकासु 'त्रैधर्म्यं°' इति क्वचित् पठितम् ।

९. २३ – '°देवता भक्ता' इतिस्थाने '°देवताभक्ता' इति ससमासः पाठः शाङ्करभाष्ये स्वीकृतो व्याख्यातश्च ।

पत्रं पुष्पं फलं तोयं यो मे भक्त्या प्रयच्छति ।
तदहं भक्त्युपहृतमश्नामि प्रयतात्मनः ॥ २६ ॥

यत् करोषि यदश्नासि यज्जुहोषि ददासि यत् ।
यत् तपस्यसि कौन्तेय तत् कुरुष्व मदर्पणम् ॥ २७ ॥

शुभाशुभफलैरेवं मोक्ष्यसे कर्मबन्धनैः ।
संन्यासयोगयुक्तात्मा विमुक्तो मामुपैष्यसि ॥ २८ ॥

समोऽहं सर्वभूतेषु न मे द्वेष्योऽस्ति न प्रियः ।
ये भजन्ति तु मां भक्त्या मयि ते तेषु चाप्यहम् ॥ २९ ॥

अपि चेत् सुदुराचारो भजते मामनन्यभाक् ।
साधुरेव स मन्तव्यः सम्यग्व्यवसितो हि सः ॥ ३० ॥

क्षिप्रं भवति धर्मात्मा शश्वच्छान्तिं निगच्छति ।
कौन्तेय प्रतिजानीहि न मे भक्तः प्रणश्यति ॥ ३१ ॥

मां हि पार्थ व्यपाश्रित्य येऽपि स्युः पापयोनयः ।
स्त्रियो वैश्यास्तथा शूद्रास्तेऽपि यान्ति परां गतिम् ॥३२॥

किं पुनर्ब्राह्मणाः पुण्या भक्ता राजर्षयस्तथा ।
अनित्यमसुखं लोकमिमं प्राप्य भजस्व माम् ॥ ३३ ॥

मन्मना भव मद्भक्तो मद्याजी मां नमस्कुरु ।
मामेवैष्यसि युक्त्वैवमात्मानं मत्परायणः ॥ ३४ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
राजविद्याराजगुह्ययोगो नाम नवमोऽध्यायः ॥ ९ ॥

॥ अथ दशमोऽध्यायः ॥

श्रीभगवानुवाच ।

भूय एव महाबाहो शृणु मे परमं वचः ।
यत् तेऽहं प्रीयमाणाय वक्ष्यामि हितकाम्यया ॥ १ ॥

न मे विदुः सुरगणाः प्रभवं न महर्षयः ।
अहमादिर्हि देवानां महर्षीणां च सर्वशः ॥ २ ॥

यो मामजमनादिं च वेत्ति लोकमहेश्वरम् ।
असंमूढः स मर्त्येषु सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ३ ॥

बुद्धिर्ज्ञानमसंमोहः क्षमा सत्यं दमः शमः ।
सुखं दुःखं भवोऽभावो भयं चाभयमेव च ॥ ४ ॥

अहिंसा समता तुष्टिस्तपो दानं यशोऽयशः ।
भवन्ति भावा भूतानां मत्त एव पृथग्विधाः ॥ ५ ॥

महर्षयः सप्त पूर्वे चत्वारो मनवस्तथा ।
मद्भावा मानसा जाता येषां लोक इमाः प्रजाः ॥ ६ ॥

एतां विभूतिं योगं च मम यो वेत्ति तत्त्वतः ।
सोऽविकम्पेन योगेन युज्यते नात्र संशयः ॥ ७ ॥

अहं सर्वस्य प्रभवो मत्तः सर्वं प्रवर्तते ।
इति मत्वा भजन्ते मां बुधा भावसमन्विताः ॥ ८ ॥

मच्चित्ता मद्गतप्राणा बोधयन्तः परस्परम् ।
कथयन्तश्च मां नित्यं तुष्यन्ति च रमन्ति च ॥ ९ ॥

तेषां सततयुक्तानां भजतां प्रीतिपूर्वकम् ।
ददामि बुद्धियोगं तं येन मामुपयान्ति ते ॥ १० ॥

तेषामेवानुकम्पार्थमहमज्ञानजं तमः ।
नाशयाम्यात्मभावस्थो ज्ञानदीपेन भास्वता ॥ ११ ॥

अर्जुन उवाच ।

परं ब्रह्म परं धाम पवित्रं परमं भवान् ।
पुरुषं शाश्वतं दिव्यमादिदेवमजं विभुम् ॥ १२ ॥

आहुस्त्वामृषयः सर्वे देवर्षिर्नारदस्तथा ।
असितो देवलो व्यासः स्वयं चैव ब्रवीषि मे ॥ १३ ॥

सर्वमेतदृतं मन्ये यन्मां वदसि केशव ।
न हि ते भगवन् व्यक्तिं विदुर्देवा न दानवाः ॥ १४ ॥

स्वयमेवात्मनात्मानं वेत्थ त्वं पुरुषोत्तम ।
भूतभावन भूतेश देवदेव जगत्पते ॥ १५ ॥

वक्तुमर्हस्यशेषेण दिव्या ह्यात्मविभूतयः ।
याभिर्विभूतिभिर्लोकानिमांस्त्वं व्याप्य तिष्ठसि ॥ १६ ॥

कथं विद्यामहं योगिंस्त्वां सदा परिचिन्तयन् ।
केषु केषु च भावेषु चिन्त्योऽसि भगवन् मया ॥ १७ ॥

विस्तरेणात्मनो योगं विभूतिं च जनार्दन ।
भूयः कथय तृप्तिर्हि शृण्वतो नास्ति मेऽमृतम् ॥ १८ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

हन्त ते कथयिष्यामि दिव्या ह्यात्मविभूतयः ।
प्राधान्यतः कुरुश्रेष्ठ नास्त्यन्तो विस्तरस्य मे ॥ १९ ॥

अहमात्मा गुडाकेश सर्वभूताशयस्थितः ।
अहमादिश्च मध्यं च भूतानामन्त एव च ॥ २० ॥

आदित्यानामहं विष्णुर्ज्योतिषां रविरंशुमान् ।
मरीचिर्मरुतामस्मि नक्षत्राणामहं शशी ॥ २१ ॥

वेदानां सामवेदोऽस्मि देवानामस्मि वासवः ।
इन्द्रियाणां मनश्चास्मि भूतानामस्मि चेतना ॥ २२ ॥

रुद्राणां शंकरश्चास्मि वित्तेशो यक्षरक्षसाम् ।
वसूनां पावकश्चास्मि मेरुः शिखरिणामहम् ॥ २३ ॥

पुरोधसां च मुख्यं मां विद्धि पार्थ बृहस्पतिम् ।
सेनानीनामहं स्कन्दः सरसामस्मि सागरः ॥ २४ ॥

महर्षीणां भृगुरहं गिरामस्म्येकमक्षरम् ।
यज्ञानां जपयज्ञोऽस्मि स्थावराणां हिमालयः ॥ २५ ॥

अश्वत्थः सर्ववृक्षाणां देवर्षीणां च नारदः ।
गन्धर्वाणां चित्ररथः सिद्धानां कपिलो मुनिः ॥ २६ ॥

उच्चैःश्रवसमश्वानां विद्धि माममृतोद्भवम् ।
ऐरावतं गजेन्द्राणां नराणां च नराधिपम् ॥ २७ ॥

आयुधानामहं वज्रं धेनूनामस्मि कामधुक् ।
प्रजनश्चास्मि कन्दर्पः सर्पाणामस्मि वासुकिः ॥ २८ ॥

अनन्तश्चास्मि नागानां वरुणो यादसामहम् ।
पितॄणामर्यमा चास्मि यमः संयमतामहम् ॥ २९ ॥

प्रह्लादश्चास्मि दैत्यानां कालः कलयतामहम् ।
मृगाणां च मृगेन्द्रोऽहं वैनतेयश्च पक्षिणाम् ॥ ३० ॥

पवनः पवतामस्मि रामः शस्त्रभृतामहम् ।
झषाणां मकरश्चाहं स्रोतसामस्मि जाह्नवी ॥ ३१ ॥

सर्गाणामादिरन्तश्च मध्यं चैवाहमर्जुन ।
अध्यात्मविद्या विद्यानां वादः प्रवदतामहम् ॥ ३२ ॥

अक्षराणामकारोऽस्मि द्वन्द्वः सामासिकस्य च ।
अहमेवाक्षयः कालो धाताहं विश्वतोमुखः ॥ ३३ ॥

मृत्युः सर्वहरश्चाहमुद्भवश्च भविष्यताम् ।
कीर्तिः श्रीर्वाक्च नारीणां स्मृतिर्मेधा धृतिः क्षमा ॥३४॥

बृहत्साम तथा साम्नां गायत्री छन्दसामहम् ।
मासानां मार्गशीर्षोऽहमृतूनां कुसुमाकरः ॥ ३५ ॥

द्यूतं छलयतामस्मि तेजस्तेजस्विनामहम् ।
जयोऽस्मि व्यवसायोऽस्मि सत्त्वं सत्त्ववतामहम् ॥ ३६ ॥

वृष्णीनां वासुदेवोऽस्मि पाण्डवानां धनंजयः ।
मुनीनामप्यहं व्यासः कवीनामुशना कविः ॥ ३७ ॥

दण्डो दमयतामस्मि नीतिरस्मि जिगीषताम् ।
मौनं चैवास्मि गुह्यानां ज्ञानं ज्ञानवतामहम् ॥ ३८ ॥

यच्चापि सर्वभूतानां बीजं तदहमर्जुन ।
न तदस्ति विना यत् स्यान्मया भूतं चराचरम् ॥ ३९ ॥

नान्तोऽस्ति मम दिव्यानां विभूतीनां परंतप ।
एष तूद्देशतः प्रोक्तो विभूतेर्विस्तरो मया ॥ ४० ॥

यद्यद्विभूतिमत् सत्त्वं श्रीमदूर्जितमेव वा ।
तत्तदेवावगच्छ त्वं मम तेजोंशसंभवम् ॥ ४१ ॥

अथवा बहुनैतेन किं ज्ञातेन तवार्जुन ।
विष्टभ्याहमिदं कृत्स्नमेकांशेन स्थितो जगत् ॥ ४२ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
विभूतियोगो नाम दशमोऽध्यायः ॥ १० ॥

॥ अथैकादशोऽध्यायः ॥

अर्जुन उवाच ।

मदनुग्रहाय परमं गुह्यमध्यात्मसंज्ञितम् ।
यत् त्वयोक्तं वचस्तेन मोहोऽयं विगतो मम ॥ १ ॥

भवाप्ययौ हि भूतानां श्रुतौ विस्तरशो मया ।
त्वत्तः कमलपत्राक्ष माहात्म्यमपि चाव्ययम् ॥ २ ॥

एवमेतद्यथात्थ त्वमात्मानं परमेश्वर ।
द्रष्टुमिच्छामि ते रूपमैश्वरं पुरुषोत्तम ॥ ३ ॥

मन्यसे यदि तच्छक्यं मया द्रष्टुमिति प्रभो ।
योगेश्वर ततो मे त्वं दर्शयात्मानमव्ययम् ॥ ४ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

पश्य मे पार्थ रूपाणि शतशोऽथ सहस्रशः ।
नानाविधानि दिव्यानि नानावर्णाकृतीनि च ॥ ५ ॥

पश्यादित्यान् वसून् रुद्रानश्विनौ मरुतस्तथा ।
बहून्यदृष्टपूर्वाणि पश्याश्चर्याणि भारत ॥ ६ ॥

इहैकस्थं जगत् कृत्स्नं पश्याद्य सचराचरम् ।
मम देहे गुडाकेश यच्चान्यद्द्रष्टुमिच्छसि ॥ ७ ॥

न तु मां शक्यसे द्रष्टुमनेनैव स्वचक्षुषा ।
दिव्यं ददामि ते चक्षुः पश्य मे योगमैश्वरम् ॥ ८ ॥

संजय उवाच ।

एवमुक्त्वा ततो राजन् महायोगेश्वरो हरिः ।
दर्शयामास पार्थाय परमं रूपमैश्वरम् ॥ ९ ॥

अनेकवक्त्रनयनमनेकाद्भुतदर्शनम् ।
अनेकदिव्याभरणं दिव्यानेकोद्यतायुधम् ॥ १० ॥

दिव्यमाल्याम्बरधरं दिव्यगन्धानुलेपनम् ।
सर्वाश्चर्यमयं देवमनन्तं विश्वतोमुखम् ॥ ११ ॥

दिवि सूर्यसहस्रस्य भवेद्युगपदुत्थिता ।
यदि भाः सदृशी सा स्याद्भासस्तस्य महात्मनः ॥ १२ ॥

तत्रैकस्थं जगत् कृत्स्नं प्रविभक्तमनेकधा ।
अपश्यद्देवदेवस्य शरीरे पाण्डवस्तदा ॥ १३ ॥

ततः स विस्मयाविष्टो हृष्टरोमा धनंजयः ।
प्रणम्य शिरसा देवं कृताञ्जलिरभाषत ॥ १४ ॥

अर्जुन उवाच ।

पश्यामि देवांस्तव देव देहे
सर्वांस्तथा भूतविशेषसङ्घान् ।
ब्रह्माणमीशं कमलासनस्थ-
मृषींश्च सर्वानुरगांश्च दिव्यान् ॥ १५ ॥

अनेकबाहूदरवक्त्रनेत्रं
पश्यामि त्वा सर्वतोऽनन्तरूपम् ।

नान्तं न मध्यं न पुनस्तवादिं
पश्यामि विश्वेश्वर विश्वरूप ॥ १६ ॥

किरीटिनं गदिनं चक्रिणं च
तेजोराशिं सर्वतोदीप्तिमन्तम् ।
पश्यामि त्वां दुर्निरीक्ष्यं समन्ता-
द्दीप्तानलार्कद्युतिमप्रमेयम् ॥ १७ ॥

त्वमक्षरं परमं वेदितव्यं
त्वमस्य विश्वस्य परं निधानम् ।
त्वमव्ययः शाश्वतधर्मगोप्ता
सनातनस्त्वं पुरुषो मतो मे ॥ १८ ॥

अनादिमध्यान्तमनन्तवीर्य-
मनन्तबाहुं शशिसूर्यनेत्रम् ।
पश्यामि त्वां दीप्तहुताशवक्त्रं
स्वतेजसा विश्वमिदं तपन्तम् ॥ १९ ॥

द्यावापृथिव्योरिदमन्तरं हि
व्याप्तं त्वयैकेन दिशश्च सर्वाः ।
दृष्ट्वाद्भुतं रूपमिदं तवोग्रं
लोकत्रयं प्रव्यथितं महात्मन् ॥ २० ॥

अमी हि त्वा सुरसङ्घा विशन्ति
केचिद्भीताः प्राञ्जलयो गृणन्ति ।

स्वस्तीत्युक्त्वा महर्षिसिद्धसङ्घाः
स्तुवन्ति त्वां स्तुतिभिः पुष्कलाभिः ॥ २१ ॥

रुद्रादित्या वसवो ये च साध्या
विश्वेऽश्विनौ मरुतश्चोष्मपाश्च ।
गन्धर्वयक्षासुरसिद्धसङ्घा
वीक्षन्ते त्वां विस्मिताश्चैव सर्वे ॥ २२ ॥

रूपं महत् ते बहुवक्त्रनेत्रं
महाबाहो बहुबाहूरुपादम् ।
बहूदरं बहुदंष्ट्राकरालं
दृष्ट्वा लोकाः प्रव्यथितास्तथाहम् ॥ २३ ॥

नभःस्पृशं दीप्तमनेकवर्णं
व्यात्ताननं दीप्तविशालनेत्रम् ।
दृष्ट्वा हि त्वां प्रव्यथितान्तरात्मा
धृतिं न विन्दामि शमं च विष्णो ॥ २४ ॥

दंष्ट्राकरालानि च ते मुखानि
दृष्ट्वैव कालानलसंनिभानि ।
दिशो न जाने न लभे च शर्म
प्रसीद देवेश जगन्निवास ॥ २५ ॥

अमी च त्वां धृतराष्ट्रस्य पुत्राः
सर्वे सहैवावनिपालसङ्घैः ।

भीष्मो द्रोणः सूतपुत्रस्तथासौ
सहास्मदीयैरपि योधमुख्यैः ॥ २६ ॥

वक्त्राणि ते त्वरमाणा विशन्ति
दंष्ट्राकरालानि भयानकानि ।
केचिद्विलग्ना दशनान्तरेषु
संदृश्यन्ते चूर्णितैरुत्तमाङ्गैः ॥ २७ ॥

यथा नदीनां बहवोऽम्बुवेगाः
समुद्रमेवाभिमुखा द्रवन्ति ।
तथा तवामी नरलोकवीरा
विशन्ति वक्त्राण्यभिविज्वलन्ति ॥ २८ ॥

यथा प्रदीप्तं ज्वलनं पतङ्गा
विशन्ति नाशाय समृद्धवेगाः ।
तथैव नाशाय विशन्ति लोका-
स्तवापि वक्त्राणि समृद्धवेगाः ॥ २९ ॥

लेलिह्यसे ग्रसमानः समन्ता-
ल्लोकान् समग्रान् वदनैर्ज्वलद्भिः ।
तेजोभिरापूर्य जगत् समग्रं
भासस्तवोग्राः प्रतपन्ति विष्णो ॥ ३० ॥

आख्याहि मे को भवानुग्ररूपो
नमोऽस्तु ते देववर प्रसीद ।

विज्ञातुमिच्छामि भवन्तमाद्यं
न हि प्रजानामि तव प्रवृत्तिम् ॥ ३१ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

कालोऽस्मि लोकक्षयकृत् प्रवृद्धो
लोकान् समाहर्तुमिह प्रवृत्तः ।
ऋतेऽपि त्वा न भविष्यन्ति सर्वे
येऽवस्थिताः प्रत्यनीकेषु योधाः ॥ ३२ ॥

तस्मात् त्वमुत्तिष्ठ यशो लभस्व
जित्वा शत्रून् भुङ्क्ष्व राज्यं समृद्धम् ।
मयैवैते निहताः पूर्वमेव
निमित्तमात्रं भव सव्यसाचिन् ॥ ३३ ॥

द्रोणं च भीष्मं च जयद्रथं च
कर्णं तथान्यानपि योधवीरान् ।
मया हतांस्त्वं जहि मा व्यथिष्ठा
युध्यस्व जेतासि रणे सपत्नान् ॥ ३४ ॥

संजय उवाच ।

एतच्छ्रुत्वा वचनं केशवस्य
कृताञ्जलिर्वेपमानः किरीटी ।
नमस्कृत्वा भूय एवाह कृष्णं
सगद्गदं भीतभीतः प्रणम्य ॥ ३५ ॥

अर्जुन उवाच ।

स्थाने हृषीकेश तव प्रकीर्त्या
जगत् प्रहृष्यत्यनुरज्यते च ।
रक्षांसि भीतानि दिशो द्रवन्ति
सर्वे नमस्यन्ति च सिद्धसङ्घाः ॥ ३६ ॥

कस्माच्च ते न नमेरन् महात्मन्
गरीयसे ब्रह्मणोऽप्यादिकर्त्रे ।
अनन्त देवेश जगन्निवास
त्वमक्षरं सदसत् तत्परं यत् ॥ ३७ ॥

त्वमादिदेवः पुरुषः पुराण-
स्त्वमस्य विश्वस्य परं निधानम् ।
वेत्तासि वेद्यं च परं च धाम
त्वया ततं विश्वमनन्तरूप ॥ ३८ ॥

वायुर्यमोऽग्निर्वरुणः शशाङ्कः
प्रजापतिस्त्वं प्रपितामहश्च ।
नमो नमस्तेऽस्तु सहस्रकृत्वः
पुनश्च भूयोऽपि नमो नमस्ते ॥ ३९ ॥

नमः पुरस्तादथ पृष्ठतस्ते
नमोऽस्तु ते सर्वत एव सर्व ।
अनन्तवीर्यामितविक्रमस्त्वं
सर्वं समाप्नोषि ततोऽसि सर्वः ॥ ४० ॥

सखेति मत्वा प्रसभं यदुक्तं
हे कृष्ण हे यादव हे सखेति ।
अजानता महिमानं तवेदं
मया प्रमादात् प्रणयेन वापि ॥ ४१ ॥

यच्चावहासार्थमसत्कृतोऽसि
विहारशय्यासनभोजनेषु ।
एकोऽथवाप्यच्युत तत् समक्षं
तत् क्षामये त्वामहमप्रमेयम् ॥ ४२ ॥

पितासि लोकस्य चराचरस्य
त्वमस्य पूज्यश्च गुरुर्गरीयान् ।
न त्वत्समोऽस्त्यभ्यधिकः कुतोऽन्यो
लोकत्रयेऽप्यप्रतिमप्रभाव ॥ ४३ ॥

तस्मात् प्रणम्य प्रणिधाय कायं
प्रसादये त्वामहमीशमीड्यम् ।
पितेव पुत्रस्य सखेव सख्युः
प्रियः प्रियायार्हसि देव सोढुम् ॥ ४४ ॥

अदृष्टपूर्वं हृषितोऽस्मि दृष्ट्वा
भयेन च प्रव्यथितं मनो मे ।
तदेव मे दर्शय देव रूपं
प्रसीद देवेश जगन्निवास ॥ ४५ ॥

---

११. ४१ – 'तवेदं' इतिस्थाने 'तवेमं' इति पाठान्तरमभ्युपगम्यापि शाङ्कर-भाष्ये व्याख्यातम् ।

किरीटिनं गदिनं चक्रहस्त-
मिच्छामि त्वां द्रष्टुमहं तथैव ।
तेनैव रूपेण चतुर्भुजेन
सहस्रबाहो भव विश्वमूर्ते ॥ ४६ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

मया प्रसन्नेन तवार्जुनेदं
रूपं परं दर्शितमात्मयोगात् ।
तेजोमयं विश्वमनन्तमाद्यं
यन्मे त्वदन्येन न दृष्टपूर्वम् ॥ ४७ ॥

न वेदयज्ञाध्ययनैर्न दानै-
र्न च क्रियाभिर्न तपोभिरुग्रैः ।
एवंरूपः शक्य अहं नृलोके
द्रष्टुं त्वदन्येन कुरुप्रवीर ॥ ४८ ॥

मा ते व्यथा मा च विमूढभावो
दृष्ट्वा रूपं घोरमीदृङ्ममेदम् ।
व्यपेतभीः प्रीतमनाः पुनस्त्वं
तदेव मे रूपमिदं प्रपश्य ॥ ४९ ॥

संजय उवाच ।

इत्यर्जुनं वासुदेवस्तथोक्त्वा
स्वकं रूपं दर्शयामास भूयः ।

आश्वासयामास च भीतमेनं
भूत्वा पुनः सौम्यवपुर्महात्मा ॥ ५० ॥

अर्जुन उवाच ।

दृष्ट्वेदं मानुषं रूपं तव सौम्यं जनार्दन ।
इदानीमस्मि संवृत्तः सचेताः प्रकृतिं गतः ॥ ५१ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

सुदुर्दर्शमिदं रूपं दृष्टवानसि यन्मम ।
देवा अप्यस्य रूपस्य नित्यं दर्शनकाङ्क्षिणः ॥ ५२ ॥

नाहं वेदैर्न तपसा न दानेन न चेज्यया ।
शक्य एवंविधो द्रष्टुं दृष्टवानसि मां यथा ॥ ५३ ॥

भक्त्या त्वनन्यया शक्य अहमेवंविधोऽर्जुन ।
ज्ञातुं द्रष्टुं च तत्त्वेन प्रवेष्टुं च परंतप ॥ ५४ ॥

मत्कर्मकृन्मत्परमो मद्भक्तः सङ्गवर्जितः ।
निर्वैरः सर्वभूतेषु यः स मामेति पाण्डव ॥ ५५ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
विश्वरूपदर्शनं नामैकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥

॥ अथ द्वादशोऽध्यायः ॥

अर्जुन उवाच ।

एवं सततयुक्ता ये भक्तास्त्वां पर्युपासते ।
ये चाप्यक्षरमव्यक्तं तेषां के योगवित्तमाः ॥ १ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

मय्यावेश्य मनो ये मां नित्ययुक्ता उपासते ।
श्रद्धया परयोपेतास्ते मे युक्ततमा मताः ॥ २ ॥

ये त्वक्षरमनिर्देश्यमव्यक्तं पर्युपासते ।
सर्वत्रगमचिन्त्यं च कूटस्थमचलं ध्रुवम् ॥ ३ ॥

संनियम्येन्द्रियग्रामं सर्वत्र समबुद्धयः ।
ते प्राप्नुवन्ति मामेव सर्वभूतहिते रताः ॥ ४ ॥

क्लेशोऽधिकतरस्तेषामव्यक्तासक्तचेतसाम् ।
अव्यक्ता हि गतिर्दुःखं देहवद्भिरवाप्यते ॥ ५ ॥

ये तु सर्वाणि कर्माणि मयि संन्यस्य मत्पराः ।
अनन्येनैव योगेन मां ध्यायन्त उपासते ॥ ६ ॥

तेषामहं समुद्धर्ता मृत्युसंसारसागरात् ।
भवामि नचिरात् पार्थ मय्यावेशितचेतसाम् ॥ ७ ॥

मय्येव मन आधत्स्व मयि बुद्धिं निवेशय ।
निवसिष्यसि मय्येव अत ऊर्ध्वं न संशयः ॥ ८ ॥

अथ चित्तं समाधातुं न शक्नोषि मयि स्थिरम् ।
अभ्यासयोगेन ततो मामिच्छाप्तुं धनंजय ॥ ९ ॥
अभ्यासेऽप्यसमर्थोऽसि मत्कर्मपरमो भव ।
मदर्थमपि कर्माणि कुर्वन् सिद्धिमवाप्स्यसि ॥ १० ॥
अथैतदप्यशक्तोऽसि कर्तुं मद्योगमाश्रितः ।
सर्वकर्मफलत्यागं ततः कुरु यतात्मवान् ॥ ११ ॥
श्रेयो हि ज्ञानमभ्यासाज्ज्ञानाद्ध्यानं विशिष्यते ।
ध्यानात् कर्मफलत्यागस्त्यागाच्छान्तिरनन्तरम् ॥ १२ ॥
अद्वेष्टा सर्वभूतानां मैत्रः करुण एव च ।
निर्ममो निरहंकारः समदुःखसुखः क्षमी ॥ १३ ॥
संतुष्टः सततं योगी यतात्मा दृढनिश्चयः ।
मय्यर्पितमनोबुद्धिर्यो मद्भक्तः स मे प्रियः ॥ १४ ॥
यस्मान्नोद्विजते लोको लोकान्नोद्विजते च यः ।
हर्षामर्षभयोद्वेगैर्मुक्तो यः स च मे प्रियः ॥ १५ ॥
अनपेक्षः शुचिर्दक्ष उदासीनो गतव्यथः ।
सर्वारम्भपरित्यागी यो मद्भक्तः स मे प्रियः ॥ १६ ॥
यो न हृष्यति न द्वेष्टि न शोचति न काङ्क्षति ।
शुभाशुभपरित्यागी भक्तिमान् यः स मे प्रियः ॥ १७ ॥
समः शत्रौ च मित्रे च तथा मानापमानयोः ।
शीतोष्णसुखदुःखेषु समः सङ्गविवर्जितः ॥ १८ ॥

तुल्यनिन्दास्तुतिर्मौनी संतुष्टो येनकेनचित् ।
अनिकेतः स्थिरमतिर्भक्तिमान् मे प्रियो नरः ॥ १९ ॥

ये तु धर्म्यामृतमिदं यथोक्तं पर्युपासते ।
श्रद्दधाना मत्परमा भक्तास्तेऽतीव मे प्रियाः ॥ २० ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
भक्तियोगो नाम द्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥

॥ अथ त्रयोदशोऽध्यायः ॥

श्रीभगवानुवाच ।

इदं शरीरं कौन्तेय क्षेत्रमित्यभिधीयते ।
एतद्यो वेत्ति तं प्राहुः क्षेत्रज्ञ इति तद्विदः ॥ १ ॥

क्षेत्रज्ञं चापि मां विद्धि सर्वक्षेत्रेषु भारत ।
क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोर्ज्ञानं यत् तज्ज्ञानं मतं मम ॥ २ ॥

तत् क्षेत्रं यच्च यादृक् च यद्विकारि यतश्च यत् ।
स च यो यत्प्रभावश्च तत् समासेन मे शृणु ॥ ३ ॥

ऋषिभिर्बहुधा गीतं छन्दोभिर्विविधैः पृथक् ।
ब्रह्मसूत्रपदैश्चैव हेतुमद्भिर्विनिश्चितैः ॥ ४ ॥

महाभूतान्यहंकारो बुद्धिरव्यक्तमेव च ।
इन्द्रियाणि दशैकं च पञ्च चेन्द्रियगोचराः ॥ ५ ॥

इच्छा द्वेषः सुखं दुःखं संघातश्चेतना धृतिः ।
एतत् क्षेत्रं समासेन सविकारमुदाहृतम् ॥ ६ ॥

अमानित्वमदम्भित्वमहिंसा क्षान्तिरार्जवम् ।
आचार्योपासनं शौचं स्थैर्यमात्मविनिग्रहः ॥ ७ ॥

इन्द्रियार्थेषु वैराग्यमनहंकार एव च ।
जन्ममृत्युजराव्याधिदुःखदोषानुदर्शनम् ॥ ८ ॥

असक्तिरनभिष्वङ्गः पुत्रदारगृहादिषु ।
नित्यं च समचित्तत्वमिष्टानिष्टोपपत्तिषु ॥ ९ ॥

मयि चानन्ययोगेन भक्तिरव्यभिचारिणी ।
विविक्तदेशसेवित्वमरतिर्जनसंसदि ॥ १० ॥

अध्यात्मज्ञाननित्यत्वं तत्त्वज्ञानार्थदर्शनम् ।
एतज्ज्ञानमिति प्रोक्तमज्ञानं यदतोऽन्यथा ॥ ११ ॥

ज्ञेयं यत् तत् प्रवक्ष्यामि यज्ज्ञात्वामृतमश्नुते ।
अनादिमत् परं ब्रह्म न सत् तन्नासदुच्यते ॥ १२ ॥

सर्वतःपाणिपादं तत् सर्वतोऽक्षिशिरोमुखम् ।
सर्वतःश्रुतिमल्लोके सर्वमावृत्य तिष्ठति ॥ १३ ॥

सर्वेन्द्रियगुणाभासं सर्वेन्द्रियविवर्जितम् ।
असक्तं सर्वभृच्चैव निर्गुणं गुणभोक्तृ च ॥ १४ ॥

बहिरन्तश्च भूतानामचरं चरमेव च ।
सूक्ष्मत्वात् तदविज्ञेयं दूरस्थं चान्तिके च तत् ॥ १५ ॥

अविभक्तं च भूतेषु विभक्तमिव च स्थितम् ।
भूतभर्तृ च तज्ज्ञेयं ग्रसिष्णु प्रभविष्णु च ॥ १६ ॥

ज्योतिषामपि तज्ज्योतिस्तमसः परमुच्यते ।
ज्ञानं ज्ञेयं ज्ञानगम्यं हृदि सर्वस्य विष्ठितम् ॥ १७ ॥

---

१३. १२ – 'अनादिमत् परं' इतिस्थाने 'अनादि मत्परं' इति वैकल्पिकः पदच्छेदः शाङ्करभाष्ये निर्दिश्य खण्डितः ।

इति क्षेत्रं तथा ज्ञानं ज्ञेयं चोक्तं समासतः ।
मद्भक्त एतद्विज्ञाय मद्भावायोपपद्यते ॥ १८ ॥

प्रकृतिं पुरुषं चैव विद्ध्यनादी उभावपि ।
विकारांश्च गुणांश्चैव विद्धि प्रकृतिसंभवान् ॥ १९ ॥

कार्यकरणकर्तृत्वे हेतुः प्रकृतिरुच्यते ।
पुरुषः सुखदुःखानां भोक्तृत्वे हेतुरुच्यते ॥ २० ॥

पुरुषः प्रकृतिस्थो हि भुङ्क्ते प्रकृतिजान् गुणान् ।
कारणं गुणसङ्गोऽस्य सदसद्योनिजन्मसु ॥ २१ ॥

उपद्रष्टानुमन्ता च भर्ता भोक्ता महेश्वरः ।
परमात्मेति चाप्युक्तो देहेऽस्मिन् पुरुषः परः ॥ २२ ॥

य एवं वेत्ति पुरुषं प्रकृतिं च गुणैः सह ।
सर्वथा वर्तमानोऽपि न स भूयोऽभिजायते ॥ २३ ॥

ध्यानेनात्मनि पश्यन्ति केचिदात्मानमात्मना ।
अन्ये सांख्येन योगेन कर्मयोगेण चापरे ॥ २४ ॥

अन्ये त्वेवमजानन्तः श्रुत्वान्येभ्य उपासते ।
तेऽपि चातितरन्त्येव मृत्युं श्रुतिपरायणाः ॥ २५ ॥

यावत् संजायते किंचित् सत्त्वं स्थावरजङ्गमम् ।
क्षेत्रक्षेत्रज्ञसंयोगात् तद्विद्धि भरतर्षभ ॥ २६ ॥

---

१३. २० – 'कार्यंकरणकर्तृत्वे' इतिस्थाने 'कार्यंकारणकर्तृत्वे' इति पाठो विकल्पेन शाङ्करभाष्ये स्वीकृतः ।

समं सर्वेषु भूतेषु तिष्ठन्तं परमेश्वरम् ।
विनश्यत्स्वविनश्यन्तं यः पश्यति स पश्यति ॥ २७ ॥

समं पश्यन् हि सर्वत्र समवस्थितमीश्वरम् ।
न हिनस्त्यात्मनात्मानं ततो याति परां गतिम् ॥ २८ ॥

प्रकृत्यैव च कर्माणि क्रियमाणानि सर्वशः ।
यः पश्यति तथात्मानमकर्तारं स पश्यति ॥ २९ ॥

यदा भूतपृथग्भावमेकस्थमनुपश्यति ।
तत एव च विस्तारं ब्रह्म संपद्यते तदा ॥ ३० ॥

अनादित्वान्निर्गुणत्वात् परमात्मायमव्ययः ।
शरीरस्थोऽपि कौन्तेय न करोति न लिप्यते ॥ ३१ ॥

यथा सर्वगतं सौक्ष्म्यादाकाशं नोपलिप्यते ।
सर्वत्रावस्थितो देहे तथात्मा नोपलिप्यते ॥ ३२ ॥

यथा प्रकाशयत्येकः कृत्स्नं लोकमिमं रविः ।
क्षेत्रं क्षेत्री तथा कृत्स्नं प्रकाशयति भारत ॥ ३३ ॥

क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोरेवमन्तरं ज्ञानचक्षुषा ।
भूतप्रकृतिमोक्षं च ये विदुर्यान्ति ते परम् ॥ ३४ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोगो नाम त्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥

॥ अथ चतुर्दशोऽध्यायः ॥

श्रीभगवानुवाच ।

परं भूयः प्रवक्ष्यामि ज्ञानानां ज्ञानमुत्तमम् ।
यज्ज्ञात्वा मुनयः सर्वे परां सिद्धिमितो गताः ॥ १ ॥

इदं ज्ञानमुपाश्रित्य मम साधर्म्यमागताः ।
सर्गेऽपि नोपजायन्ते प्रलये न व्यथन्ति च ॥ २ ॥

मम योनिर्महद्ब्रह्म तस्मिन् गर्भं दधाम्यहम् ।
संभवः सर्वभूतानां ततो भवति भारत ॥ ३ ॥

सर्वयोनिषु कौन्तेय मूर्तयः संभवन्ति याः ।
तासां ब्रह्म महद्योनिरहं बीजप्रदः पिता ॥ ४ ॥

सत्त्वं रजस्तम इति गुणाः प्रकृतिसंभवाः ।
निबध्नन्ति महाबाहो देहे देहिनमव्ययम् ॥ ५ ॥

तत्र सत्त्वं निर्मलत्वात् प्रकाशकमनामयम् ।
सुखसङ्गेन बध्नाति ज्ञानसङ्गेन चानघ ॥ ६ ॥

रजो रागात्मकं विद्धि तृष्णासङ्गसमुद्भवम् ।
तन्निबध्नाति कौन्तेय कर्मसङ्गेन देहिनम् ॥ ७ ॥

तमस्त्वज्ञानजं विद्धि मोहनं सर्वदेहिनाम् ।
प्रमादालस्यनिद्राभिस्तन्निबध्नाति भारत ॥ ८ ॥

सत्त्वं सुखे सञ्जयति रजः कर्मणि भारत ।
ज्ञानमावृत्य तु तमः प्रमादे सञ्जयत्युत ॥ ९ ॥

रजस्तमश्चाभिभूय सत्त्वं भवति भारत ।
रजः सत्त्वं तमश्चैव तमः सत्त्वं रजस्तथा ॥ १० ॥

सर्वद्वारेषु देहेऽस्मिन् प्रकाश उपजायते ।
ज्ञानं यदा तदा विद्याद्विवृद्धं सत्त्वमित्युत ॥ ११ ॥

लोभः प्रवृत्तिरारम्भः कर्मणामशमः स्पृहा ।
रजस्येतानि जायन्ते विवृद्धे भरतर्षभ ॥ १२ ॥

अप्रकाशोऽप्रवृत्तिश्च प्रमादो मोह एव च ।
तमस्येतानि जायन्ते विवृद्धे कुरुनन्दन ॥ १३ ॥

यदा सत्त्वे प्रवृद्धे तु प्रलयं याति देहभृत् ।
तदोत्तमविदां लोकानमलान् प्रतिपद्यते ॥ १४ ॥

रजसि प्रलयं गत्वा कर्मसङ्गिषु जायते ।
तथा प्रलीनस्तमसि मूढयोनिषु जायते ॥ १५ ॥

कर्मणः सुकृतस्याहुः सात्त्विकं निर्मलं फलम् ।
रजसस्तु फलं दुःखमज्ञानं तमसः फलम् ॥ १६ ॥

सत्त्वात् संजायते ज्ञानं रजसो लोभ एव च ।
प्रमादमोहौ तमसो भवतोऽज्ञानमेव च ॥ १७ ॥

ऊर्ध्वं गच्छन्ति सत्त्वस्था मध्ये तिष्ठन्ति राजसाः ।
जघन्यगुणवृत्तस्था अधो गच्छन्ति तामसाः ॥ १८ ॥

नान्यं गुणेभ्यः कर्तारं यदा द्रष्टानुपश्यति ।
गुणेभ्यश्च परं वेत्ति मद्भावं सोऽधिगच्छति ॥ १९ ॥

गुणानेतानतीत्य त्रीन् देही देहसमुद्भवान् ।
जन्ममृत्युजरादुःखैर्विमुक्तोऽमृतमश्नुते ॥ २० ॥

अर्जुन उवाच ।

कैर्लिङ्गैस्त्रीन् गुणानेतानतीतो भवति प्रभो ।
किमाचारः कथं चैतांस्त्रीन् गुणानतिवर्तते ॥ २१ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

प्रकाशं च प्रवृत्तिं च मोहमेव च पाण्डव ।
न द्वेष्टि संप्रवृत्तानि न निवृत्तानि काङ्क्षति ॥ २२ ॥

उदासीनवदासीनो गुणैर्यो न विचाल्यते ।
गुणा वर्तन्त इत्येव योऽवतिष्ठति नेङ्गते ॥ २३ ॥

समदुःखसुखः स्वस्थः समलोष्टाश्मकाञ्चनः ।
तुल्यप्रियाप्रियो धीरस्तुल्यनिन्दात्मसंस्तुतिः ॥ २४ ॥

मानापमानयोस्तुल्यस्तुल्यो मित्रारिपक्षयोः ।
सर्वारम्भपरित्यागी गुणातीतः स उच्यते ॥ २५ ॥

मां च योऽव्यभिचारेण भक्तियोगेन सेवते ।
स गुणान् समतीत्यैतान् ब्रह्मभूयाय कल्पते ॥ २६ ॥

---

१४. २३ – 'योऽवतिष्ठति' इतिस्थाने छन्दोभङ्गभयात् 'योऽनुतिष्ठति' इति पाठान्तरं कामतः स्वीकरणीयमिति भाष्यमतम् ।

ब्रह्मणो हि प्रतिष्ठाहममृतस्याव्ययस्य च ।
शाश्वतस्य च धर्मस्य सुखस्यैकान्तिकस्य च ॥ २७ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
गुणत्रयविभागयोगो नाम चतुर्दशोऽध्यायः ॥ १४ ॥

॥ अथ पञ्चदशोऽध्यायः ॥

श्रीभगवानुवाच ।

ऊर्ध्वमूलमधःशाखमश्वत्थं प्राहुरव्ययम् ।
छन्दांसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स वेदवित् ॥ १ ॥

अधश्चोर्ध्वं प्रसृतास्तस्य शाखा
गुणप्रवृद्धा विषयप्रवालाः ।
अधश्च मूलान्यनुसंततानि
कर्मानुबन्धीनि मनुष्यलोके ॥ २ ॥

न रूपमस्येह तथोपलभ्यते
नान्तो न चादिर्न च संप्रतिष्ठा ।
अश्वत्थमेनं सुविरूढमूल-
मसङ्गशस्त्रेण दृढेन छित्त्वा ॥ ३ ॥

ततः पदं तत् परिमार्गितव्यं
यस्मिन् गता न निवर्तन्ति भूयः ।
तमेव चाद्यं पुरुषं प्रपद्ये
यतः प्रवृत्तिः प्रसृता पुराणी ॥ ४ ॥

निर्मानमोहा जितसङ्गदोषा
अध्यात्मनित्या विनिवृत्तकामाः ।
द्वन्द्वैर्विमुक्ताः सुखदुःखसंज्ञै-
र्गच्छन्त्यमूढाः पदमव्ययं तत् ॥ ५ ॥

न तद्भासयते सूर्यो न शशाङ्को न पावकः ।
यद्गत्वा न निवर्तन्ते तद्धाम परमं मम ॥ ६ ॥

ममैवांशो जीवलोके जीवभूतः सनातनः ।
मनःषष्ठानीन्द्रियाणि प्रकृतिस्थानि कर्षति ॥ ७ ॥

शरीरं यदवाप्नोति यच्चाप्युत्क्रामतीश्वरः ।
गृहीत्वैतानि संयाति वायुर्गन्धानिवाशयात् ॥ ८ ॥

श्रोत्रं चक्षुः स्पर्शनं च रसनं घ्राणमेव च ।
अधिष्ठाय मनश्चायं विषयानुपसेवते ॥ ९ ॥

उत्क्रामन्तं स्थितं वापि भुञ्जानं वा गुणान्वितम् ।
विमूढा नानुपश्यन्ति पश्यन्ति ज्ञानचक्षुषः ॥ १० ॥

यतन्तो योगिनश्चैनं पश्यन्त्यात्मन्यवस्थितम् ।
यतन्तोऽप्यकृतात्मानो नैनं पश्यन्त्यचेतसः ॥ ११ ॥

यदादित्यगतं तेजो जगद्भासयतेऽखिलम् ।
यच्चन्द्रमसि यच्चाग्नौ तत् तेजो विद्धि मामकम् ॥ १२ ॥

गामाविश्य च भूतानि धारयाम्यहमोजसा ।
पुष्णामि चौषधीः सर्वाः सोमो भूत्वा रसात्मकः ॥ १३ ॥

अहं वैश्वानरो भूत्वा प्राणिनां देहमाश्रितः ।
प्राणापानसमायुक्तः पचाम्यन्नं चतुर्विधम् ॥ १४ ॥

सर्वस्य चाहं हृदि संनिविष्टो
मत्तः स्मृतिर्ज्ञानमपोहनं च ।

वेदैश्च सर्वैरहमेव वेद्यो
वेदान्तकृद्वेदविदेव चाहम् ॥ १५ ॥

द्वाविमौ पुरुषौ लोके क्षरश्चाक्षर एव च ।
क्षरः सर्वाणि भूतानि कूटस्थोऽक्षर उच्यते ॥ १६ ॥

उत्तमः पुरुषस्त्वन्यः परमात्मेत्युदाहृतः ।
यो लोकत्रयमाविश्य बिभर्त्यव्यय ईश्वरः ॥ १७ ॥

यस्मात् क्षरमतीतोऽहमक्षरादपि चोत्तमः ।
अतोऽस्मि लोके वेदे च प्रथितः पुरुषोत्तमः ॥ १८ ॥

यो मामेवमसंमूढो जानाति पुरुषोत्तमम् ।
स सर्वविद्भजति मां सर्वभावेन भारत ॥ १९ ॥

इति गुह्यतमं शास्त्रमिदमुक्तं मयानघ ।
एतद्बुद्ध्वा बुद्धिमान् स्यात् कृतकृत्यश्च भारत ॥ २० ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
पुरुषोत्तमयोगो नाम पञ्चदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥

॥ अथ षोडशोऽध्यायः ॥

श्रीभगवानुवाच ।

अभयं सत्त्वसंशुद्धिर्ज्ञानयोगव्यवस्थितिः ।
दानं दमश्च यज्ञश्च स्वाध्यायस्तप आर्जवम् ॥ १ ॥

अहिंसा सत्यमक्रोधस्त्यागः शान्तिरपैशुनम् ।
दया भूतेष्वलोलुप्त्वं मार्दवं ह्रीरचापलम् ॥ २ ॥

तेजः क्षमा धृतिः शौचमद्रोहो नातिमानिता ।
भवन्ति संपदं दैवीमभिजातस्य भारत ॥ ३ ॥

दम्भो दर्पोऽतिमानश्च क्रोधः पारुष्यमेव च ।
अज्ञानं चाभिजातस्य पार्थ संपदमासुरीम् ॥ ४ ॥

दैवी संपद्विमोक्षाय निबन्धायासुरी मता ।
मा शुचः संपदं दैवीमभिजातोऽसि पाण्डव ॥ ५ ॥

द्वौ भूतसर्गौ लोकेऽस्मिन् दैव आसुर एव च ।
दैवो विस्तरशः प्रोक्त आसुरं पार्थ मे शृणु ॥ ६ ॥

प्रवृत्तिं च निवृत्तिं च जना न विदुरासुराः ।
न शौचं नापि चाचारो न सत्यं तेषु विद्यते ॥ ७ ॥

असत्यमप्रतिष्ठं ते जगदाहुरनीश्वरम् ।
अपरस्परसंभूतं किमन्यत् कामहैतुकम् ॥ ८ ॥

एतां दृष्टिमवष्टभ्य नष्टात्मानोऽल्पबुद्धयः ।
प्रभवन्त्युग्रकर्माणः क्षयाय जगतोऽहिताः ॥ ९ ॥

काममाश्रित्य दुष्पूरं दम्भमानमदान्विताः ।
मोहाद्गृहीत्वासद्ग्राहान् प्रवर्तन्तेऽशुचिव्रताः ॥ १० ॥

चिन्तामपरिमेयां च प्रलयान्तामुपाश्रिताः ।
कामोपभोगपरमा एतावदिति निश्चिताः ॥ ११ ॥

आशापाशशतैर्बद्धाः कामक्रोधपरायणाः ।
ईहन्ते कामभोगार्थमन्यायेनार्थसंचयान् ॥ १२ ॥

इदमद्य मया लब्धमिदं प्राप्स्ये मनोरथम् ।
इदमस्तीदमपि मे भविष्यति पुनर्धनम् ॥ १३ ॥

असौ मया हतः शत्रुर्हनिष्ये चापरानपि ।
ईश्वरोऽहमहं भोगी सिद्धोऽहं बलवान् सुखी ॥ १४ ॥

आढ्योऽभिजनवानस्मि कोऽन्योऽस्ति सदृशो मया ।
यक्ष्ये दास्यामि मोदिष्य इत्यज्ञानविमोहिताः ॥ १५ ॥

अनेकचित्तविभ्रान्ता मोहजालसमावृताः ।
प्रसक्ताः कामभोगेषु पतन्ति नरकेऽशुचौ ॥ १६ ॥

आत्मसंभाविताः स्तब्धा धनमानमदान्विताः ।
यजन्ते नामयज्ञैस्ते दम्भेनाविधिपूर्वकम् ॥ १७ ॥

अहंकारं बलं दर्पं कामं क्रोधं च संश्रिताः ।
मामात्मपरदेहेषु प्रद्विषन्तोऽभ्यसूयकाः ॥ १८ ॥

तानहं द्विषतः क्रूरान् संसारेषु नराधमान् ।
क्षिपाम्यजस्रमशुभानासुरीष्वेव योनिषु ॥ १९ ॥

आसुरीं योनिमापन्ना मूढा जन्मनि जन्मनि ।
मामप्राप्यैव कौन्तेय ततो यान्त्यधमां गतिम् ॥ २० ॥

त्रिविधं नरकस्येदं द्वारं नाशनमात्मनः ।
कामः क्रोधस्तथा लोभस्तस्मादेतत् त्रयं त्यजेत् ॥ २१ ॥

एतैर्विमुक्तः कौन्तेय तमोद्वारैस्त्रिभिर्नरः ।
आचरत्यात्मनः श्रेयस्ततो याति परां गतिम् ॥ २२ ॥

यः शास्त्रविधिमुत्सृज्य वर्तते कामकारतः ।
न स सिद्धिमवाप्नोति न सुखं न परां गतिम् ॥ २३ ॥

तस्माच्छास्त्रं प्रमाणं ते कार्याकार्यव्यवस्थितौ ।
ज्ञात्वा शास्त्रविधानोक्तं कर्म कर्तुमिहार्हसि ॥ २४ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
दैवासुरसंपद्विभागयोगो नाम षोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥

॥ अथ सप्तदशोऽध्यायः ॥

अर्जुन उवाच ।

ये शास्त्रविधिमुत्सृज्य यजन्ते श्रद्धयान्विताः ।
तेषां निष्ठा तु का कृष्ण सत्त्वमाहो रजस्तमः ॥ १ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

त्रिविधा भवति श्रद्धा देहिनां सा स्वभावजा ।
सात्त्विकी राजसी चैव तामसी चेति तां शृणु ॥ २ ॥
सत्त्वानुरूपा सर्वस्य श्रद्धा भवति भारत ।
श्रद्धामयोऽयं पुरुषो यो यच्छ्रद्धः स एव सः ॥ ३ ॥
यजन्ते सात्त्विका देवान् यक्षरक्षांसि राजसाः ।
प्रेतान् भूतगणांश्चान्ये यजन्ते तामसा जनाः ॥ ४ ॥
अशास्त्रविहितं घोरं तप्यन्ते ये तपो जनाः ।
दम्भाहंकारसंयुक्ताः कामरागबलान्विताः ॥ ५ ॥
कर्शयन्तः शरीरस्थं भूतग्राममचेतसः ।
मां चैवान्तःशरीरस्थं तान् विद्ध्यासुरनिश्चयान् ॥ ६ ॥
आहारस्त्वपि सर्वस्य त्रिविधो भवति प्रियः ।
यज्ञस्तपस्तथा दानं तेषां भेदमिमं शृणु ॥ ७ ॥
आयुःसत्त्वबलारोग्यसुखप्रीतिविवर्धनाः ।
रस्याः स्निग्धाः स्थिरा हृद्या आहाराः सात्त्विकप्रियाः ॥८॥
कट्वम्ललवणात्युष्णतीक्ष्णरूक्षविदाहिनः ।

आहारा राजसस्येष्टा दुःखशोकामयप्रदाः ॥ ९ ॥
यातयामं गतरसं पूति पर्युषितं च यत् ।
उच्छिष्टमपि चामेध्यं भोजनं तामसप्रियम् ॥ १० ॥
अफलाकाङ्क्षिभिर्यज्ञो विधिदृष्टो य इज्यते ।
यष्टव्यमेवेति मनः समाधाय स सात्त्विकः ॥ ११ ॥
अभिसंधाय तु फलं दम्भार्थमपि चैव यत् ।
इज्यते भरतश्रेष्ठ तं यज्ञं विद्धि राजसम् ॥ १२ ॥
विधिहीनमसृष्टान्नं मन्त्रहीनमदक्षिणम् ।
श्रद्धाविरहितं यज्ञं तामसं परिचक्षते ॥ १३ ॥
देवद्विजगुरुप्राज्ञपूजनं शौचमार्जवम् ।
ब्रह्मचर्यमहिंसा च शारीरं तप उच्यते ॥ १४ ॥
अनुद्वेगकरं वाक्यं सत्यं प्रियहितं च यत् ।
स्वाध्यायाभ्यसनं चैव वाङ्मयं तप उच्यते ॥ १५ ॥
मनःप्रसादः सौम्यत्वं मौनमात्मविनिग्रहः ।
भावसंशुद्धिरित्येतत् तपो मानसमुच्यते ॥ १६ ॥
श्रद्धया परया तप्तं तपस्तत् त्रिविधं नरैः ।
अफलाकाङ्क्षिभिर्युक्तैः सात्त्विकं परिचक्षते ॥ १७ ॥
सत्कारमानपूजार्थं तपो दम्भेन चैव यत् ।
क्रियते तदिह प्रोक्तं राजसं चलमध्रुवम् ॥ १८ ॥
मूढग्राहेणात्मनो यत् पीडया क्रियते तपः ।
परस्योत्सादनार्थं वा तत् तामसमुदाहृतम् ॥ १९ ॥

दातव्यमिति यद्दानं दीयतेऽनुपकारिणे ।
देशे काले च पात्रे च तद्दानं सात्त्विकं स्मृतम् ॥ २० ॥

यत् तु प्रत्युपकारार्थं फलमुद्दिश्य वा पुनः ।
दीयते च परिक्लिष्टं तद्दानं राजसं स्मृतम् ॥ २१ ॥

अदेशकाले यद्दानमपात्रेभ्यश्च दीयते ।
असत्कृतमवज्ञातं तत् तामसमुदाहृतम् ॥ २२ ॥

ॐ तत् सदिति निर्देशो ब्रह्मणस्त्रिविधः स्मृतः ।
ब्राह्मणास्तेन वेदाश्च यज्ञाश्च विहिताः पुरा ॥ २३ ॥

तस्मादोमित्युदाहृत्य यज्ञदानतपःक्रियाः ।
प्रवर्तन्ते विधानोक्ताः सततं ब्रह्मवादिनाम् ॥ २४ ॥

तदित्यनभिसंधाय फलं यज्ञतपःक्रियाः ।
दानक्रियाश्च विविधाः क्रियन्ते मोक्षकाङ्क्षिभिः ॥ २५ ॥

सद्भावे साधुभावे च सदित्येतत् प्रयुज्यते ।
प्रशस्ते कर्मणि तथा सच्छब्दः पार्थ युज्यते ॥ २६ ॥

यज्ञे तपसि दाने च स्थितिः सदिति चोच्यते ।
कर्म चैव तदर्थीयं सदित्येवाभिधीयते ॥ २७ ॥

अश्रद्धया हुतं दत्तं तपस्तप्तं कृतं च यत् ।
असदित्युच्यते पार्थ न च तत् प्रेत्य नो इह ॥ २८ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
श्रद्धात्रयविभागयोगो नाम सप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥

॥ अथाष्टादशोऽध्यायः ॥

अर्जुन उवाच ।

संन्यासस्य महाबाहो तत्त्वमिच्छामि वेदितुम् ।
त्यागस्य च हृषीकेश पृथक् केशिनिषूदन ॥ १ ॥

श्रीभगवानुवाच ।

काम्यानां कर्मणां न्यासं संन्यासं कवयो विदुः ।
सर्वकर्मफलत्यागं प्राहुस्त्यागं विचक्षणाः ॥ २ ॥
त्याज्यं दोषवदित्येके कर्म प्राहुर्मनीषिणः ।
यज्ञदानतपःकर्म न त्याज्यमिति चापरे ॥ ३ ॥
निश्चयं शृणु मे तत्र त्यागे भरतसत्तम ।
त्यागो हि पुरुषव्याघ्र त्रिविधः संप्रकीर्तितः ॥ ४ ॥
यज्ञदानतपःकर्म न त्याज्यं कार्यमेव तत् ।
यज्ञो दानं तपश्चैव पावनानि मनीषिणाम् ॥ ५ ॥
एतान्यपि तु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा फलानि च ।
कर्तव्यानीति मे पार्थ निश्चितं मतमुत्तमम् ॥ ६ ॥
नियतस्य तु संन्यासः कर्मणो नोपपद्यते ।
मोहात् तस्य परित्यागस्तामसः परिकीर्तितः ॥ ७ ॥
दुःखमित्येव यत् कर्म कायक्लेशभयात् त्यजेत् ।
स कृत्वा राजसं त्यागं नैव त्यागफलं लभेत् ॥ ८ ॥
कार्यमित्येव यत् कर्म नियतं क्रियतेऽर्जुन ।

सङ्गं त्यक्त्वा फलं चैव स त्यागः सात्त्विको मतः ॥ ९ ॥
न द्वेष्ट्यकुशलं कर्म कुशले नानुषज्जते ।
त्यागी सत्त्वसमाविष्टो मेधावी छिन्नसंशयः ॥ १० ॥
न हि देहभृता शक्यं त्यक्तुं कर्माण्यशेषतः ।
यस्तु कर्मफलत्यागी स त्यागीत्यभिधीयते ॥ ११ ॥
अनिष्टमिष्टं मिश्रं च त्रिविधं कर्मणः फलम् ।
भवत्यत्यागिनां प्रेत्य न तु संन्यासिनां क्वचित् ॥ १२ ॥
पञ्चैतानि महाबाहो कारणानि निबोध मे ।
सांख्ये कृतान्ते प्रोक्तानि सिद्धये सर्वकर्मणाम् ॥ १३ ॥
अधिष्ठानं तथा कर्ता करणं च पृथग्विधम् ।
विविधाश्च पृथक् चेष्टा दैवं चैवात्र पञ्चमम् ॥ १४ ॥
शरीरवाङ्मनोभिर्यत् कर्म प्रारभते नरः ।
न्याय्यं वा विपरीतं वा पञ्चैते तस्य हेतवः ॥ १५ ॥
तत्रैवं सति कर्तारमात्मानं केवलं तु यः ।
पश्यत्यकृतबुद्धित्वान्न स पश्यति दुर्मतिः ॥ १६ ॥
यस्य नाहंकृतो भावो बुद्धिर्यस्य न लिप्यते ।
हत्वापि स इमाँल्लोकान् न हन्ति न निबध्यते ॥ १७ ॥
ज्ञानं ज्ञेयं परिज्ञाता त्रिविधा कर्मचोदना ।
करणं कर्म कर्तेति त्रिविधः कर्मसंग्रहः ॥ १८ ॥
ज्ञानं कर्म च कर्ता च त्रिधैव गुणभेदतः ।
प्रोच्यते गुणसंख्याने यथावच्छृणु तान्यपि ॥ १९ ॥

सर्वभूतेषु येनैकं भावमव्ययमीक्षते।
अविभक्तं विभक्तेषु तज्ज्ञानं विद्धि सात्त्विकम् ॥ २० ॥
पृथक्त्वेन तु यज्ज्ञानं नानाभावान् पृथग्विधान्।
वेत्ति सर्वेषु भूतेषु तज्ज्ञानं विद्धि राजसम् ॥ २१ ॥
यत् तु कृत्स्नवदेकस्मिन् कार्ये सक्तमहेतुकम्।
अतत्त्वार्थवदल्पं च तत् तामसमुदाहृतम् ॥ २२ ॥
नियतं सङ्गरहितमरागद्वेषतः कृतम्।
अफलप्रेप्सुना कर्म यत् तत् सात्त्विकमुच्यते ॥ २३ ॥
यत् तु कामेप्सुना कर्म साहंकारेण वा पुनः।
क्रियते बहुलायासं तद्राजसमुदाहृतम् ॥ २४ ॥
अनुबन्धं क्षयं हिंसामनपेक्ष्य च पौरुषम्।
मोहादारभ्यते कर्म यत् तत् तामसमुच्यते ॥ २५ ॥
मुक्तसङ्गोऽनहंवादी धृत्युत्साहसमन्वितः।
सिद्ध्यसिद्ध्योर्निर्विकारः कर्ता सात्त्विक उच्यते ॥ २६ ॥
रागी कर्मफलप्रेप्सुर्लुब्धो हिंसात्मकोऽशुचिः।
हर्षशोकान्वितः कर्ता राजसः परिकीर्तितः ॥ २७ ॥
अयुक्तः प्राकृतः स्तब्धः शठो नैकृतिकोऽलसः।
विषादी दीर्घसूत्री च कर्ता तामस उच्यते ॥ २८ ॥
बुद्धेर्भेदं धृतेश्चैव गुणतस्त्रिविधं शृणु।
प्रोच्यमानमशेषेण पृथक्त्वेन धनंजय ॥ २९ ॥
प्रवृत्तिं च निवृत्तिं च कार्याकार्ये भयाभये।

बन्धं मोक्षं च या वेत्ति बुद्धिः सा पार्थ सात्त्विकी ॥३०॥
यया धर्ममधर्मं च कार्यं चाकार्यमेव च ।
अयथावत् प्रजानाति बुद्धिः सा पार्थ राजसी ॥ ३१ ॥
अधर्मं धर्ममिति या मन्यते तमसावृता ।
सर्वार्थान् विपरीतांश्च बुद्धिः सा पार्थ तामसी ॥ ३२ ॥
धृत्या यया धारयते मनःप्राणेन्द्रियक्रियाः ।
योगेनाव्यभिचारिण्या धृतिः सा पार्थ सात्त्विकी ॥ ३३ ॥
यया तु धर्मकामार्थान् धृत्या धारयतेऽर्जुन ।
प्रसङ्गेन फलाकाङ्क्षी धृतिः सा पार्थ राजसी ॥ ३४ ॥
यया स्वप्नं भयं शोकं विषादं मदमेव च ।
न विमुञ्चति दुर्मेधा धृतिः सा पार्थ तामसी ॥ ३५ ॥
सुखं त्विदानीं त्रिविधं शृणु मे भरतर्षभ ।
अभ्यासाद्रमते यत्र दुःखान्तं च निगच्छति ॥ ३६ ॥
यत् तदग्रे विषमिव परिणामेऽमृतोपमम् ।
तत् सुखं सात्त्विकं प्रोक्तमात्मबुद्धिप्रसादजम् ॥ ३७ ॥
विषयेन्द्रियसंयोगाद्यत् तदग्रेऽमृतोपमम् ।
परिणामे विषमिव तत् सुखं राजसं स्मृतम् ॥ ३८ ॥
यदग्रे चानुबन्धे च सुखं मोहनमात्मनः ।
निद्रालस्यप्रमादोत्थं तत् तामसमुदाहृतम् ॥ ३९ ॥
न तदस्ति पृथिव्यां वा दिवि देवेषु वा पुनः ।
सत्त्वं प्रकृतिजैर्मुक्तं यदेभिः स्यात् त्रिभिर्गुणैः ॥ ४० ॥

ब्राह्मणक्षत्त्रियविशां शूद्राणां च परंतप ।
कर्माणि प्रविभक्तानि स्वभावप्रभवैर्गुणैः ॥ ४१ ॥
शमो दमस्तपः शौचं क्षान्तिरार्जवमेव च ।
ज्ञानं विज्ञानमास्तिक्यं ब्रह्मकर्म स्वभावजम् ॥ ४२ ॥
शौर्यं तेजो धृतिर्दाक्ष्यं युद्धे चाप्यपलायनम् ।
दानमीश्वरभावश्च क्षत्त्रकर्म स्वभावजम् ॥ ४३ ॥
कृषिगौरक्ष्यवाणिज्यं वैश्यकर्म स्वभावजम् ।
परिचर्यात्मकं कर्म शूद्रस्यापि स्वभावजम् ॥ ४४ ॥
स्वे स्वे कर्मण्यभिरतः संसिद्धिं लभते नरः ।
स्वकर्मनिरतः सिद्धिं यथा विन्दति तच्छृणु ॥ ४५ ॥
यतः प्रवृत्तिर्भूतानां येन सर्वमिदं ततम् ।
स्वकर्मणा तमभ्यर्च्य सिद्धिं विन्दति मानवः ॥ ४६ ॥
श्रेयान् स्वधर्मो विगुणः परधर्मात् स्वनुष्ठितात् ।
स्वभावनियतं कर्म कुर्वन् नाप्नोति किल्बिषम् ॥ ४७ ॥
सहजं कर्म कौन्तेय सदोषमपि न त्यजेत् ।
सर्वारम्भा हि दोषेण धूमेनाग्निरिवावृताः ॥ ४८ ॥
असक्तबुद्धिः सर्वत्र जितात्मा विगतस्पृहः ।
नैष्कर्म्यसिद्धिं परमां संन्यासेनाधिगच्छति ॥ ४९ ॥
सिद्धिं प्राप्तो यथा ब्रह्म तथाप्नोति निबोध मे ।
समासेनैव कौन्तेय निष्ठा ज्ञानस्य या परा ॥ ५० ॥
बुद्ध्या विशुद्धया युक्तो धृत्यात्मानं नियम्य च ।

शब्दादीन् विषयांस्त्यक्त्वा रागद्वेषौ व्युदस्य च ॥ ५१ ॥
विविक्तसेवी लघ्वाशी यतवाक्कायमानसः ।
ध्यानयोगपरो नित्यं वैराग्यं समुपाश्रितः ॥ ५२ ॥
अहंकारं बलं दर्पं कामं क्रोधं परिग्रहम् ।
विमुच्य निर्ममः शान्तो ब्रह्मभूयाय कल्पते ॥ ५३ ॥
ब्रह्मभूतः प्रसन्नात्मा न शोचति न काङ्क्षति ।
समः सर्वेषु भूतेषु मद्भक्तिं लभते पराम् ॥ ५४ ॥
भक्त्या मामभिजानाति यावान् यश्चास्मि तत्त्वतः ।
ततो मां तत्त्वतो ज्ञात्वा विशते तदनन्तरम् ॥ ५५ ॥
सर्वकर्माण्यपि सदा कुर्वाणो मद्व्यपाश्रयः ।
मत्प्रसादादवाप्नोति शाश्वतं पदमव्ययम् ॥ ५६ ॥
चेतसा सर्वकर्माणि मयि संन्यस्य मत्परः ।
बुद्धियोगमुपाश्रित्य मच्चित्तः सततं भव ॥ ५७ ॥
मच्चित्तः सर्वदुर्गाणि मत्प्रसादात् तरिष्यसि ।
अथ चेत् त्वमहंकारान्न श्रोष्यसि विनङ्क्ष्यसि ॥ ५८ ॥
यदहंकारमाश्रित्य न योत्स्य इति मन्यसे ।
मिथ्यैष व्यवसायस्ते प्रकृतिस्त्वां नियोक्ष्यति ॥ ५९ ॥
स्वभावजेन कौन्तेय निबद्धः स्वेन कर्मणा ।
कर्तुं नेच्छसि यन्मोहात् करिष्यस्यवशोऽपि तत् ॥ ६० ॥

---

१८. ५४ – 'न काङ्क्षति' इतिस्थाने 'न हृष्यतीति वा पाठः' इति शाङ्कर-भाष्यम् ।

ईश्वरः सर्वभूतानां हृद्देशेऽर्जुन तिष्ठति ।
भ्रामयन् सर्वभूतानि यन्त्रारूढानि मायया ॥ ६१ ॥
तमेव शरणं गच्छ सर्वभावेन भारत ।
तत्प्रसादात् परां शान्तिं स्थानं प्राप्स्यसि शाश्वतम् ॥ ६२ ॥
इति ते ज्ञानमाख्यातं गुह्याद्गुह्यतरं मया ।
विमृश्यैतदशेषेण यथेच्छसि तथा कुरु ॥ ६३ ॥
सर्वगुह्यतमं भूयः शृणु मे परमं वचः ।
इष्टोऽसि मे दृढमिति ततो वक्ष्यामि ते हितम् ॥ ६४ ॥
मन्मना भव मद्भक्तो मद्याजी मां नमस्कुरु ।
मामेवैष्यसि सत्यं ते प्रतिजाने प्रियोऽसि मे ॥ ६५ ॥
सर्वधर्मान् परित्यज्य मामेकं शरणं व्रज ।
अहं त्वा सर्वपापेभ्यो मोक्षयिष्यामि मा शुचः ॥ ६६ ॥
इदं ते नातपस्काय नाभक्ताय कदाचन ।
न चाशुश्रूषवे वाच्यं न च मां योऽभ्यसूयति ॥ ६७ ॥
य इमं परमं गुह्यं मद्भक्तेष्वभिधास्यति ।
भक्तिं मयि परां कृत्वा मामेवैष्यत्यसंशयः ॥ ६८ ॥
न च तस्मान्मनुष्येषु कश्चिन्मे प्रियकृत्तमः ।
भविता न च मे तस्मादन्यः प्रियतरो भुवि ॥ ६९ ॥
अध्येष्यते च य इमं धर्म्यं संवादमावयोः ।
ज्ञानयज्ञेन तेनाहमिष्टः स्यामिति मे मतिः ॥ ७० ॥
श्रद्धावाननसूयश्च शृणुयादपि यो नरः ।

सोऽपि मुक्तः शुभाँल्लोकान् प्राप्नुयात् पुण्यकर्मणाम् ॥ ७१ ॥
कच्चिदेतच्छ्रुतं पार्थ त्वयैकाग्रेण चेतसा ।
कच्चिदज्ञानसंमोहः प्रनष्टस्ते धनंजय ॥ ७२ ॥

अर्जुन उवाच ।

नष्टो मोहः स्मृतिर्लब्धा त्वत्प्रसादान्मयाच्युत ।
स्थितोऽस्मि गतसंदेहः करिष्ये वचनं तव ॥ ७३ ॥

संजय उवाच ।

इत्यहं वासुदेवस्य पार्थस्य च महात्मनः ।
संवादमिममश्रौषमद्भुतं रोमहर्षणम् ॥ ७४ ॥
व्यासप्रसादाच्छ्रुतवानेतद्गुह्यमहं परम् ।
योगं योगेश्वरात् कृष्णात् साक्षात् कथयतः स्वयम् ॥ ७५ ॥
राजन् संस्मृत्य संस्मृत्य संवादमिममद्भुतम् ।
केशवार्जुनयोः पुण्यं हृष्यामि च मुहुर्मुहुः ॥ ७६ ॥
तच्च संस्मृत्य संस्मृत्य रूपमत्यद्भुतं हरेः ।
विस्मयो मे महान् राजन् हृष्यामि च पुनः पुनः ॥ ७७ ॥
यत्र योगेश्वरः कृष्णो यत्र पार्थो धनुर्धरः ।
तत्र श्रीर्विजयो भूतिर्ध्रुवा नीतिर्मतिर्मम ॥ ७८ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु
ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे
मोक्षसंन्यासयोगो नामाष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥

॥ इति श्रीमद्भगवद्गीताशास्त्रं संपूर्णम् ॥

श्रीमद्भगवद्गीता

पादसूचिः ।

भगवद्गीतापादसूचिः।

[संकेतचिह्नानि यथा, – प्र = प्रथमः पादः। द्वि = द्वितीयः पादः। तृ = तृतीयः पादः। च = चतुर्थः पादः। तारका(*)चिह्नितः पादः पाठान्तरे वर्तमानो ज्ञेयः। स्थलनिर्देशे प्रथमाङ्कोऽध्यायवाची, द्वितीयः श्लोकवाची।]

अकर्तारं स पश्यति १३·२९ च
अकर्मणश्च बोद्धव्यम् ४·१७ तृ
अकर्मणि च कर्म यः ४·१८ द्वि
अकीर्तिकरमर्जुन २·२ च
अकीर्तिं चापि भूतानि २·३४ प्र
अक्लेद्योऽशोष्य एव च २·२४ द्वि
अक्षरं ब्रह्म परमम् ८·३ प्र
अक्षराणामकारोऽस्मि १०·३३ प्र
अक्षरादपि चोत्तमः १५·१८ द्वि
अग्निर्ज्योतिरहः शुक्लः ८·२४ प्र
अघायुरिन्द्रियारामः ३·१६ तृ
अचरं चरमेव च १३·१५ द्वि
अचलोऽयं सनातनः २·२४ च
अचिरेणाधिगच्छति ४·३९ च
अच्छेद्योऽयमदाह्योऽयम् २·२४प्र
अजानता महिमानं तवेदम् ११·४१तृ
*अजानता महिमानं तवेमम् = ११·४१तृ
अजो नित्यः शाश्वतोऽयं पुराणः २·२०तृ
अजोऽपि सन्नव्ययात्मा ४·६ प्र
अज्ञश्चाश्रद्दधानश्च ४·४० प्र
अज्ञानं यदतोऽन्यथा १३·११ च
अज्ञानं चाभिजातस्य १६·४ तृ
अज्ञानं तमसः फलम् १४·१६ च
अज्ञानां कर्मसङ्गिनाम् ३·२६ द्वि
अज्ञानेनावृतं ज्ञानम् ५·१५ तृ
अणोरणीयांसमनुस्मरेद्यः ८·९ द्वि
अत ऊर्ध्वं न संशयः १२·८ च
अतत्त्वार्थवदल्पं च १८·२२ तृ
अतीतो भवति प्रभो १४·२१ द्वि
अतोऽस्मि लोके वेदे च १५·१८तृ
अत्यन्तं सुखमश्नुते ६·२८ च
अत्येति तत् सर्वमिदं विदित्वा ८·२८तृ
अत्र शूरा महेष्वासाः १·४ प्र
अथ केन प्रयुक्तोऽयम् ३·३६ प्र
अथ चित्तं समाधातुम् १२·९ प्र
अथ चेत् त्वमहंकारात् १८·५८ तृ
अथ चेत् त्वमिमं धर्म्यम् २·३३ प्र
अथ चैनं नित्यजातम् २·२६ प्र

अथवा बहुनैतेन १०·४२ प्र
अथवा योगिनामेव ६·४२ प्र
अथ व्यवस्थितान् दृष्ट्वा १·२०प्र
अथैतदप्यशक्तोऽसि १२·११प्र
अदृष्टपूर्वं हृषितोऽस्मि दृष्ट्वा ११·४५प्र
अदेशकाले यद्दानम् १७·२२ प्र
अद्भुतं रोमहर्षणम् १८·७४ च
अद्रोहो नातिमानिता १६·३ द्वि
अद्वेष्टा सर्वभूतानाम् १२·१३ प्र
अधर्मं धर्ममिति या १८·३२ प्र
*अधर्माभिभवात् कृत्स्नाः=१·४१प्र
अधर्माभिभवात् कृष्ण १·४१ प्र
अधर्मोऽभिभवत्युत १·४० च
अधश्च मूलान्यनुसंततानि १५·२तृ
अधश्चोर्ध्वं प्रसृतास्तस्य शाखाः १५·२प्र
अधिदैवं किमुच्यते ८·१ च
अधिभूतं क्षरो भावः ८·४ प्र
अधिभूतं च किं प्रोक्तम् ८·१तृ
अधियज्ञः कथं कोऽत्र ८·२ प्र
अधियज्ञोऽहमेवात्र ८·४ तृ
अधिष्ठानं तथा कर्ता १८·१४ प्र
अधिष्ठाय मनश्चायम् १५·९ तृ
अधो गच्छन्ति तामसाः १४·१८च
अध्यात्मं कर्म चाखिलम् ७·२९च
अध्यात्मज्ञाननित्यत्वम् १३·११प्र
अध्यात्मनित्या विनिवृत्तकामाः १५·५द्वि
अध्यात्मविद्या विद्यानाम् १०·३२ तृ
अध्येष्यते च य इमम् १८·७० प्र
अनन्तं विश्वतोमुखम् ११·११ च
अनन्त देवेश जगन्निवास ११·३७तृ
अनन्तबाहुं शशिसूर्यनेत्रम् ११·१९द्वि
अनन्तविजयं राजा १·१६ प्र
अनन्तवीर्यामितविक्रमस्त्वम् ११·४०तृ
अनन्तश्चास्मि नागानाम् १०·२९प्र
अनन्यचेताः सततम् ८·१४ प्र
अनन्याश्चिन्तयन्तो माम् ९·२२ प्र
अनन्येनैव योगेन १२·६ तृ
अनपेक्षः शुचिर्दक्षः १२·१६प्र
अनपेक्ष्य च पौरुषम् १८·२५द्वि
अनहंकार एव च १३·८ द्वि
अनात्मनस्तु शत्रुत्वे ६·६ तृ
अनादित्वान्निर्गुणत्वात् १३·३१प्र
अनादिमत् परं ब्रह्म १३·१२ तृ
*अनादि मत्परं ब्रह्म = १३·१२तृ
अनादिमध्यान्तमनन्तवीर्यम् ११·१९प्र
अनार्यजुष्टमस्वर्ग्यम् २·२ तृ
अनाशिनोऽप्रमेयस्य २·१८ तृ
अनाश्रितः कर्मफलम् ६·१ प्र
अनिकेतः स्थिरमतिः १२·१९तृ
अनिच्छन्नपि वार्ष्णेय ३·३६ तृ
अनित्यमसुखं लोकम् ९·३३ तृ
अनिष्टमिष्टं मिश्रं च १८·१२ प्र

अनुतिष्ठन्ति मानवाः ३·३१ द्वि
अनुद्वेगकरं वाक्यम् १७·१५ प्र
अनुबन्धं क्षयं हिंसाम् १८·२५प्र
अनेकचित्तविभ्रान्ताः १६·१६प्र
अनेकजन्मसंसिद्धः ६·४५ तृ
अनेकदिव्याभरणम् ११·१०तृ
अनेकबाहूदरवक्त्रनेत्रम्
११·१६प्र
अनेकवक्त्रनयनम् ११·१० प्र
अनेकाद्भुतदर्शनम् ११·१० द्वि
अनेन प्रसविष्यध्वम् ३·१० तृ
अनेनैव स्वचक्षुषा ११·८ द्वि
अन्तकाले च मामेव ८·५ प्र
अन्तरं ज्ञानचक्षुषा १३·३४ द्वि
अन्तवत् तु फलं तेषाम् ७·२३प्र
अन्तवन्त इमे देहाः २·१८ प्र
अन्नाद्भवन्ति भूतानि ३·१४ प्र
अन्यः प्रियतरो भुवि १८·६९च
अन्ययावर्तते पुनः ८·२६ च
अन्यानि संयाति नवानि देही
२·२२च
अन्यायेनार्थसंचयान् १६·१२च
अन्ये च बहवः शूराः १·९ प्र
अन्य त्वेवमजानन्तः १३·२५ प्र
अन्ये सांख्येन योगेन १३·२४तृ
अपरं भवतो जन्म ४·४ प्र
अपरस्परसंभूतम् १६·८ तृ
अपरे नियताहाराः ४·३० प्र
अपरेयमितस्त्वन्याम् ७·५ प्र
अपर्याप्तं तदस्माकम् १·१० प्र
अपश्यद्देवदेवस्य ११·१३ तृ
अपात्रेभ्यश्च दीयते १७·२२ द्वि
अपाने जुह्वति प्राणम् ४·२९ प्र
अपि चेत् सुदुराचारः ९·३० प्र
अपि चेदसि पापेभ्यः ४·३६ प्र
अपि त्रैलोक्यराज्यस्य १·३५ तृ
अप्रकाशोऽप्रवृत्तिश्च १४·१३ प्र
अप्रतिष्ठो महाबाहो ६·३८ तृ
अप्राप्य मां निवर्तन्ते ९·३ तृ
अप्राप्य योगसंसिद्धिम् ६·३७ तृ
अफलप्रेप्सुना कर्म १८·२३ तृ
अफलाकाङ्क्षिभिर्यज्ञः १७·११ प्र
अफलाकाङ्क्षिभिर्युक्तैः १७·१७तृ
अभयं सत्त्वसंशुद्धिः १६·१ प्र
अभिजातस्य भारत १६·३ च
अभिजातोऽसि पाण्डव १६·५च
अभितो ब्रह्मनिर्वाणम् ५·२६ तृ
अभिसंधाय तु फलम् १७·१२प्र
अभ्यासयोगयुक्तेन ८·८ प्र
अभ्यासयोगेन ततः १२·९ तृ
अभ्यासाद्रमते यत्र १८·३६ तृ
अभ्यासेन तु कौन्तेय ६·३५ तृ
अभ्यासेऽप्यसमर्थोऽसि १२·१०प्र
अभ्युत्थानमधर्मस्य ४·७ तृ
अमलान् प्रतिपद्यते १४·१४ च
अमानित्वमदम्भित्वम् १३·७ प्र
अमी च त्वां धृतराष्ट्रस्य पुत्राः
११·२६प्र

अमी हि त्वा सुरसङ्घा विशन्ति ११·२१प्र
अमृतं चैव मृत्युश्च ९·१९ तृ
अमृतस्याव्ययस्य च १४·२७द्वि
अयतिः श्रद्धयोपेतः ६·३७ प्र
अयथावत् प्रजानाति १८·३१तृ
अयनेषु च सर्वेषु १·११ प्र
*अयनेषु तु सर्वेषु = १·११ प्र
*अयशस्करमर्जुन = २·२ च
अयुक्तः कामकारेण ५·१२ तृ
अयुक्तः प्राकृतः स्तब्धः १८·२८प्र
अरतिर्जनसंसदि १३·१० च
अरागद्वेषतः कृतम् १८·२३द्वि
अवजानन्ति मां मूढाः ९·११प्र
अवशं प्रकृतेर्वशात् ९·८ च
अवाच्यवादांश्च बहून् २·३६ प्र
अवाप्य भूमावसपत्नमृद्धम् २·८तृ
अविकार्योऽयमुच्यते २·२५ द्वि
अविनाशि तु तद्विद्धि २·१७ प्र
अविभक्त विभक्तेषु १८·२० तृ
अविभक्तं च भूतेषु १३·१६ प्र
अव्यक्तं व्यक्तिमापन्नम् ७·२४प्र
अव्यक्तनिधनान्येव २ २८ तृ
अव्यक्त पर्युपासते १२·३ द्वि
अव्यक्तादीनि भूतानि २·२८प्र
अव्यक्ताद्व्यक्तयः सर्वाः ८·१८प्र
अव्यक्तासक्तचेतसाम् १२·५ द्वि
अव्यक्ता हि गतिर्दुःखम् १२·५तृ
अव्यक्तोऽक्षर इत्युक्तः ८·२१ प्र
अव्यक्तोऽयमचिन्त्योऽयम् २·२५प्र
[अ]व्यक्तोऽव्यक्तात् सनातनः ८·२०द्वि
अशस्त्रं शस्त्रपाणयः १·४६ द्वि
अशान्तस्य कुतः सुखम् २·६६च
अशास्त्रविहितं घोरम् १७·५ प्र
अशोच्यानन्वशोचस्त्वम् २·११प्र
अश्नन् गच्छन् स्वपञ्श्वसन् ५·८च
अश्नन्ति दिव्यान् दिवि देवभोगान् ९·२०च
अश्नामि प्रयतात्मनः ९·२६ च
अश्रद्दधानाः पुरुषाः ९·३ प्र
अश्रद्धया हुतं दत्तम् १७·२८ प्र
*अश्रुपूर्णमुखेक्षणम् = २·१ द्वि
अश्रुपूर्णाकुलेक्षणम् २·१ द्वि
अश्वत्थमेनं सुविरूढमूलम् १५·३तृ
अश्वत्थं प्राहुरव्ययम् १५·१ द्वि
अश्वत्थः सर्ववृक्षाणाम् १०·२६प्र
अश्वत्थामा विकर्णश्च १·८ तृ
अश्विनौ मरुतस्तथा ११·६ द्वि
असंयतात्मना योगः ६·३६ प्र
असंशयं समग्रं माम् ७·१ तृ
असंशयं महाबाहो ६·३५ प्र
असक्तं सर्वभृच्चैव १३·१४ तृ
असक्तं तेषु कर्मसु ९·९ च
असक्तबुद्धिः सर्वत्र १८·४९प्र
असक्तः स विशिष्यते ३·७ च
असक्तिरनभिष्वङ्गः १३·९ प्र
असक्तो ह्याचरन् कर्म ३·१९तृ

असङ्गशस्त्रेण दृढेन छित्वा १५·३च
असत्कृतमवज्ञातम् १७·२२ तृ
असत्यमप्रतिष्ठं ते १६·८ प्र
असदित्युच्यते पार्थ १७·२८ तृ
असंमूढः स मर्त्येषु १०·३ तृ
असितो देवलो व्यासः १०·१३तृ
असौ मया हतः शत्रुः १६·१४प्र
अस्माकं तु विशिष्टा ये १·७ प्र
अस्मिन् रणसमुद्यमे १·२२ च
अस्याधिष्ठानमुच्यते ३·४० द्वि
अहं वैश्वानरो भूत्वा १५·१४प्र
अहं स च मम प्रियः ७·१७च
अहं सर्वस्य प्रभवः १०·८ प्र
अहं हि सर्वयज्ञानाम् ९·२४प्र
अहंकार इतीयं मे ७·४ तृ
अहंकारं बलं दर्पम् १६·१८प्र
अहंकारं बलं दर्पम् १८·५३प्र
अहंकारविमूढात्मा ३·२७ तृ
अहं कृत्स्नस्य जगतः ७·६ तृ
अहं क्रतुरहं यज्ञः ९·१६ प्र
अहं त्वा सर्वपापेभ्यो १८·६६तृ
अहमग्निरहं हुतम् ९·१६ च
अहमज्ञानजं तमः १०·११ द्वि
अहमात्मा गुडाकेश १०·२० प्र
अहमादिर्हि देवानाम् १०·२ तृ
अहमादिश्च मध्यं च १०·२०तृ
अहमेवंविधोऽर्जुन ११·५४ द्वि
अहमेवाक्षयः कालः १०·३३ तृ
अहं बीजप्रदः पिता १४·४ च
अहर्यद्ब्रह्मणो विदुः ८·१७ द्वि
अहिंसा क्षान्तिरार्जवम् १३·७द्वि
अहिंसा सत्यमक्रोधः १६·२ प्र
अहिंसा समता तुष्टिः १०·५ प्र
अहो बत महत् पापम् १·४५ प्र
आकाशं नोपलिप्यते १३·३२च
आख्याहि मे को भवानुग्ररूपः ११·३१प्र
आगमापायिनोऽनित्याः २·१४तृ
आचरत्यात्मनः श्रेयः १६·२२तृ
आचार्य महतीं चमूम् १·३ द्वि
आचार्यमुपसंगम्य १·२ तृ
आचार्याः पितरः पुत्राः १·३४प्र
आचार्यान् मातुलान् भ्रातॄन् १·२६तृ
आचार्योपासनं शौचम् १३·७ तृ
आढ्योऽभिजनवानस्मि १६·१५ प्र
आतिष्ठोत्तिष्ठ भारत ४·४२ च
आत्मतृप्तश्च मानवः ३·१७ द्वि
आत्मन्येव च संतुष्टः ३·१७ तृ
आत्मन्येव वशं नयेत् ६·२६ च
आत्मन्येवात्मना तुष्टः २·५५ तृ
आत्मन्येवावतिष्ठते ६·१८ द्वि
आत्मबुद्धिप्रसादजम् १८·३७च
आत्मवन्तं न कर्माणि ४·४१ तृ
आत्मवश्यैर्विधेयात्मा २·६४ तृ
आत्मसंयमयोगाग्नौ ४·२७ तृ
आत्मसंस्थं मनः कृत्वा ६·२५तृ
आत्मसंभाविताः स्तब्धाः १६·१७प्र
आत्मानं रहसि स्थितः ६·१० द्वि

आत्मानं केवलं तु यः १८·१६द्वि
आत्मानं परमेश्वर ११·३द्वि
आत्मानं मत्परायणः ९·३४ च
आत्मैव रिपुरात्मनः ६·५ च
आत्मैव ह्यात्मनो बन्धुः ६·५ तृ
आत्मौपम्येन सर्वत्र ६·३२ प्र
आदित्यवर्णं तमसः परस्तात् ८·९ च
आदित्यानामहं विष्णुः १०·२१प्र
आदिदेवमजं विभुम् १०·१२ च
आद्यन्तवन्तः कौन्तेय ५·२२ तृ
आपूर्यमाणमचलप्रतिष्ठम् २·७० प्र
आ ब्रह्मभुवनाल्लोकाः ८·१६प्र
आयुधानामहं वज्रम् १०·२८ प्र
आयुःसत्त्वबलारोग्य° १७·८ प्र
आरुरुक्षोर्मुनेर्योगम् ६·३ प्र
आर्तो जिज्ञासुरर्थार्थी ७·१६तृ
आवृतं ज्ञानमेतेन ३·३९ प्र
आवृत्तिं चैव योगिनः ८·२३द्वि
आशापाशशतैर्बद्धाः १६·१२ प्र
आश्चर्यवच्चैनमन्यः शृणोति २·२९ तृ
आश्चर्यवत् पश्यति कश्चिदेनम् २·२९प्र
आश्चर्यवद्वदति तथैव चान्यः २·२९द्वि
आश्वासयामास च भीतमेनम् ११·५०तृ
आसुरं पार्थ मे शृणु १६·६ च
आसुरं भावमाश्रिताः ७·१५ च
आसुरीं योनिमापन्नाः १६·२०प्र
आसुरीष्वेव योनिषु १६·१९ च
आस्थितः स हि युक्तात्मा ७·१८तृ
आस्थिता जनकादयः ३·२० द्वि
आस्थितो योगधारणाम् ८·१२च
आहारस्त्वपि सर्वस्य १७·७ प्र
आहारा राजसस्येष्टाः १७·९ तृ
आहाराः सात्त्विकप्रियाः १७·८च
आहुस्त्वामृषयः सर्वे १०·१३ प्र
इच्छाद्वेषसमुत्थेन ७·२७ प्र
इच्छा द्वेषः सुखं दुःखम् १३·६ प्र
इच्छामि त्वां द्रष्टुमहं तथैव ११·४६द्वि
इज्यते भरतश्रेष्ठ १७·१२ तृ
इति क्षेत्रं तथा ज्ञानम् १३·१८ प्र
इति गुह्यतमं शास्त्रम् १५·२० प्र
इति ते ज्ञानमाख्यातम् १८·६३ प्र
इति मत्वा न सज्जते ३·२८ च
इति मत्वा भजन्ते माम् १०·८ तृ
इति मां योऽभिजानाति ४·१४ तृ
इत्यज्ञानविमोहिताः १६·१५ च
इत्यर्जुनं वासुदेवस्तथोक्त्वा ११·५०प्र
इत्यहं वासुदेवस्य १८·७४ प्र
इदं वक्ष्याम्यशेषतः ७·२ द्वि
इदं शरीरं कौन्तेय १३·१ प्र
इदं ज्ञानमुपाश्रित्य १४·२ प्र
इदं तु ते गुह्यतमम् ९·१ प्र
इदं ते नातपस्काय १८·६७ प्र
इदमद्य मया लब्धम् १६·१३ प्र
इदमस्तीदमपि मे १६·१३ तृ

इदमाह महीपते १·२१द्वि
इदमुक्तं मयानघ १५·२०द्वि
इदं प्राप्स्ये मनोरथम् १६·१३द्वि
इदानीमस्मि संवृत्तः ११·५१तृ
इन्द्रियस्येन्द्रियस्यार्थे ३·३४ प्र
इन्द्रियाग्निषु जुह्वति ४·२६ च
इन्द्रियाणां हि चरताम् २·६७प्र
इन्द्रियाणां मनश्चास्मि १०·२२तृ
इन्द्रियाणि दशैकं च १३·५ तृ
इन्द्रियाणि पराण्याहुः ३·४२ प्र
इन्द्रियाणि प्रमाथीनि २·६० तृ
इन्द्रियाणि मनो बुद्धिः ३·४० प्र
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यः २·५८ तृ
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यः २·६८ तृ
इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेषु ५·९ तृ
इन्द्रियार्थान् विमूढात्मा ३·६ तृ
इन्द्रियार्थेषु वैराग्यम् १३·८ प्र
इन्द्रियेभ्यः परं मनः ३·४२ द्वि
इमं राजर्षयो विदुः ४·२ द्वि
इमं विवस्वते योगम् ४·१ प्र
इमं प्राप्य भजस्व माम् ९·३३च
इमांस्त्वं व्याप्य तिष्ठसि १०·१६च
*इषुभिः परियोत्स्यामि = २·४ तृ
इषुभिः प्रतियोत्स्यामि २·४ तृ
इष्टव्यमेवेति मनः १७·११ तृ
इष्टः स्यामिति मे मतिः १८·७०च
इष्टानिष्टोपपत्तिषु १३·९ च
इष्टान् भोगान् हि वो देवाः ३·१२ प्र
इष्टोऽसि मे दृढमिति १८·६४ तृ
इहैकस्थं जगत् कृत्स्नम् ११·७प्र
इहैव तैर्जितः सर्गः ५·१९ प्र
ईक्षते योगयुक्तात्मा ६·२९ तृ
ईश्वरः सर्वभूतानाम् १८·६१ प्र
ईश्वरोऽहमहं भोगी १६·१४ तृ
ईहन्ते कामभोगार्थम् १६·१२तृ
उक्त्वा तूष्णीं बभूव ह २·९ च
उच्चैःश्रवसमश्वानाम् १०·२७ प्र
उच्छिष्टमपि चामेध्यम् १७·१०तृ
उत्क्रामन्तं स्थितं वापि १५·१०प्र
उत्तमः पुरुषस्त्वन्यः १५·१७ प्र
उत्तमौजाश्च वीर्यवान् १·६ द्वि
उत्सन्नकुलधर्माणाम् १·४४ प्र
*उत्साद्यते जातिधर्मः = १·४३तृ
उत्साद्यन्ते जातिधर्माः १·४३ तृ
उत्सीदेयुरिमे लोकाः ३·२४ प्र
*उत्सृज्य सशरं चापम् =१·४७तृ
उदाराः सर्व एवैते ७·१८ प्र
उदासीनवदासीनः १४·२३ प्र
उदासीनवदासीनम् ९·९ तृ
उदासीनो गतव्यथः १२·१६द्वि
उद्धरेदात्मनात्मानम् ६·५ प्र
उद्भवश्च भविष्यताम् १०·३४द्वि
उन्मिषन् निमिषन्नपि ५·९द्वि
उपदेक्ष्यन्ति ते ज्ञानम् ४·३४ तृ
उपद्रष्टानुमन्ता च १३·२२ प्र
उपविश्यासने युञ्ज्यात् ६·१२ तृ
उपहन्यामिमाः प्रजाः ३·२४ च
उपैति शान्तरजसम् ६·२७ तृ

उभयोरपि दृष्टोऽन्तः २·१६ तृ
उभयोर्विन्दते फलम् ५·४ च
*उभयोः सेनयोर्मध्ये = १·२१ तृ
*उभयोः सेनयोर्मध्ये = १·२४ तृ
*उभयोः सेनयोर्मध्ये = २·१० तृ
उभे सुकृतदुष्कृते २·५० द्वि
उभौ तौ न विजानीतः २·१९ तृ
उवाच पार्थ पश्यैतान् १·२५ तृ
उवाच मधुसूदनः २·१ च
उषित्वा शाश्वतीः समाः ६·४१द्वि
ऊर्ध्वं गच्छन्ति सत्त्वस्थाः १४·१८प्र
ऊर्ध्वमूलमधःशाखम् १५·१ प्र
ऋक् साम यजुरेव च ९·१७ च
ऋतूनां कुसुमाकरः १०·३५ च
ऋतेऽपि त्वा न भविष्यन्ति सर्वे
११·३२तृ
ऋषयः क्षीणकल्मषाः ५·२५ द्वि
ऋषिभिर्बहुधा गीतम् १३·४ प्र
ऋषींश्च सर्वानुरगांश्च दिव्यान्
११·१५च
एकं सांख्यं च योगं च ५·५ तृ
एकत्वेन पृथक्त्वेन ९·१५ तृ
एकभक्तिर्विशिष्यते ७·१७ द्वि
एकमप्यास्थितः सम्यक् ५·४ तृ
एकया यात्यनावृत्तिम् ८·२६ तृ
एकस्थमनुपश्यति १३·३० द्वि
एकांशेन स्थितो जगत् १०·४२च
एकाकी यतचित्तात्मा ६·१०तृ
एकेह कुरुनन्दन २·४१ द्वि
एकोऽथवाप्यच्युत तत् समक्षम्
११·४२तृ
एतच्छ्रुत्वा वचनं केशवस्य ११·३५प्र
एतज्ज्ञानमिति प्रोक्तम् १३·११तृ
एतत् क्षेत्रं समासेन १३·६ तृ
एतद्गुह्यमहं परम् १८·७५ द्वि
एतद्धि दुर्लभतरम् ६·४२ तृ
एतद्बुद्ध्वा बुद्धिमान् स्यात्
१५·२०तृ
एतद्योनीनि भूतानि ७·६ प्र
एतद्यो वेत्ति तं प्राहुः १३·१ तृ
एतन्मे संशयं कृष्ण ६·३९ प्र
एतस्याहं न पश्यामि ६·३३ तृ
एतां विभूतिं योगं च १०·७ प्र
एतां दृष्टिमवष्टभ्य १६·९ प्र
एतान् न हन्तुमिच्छामि १·३५ प्र
एतान्यपि तु कर्माणि १८·६ प्र
एतावदिति निश्चिताः १६·११ च
एतैर्विमुक्तः कौन्तेय १६·२२ प्र
एतैर्विमोहयत्येषः ३·४० तृ
एभिः सर्वमिदं जगत् ७·१३ द्वि
एवं यास्यसि पाण्डव ४·३५ द्वि
एवं यो वेत्ति तत्त्वतः ४·९ द्वि
एवंरूपः शक्य अहं नृलोके ११·४८तृ
एव सततयुक्ता ये १२·१ प्र
*एवं हि त्रैधर्म्यमनुप्रपन्नाः
= ९·२१तृ
एवं ज्ञात्वा कृतं कर्म ४·१५ प्र

एवं ज्ञात्वा विमोक्ष्यसे ४·३२ च
एवं त्रयीधर्ममनुप्रपन्नाः ९·२१तृ
एवमुक्तो हृषीकेशः १·२४ प्र
एवमुक्त्वा ततो राजन् ११·९ प्र
एवमुक्त्वार्जुनः संख्ये १·४७ प्र
एवमुक्त्वा हृषीकेशम् २·९ प्र
एवमेतद्यथात्थ त्वम् ११·३ प्र
एवं परंपराप्राप्तम् ४·२ प्र
एवं प्रवर्तितं चक्रम् ३·१६ प्र
एवं बहुविधा यज्ञाः ४·३२ प्र
एवं बुद्धेः परं बुद्ध्वा ३·४३ प्र
एष तूद्देशतः प्रोक्तः १०·४०तृ
एष वोऽस्त्विष्टकामधुक् ३·१०च
एषा तेऽभिहिता सांख्ये २·३९प्र
एषा ब्राह्मी स्थितिः पार्थ २·७२प्र
ऐरावतं गजेन्द्राणाम् १०·२७तृ
ऐश्वरं पुरुषोत्तम ११·३ च
ॐ तत् सदिति निर्देशः १७·२३प्र
ॐ इत्येकाक्षरं ब्रह्म ८·१३ प्र
कं घातयति हन्ति कम् २·२१च
कच्चिदज्ञानसंमोहः १८·७२ तृ
कच्चिदेतच्छ्रुतं पार्थ १८·७२ प्र
कच्चिन्नोभयविभ्रष्टः ६·३८ प्र
कट्वम्ललवणात्युष्ण° १७·९ प्र
कथं विद्यामहं योगिन् १०·१७प्र
कथं स पुरुषः पार्थ २·२१ तृ
कथं न ज्ञेयमस्माभिः १·३९ प्र
कथमेतद्विजानीयाम् ४·४ तृ
कथं भीष्ममहं संख्ये २·४ प्र
कथयन्तश्च मां नित्यम् १०·९तृ
कथयिष्यन्ति तेऽव्ययाम् २·३४द्वि
करणं कर्म कर्तेति १८·१८ तृ
करणं च पृथग्विधम् १८·१४द्वि
करिष्यस्यवशोऽपि तत् १८·६०च
करिष्ये वचनं तव १८·७३ च
कर्णं तथान्यानपि योधवीरान् ११·३४द्वि
कर्तव्यानीति मे पार्थ १८·६ तृ
कर्ता तामस उच्यते १८·२८ च
कर्ता सात्त्विक उच्यते १८·२६च
कर्ताहमिति मन्यते ३·२७ च
कर्तुं व्यवसिता वयम् १·४५ द्वि
कर्तुं नेच्छसि यन्मोहात् १८·६०तृ
कर्तुं मद्योगमाश्रितः १२·११ द्वि
कर्म कर्तुमिहार्हसि १६·२४ च
कर्म कारणमुच्यते ६·३ द्वि
कर्म चैव तदर्थीयम् १७·२७तृ
कर्मजं बुद्धियुक्ता हि २·५१ प्र
कर्मजान् विद्धि तान् सर्वान्४·३२तृ
कर्म ज्यायो ह्यकर्मणः ३·८ द्वि
कर्मणः सुकृतस्याहुः १४·१६ प्र
कर्मणामशमः स्पृहा १४·१२ द्वि
कर्मणैव हि संसिद्धिम् ३·२० प्र
कर्मणो नोपपद्यते १८·७ द्वि
कर्मणो ह्यपि बोद्धव्यम् ४·१७ प्र
कर्मण्यकर्म यः पश्येत् ४·१८ प्र
कर्मण्यभिप्रवृत्तोऽपि ४·२० तृ

कर्मण्येवाधिकारस्ते २·४७ प्र
कर्म प्रारभते नरः १८·१५ द्वि
कर्म प्राहुर्मनीषिणः १८·३ द्वि
कर्मबन्धं प्रहास्यसि २·३९ च
कर्म ब्रह्मोद्भवं विद्धि ३·१५ प्र
कर्मभिर्न स बध्यते ४·१४ च
कर्मयोगेण चापरे १३·२४ च
कर्मयोगेण योगिनाम् ३·३ च
कर्मयोगो विशिष्यते ५·२ च
कर्मसङ्गिषु जायते १४·१५ द्वि
कर्मसङ्गेन देहिनम् १४·७ च
कर्माणि प्रविभक्तानि १८·४१ तृ
कर्मानुबन्धीनि मनुष्यलोके १५·२ च
कर्मिभ्यश्चाधिको योगी ६·४६ तृ
कर्मेन्द्रियाणि संयम्य ३·६ प्र
कर्मेन्द्रियैः कर्मयोगम् ३·७ तृ
कर्शयन्तः शरीरस्थम् १७·६ प्र
कल्पक्षये पुनस्तानि ९·७ तृ
कल्पादौ विसृजाम्यहम् ९·७ च
कवयोऽप्यत्र मोहिताः ४·१६ द्वि
कविं पुराणमनुशासितारम् ८·९ प्र
कवीनामुशना कविः १०·३७ च
कश्चिदर्थव्यपाश्रयः ३·१८ च
कश्चिद्यतति सिद्धये ७·३ द्वि
कश्चिन्मां वेत्ति तत्त्वतः ७·३ च
कश्चिन्मे प्रियकृत्तमः १८·६९ द्वि
कस्माच्च ते न नमेरन् महात्मन् ११·३७ प्र
काङ्क्षन्तः कर्मणां सिद्धिम् ४·१२ प्र
कां गतिं कृष्ण गच्छति ६·३७ च
का प्रीतिः स्याज्जनार्दन १·३६ द्वि
काम एष क्रोध एषः ३·३७ प्र
कामः क्रोधस्तथा लोभः १६·२१ तृ
कामक्रोधपरायणाः १६·१२ द्वि
कामक्रोधवियुक्तानाम् ५·२६ प्र
कामक्रोधोद्भवं वेगम् ५·२३ तृ
कामं क्रोधं च संश्रिताः १६·१८ द्वि
कामं क्रोधं परिग्रहम् १८·५३ द्वि
काममाश्रित्य दुष्पूरम् १६·१० प्र
कामरागबलान्विताः १७·५ च
कामरागविवर्जितम् ७·११ द्वि
कामरूपं दुरासदम् ३·४३ च
कामरूपेण कौन्तेय ३·३९ तृ
कामसंकल्पवर्जिताः ४·१९ द्वि
कामात् क्रोधोऽभिजायते २·६२ च
कामात्मानः स्वर्गपराः २·४३ प्र
कामैस्तैस्तैर्हृतज्ञानाः ७·२० प्र
कामोपभोगपरमाः १६·११ तृ
कामोऽस्मि भरतर्षभ ७·११ च
काम्यानां कर्मणां न्यासम् १८·२ प्र
कायक्लेशभयात् त्यजेत् १८·८ द्वि
कायेन मनसा बुद्ध्या ५·११ प्र
कारणं गुणसङ्गोऽस्य १३·२१ तृ
कारणानि निबोध मे १८·१३ द्वि
कार्पण्यदोषोपहतस्वभावः २·७ प्र
कार्यकरणकर्तृत्वे १३·२० प्र
*कार्यकारणकर्तृत्वे = १३·२० प्र
कार्यं कर्म करोति यः ६·१ द्वि

कार्यं कर्म समाचर ३·१९ द्वि
कार्ये चाकार्यमेव च १८·३१ द्वि
कार्यते ह्यवशः कर्म ३·५ तृ
कार्यमित्येव यत् कर्म १८·९ प्र
कार्याकार्यव्यवस्थितौ १६·२४ द्वि
कार्याकार्ये भयाभये १८·३० द्वि
कार्ये सक्तमहेतुकम् १८·२२ द्वि
कालः कलयतामहम् १०·३० द्वि
कालेनात्मनि विन्दति ४·३८ च
कालोऽस्मि लोकक्षयकृत् प्रवृद्धः ११·३२ प्र
काशिराजश्च वीर्यवान् १·५ द्वि
काश्यश्च परमेष्वासः १·१७ प्र
किं कर्म किमकर्मेति ४·१६ प्र
किं कर्म पुरुषोत्तम ८·१ द्वि
किंचिदस्ति धनंजय ७·७ द्वि
किं ज्ञातेन तवार्जुन १०·४२ द्वि
किं तद्ब्रह्म किमध्यात्मम् ८·१ प्र
किं नो राज्येन गोविन्द १·३२ तृ
किमकुर्वत संजय १·१ च
किमन्यत् कामहैतुकम् १६·८ च
किमाचारः कथं चैतान् १४·२१ तृ
किमासीत व्रजेत किम् २·५४ च
किं पुनर्ब्राह्मणाः पुण्याः ९·३३ प्र
*किं भोगैर्जीवितेन च = १·३२ च
किं भोगैर्जीवितेन वा १·३२ च
किरीटिनं गदिनं चक्रहस्तम् ११·४६ प्र
किरीटिनं गदिनं चक्रिणं च ११·१७ प्र
कीर्तिः श्रीर्वाक् च नारीणाम् १०·३४ तृ
कुतस्त्वा कश्मलमिदम् २·२ प्र
*कुतस्त्वां कश्मलमिदम् = २·२ प्र
कुतोऽन्यः कुरुसत्तम ४·३१ च
कुन्तीपुत्रो युधिष्ठिरः १·१६ द्वि
कुरु कर्मैव तस्मात् त्वम् ४·१५ तृ
कुरुवृद्धः पितामहः १·१२ द्वि
कुर्याद्विद्वांस्तथासक्तः ३·२५ तृ
कुर्वन्नपि न लिप्यते ५·७ च
कुर्वन् नाप्नोति किल्बिषम् ४·२१ च
कुर्वन् नाप्नोति किल्बिषम् १८·४७ च
कुर्वन् सिद्धिमवाप्स्यसि १२·१० च
कुर्वाणो मद्व्यपाश्रयः १८·५६ द्वि
कुलक्षयकृतं दोषम् १·३८ तृ
कुलक्षयकृतं दोषम् १·३९ तृ
कुलक्षये प्रणश्यन्ति १·४० प्र
कुलघ्नानां कुलस्य च १·४२ द्वि
*कुलधर्मश्च शाश्वतः = १·४३ च
कुलधर्माश्च शाश्वताः १·४३ च
कुलधर्माः सनातनाः १·४० द्वि
*कुलधर्माः सनातनाः = १·४३ च
कुले भवति धीमताम् ६·४२ द्वि
कुशले नानुषज्जते १८·१० द्वि
कूटस्थमचलं ध्रुवम् १२·३ च
कूटस्थोऽक्षर उच्यते १५·१६ च
कूटस्थो विजितेन्द्रियः ६·८ द्वि
कूर्मोऽङ्गानीव सर्वशः २·५८ द्वि
कृतकृत्यश्च भारत १५·२० च

कृताञ्जलिरभाषत ११·१४ च
कृताञ्जलिर्वेपमानः किरीटी ११·३५द्वि
कृत्वापि न निबध्यते ४·२२ च
कृत्स्नं लोकमिमं रविः १३·३३द्वि
कृत्स्नविन्न विचालयेत् ३·२९च
कृपणाः फलहेतवः २·४९ च
*कृपया परया युक्तः = १·२८प्र
कृपया परयाविष्टः १·२८ प्र
कृपश्च समितिंजयः १·८ द्वि
*कृपः शल्यो जयद्रथः = १·८द्वि
कृषिगौरक्ष्यवाणिज्यम् १८·४४ प्र
केचिदात्मानमात्मना १३·२४द्वि
केचिद्भीताः प्राञ्जलयो गृणन्ति ११·२१द्वि
केचिद्विलग्ना दशनान्तरेषु ११·२७तृ
केवलैरिन्द्रियैरपि ५·११ द्वि
केशवार्जुनयोः पुण्यम् १८·७६तृ
केषु केषु च भावेषु १०·१७ तृ
कैर्मया सह योद्धव्यम् १·२२ तृ
कैर्लिङ्गैस्त्रीन् गुणानेतान् १४·२१प्र
कोऽन्योऽस्ति सदृशो मया १६·१५द्वि
कौन्तेय प्रतिजानीहि ९·३१ तृ
कौमारं यौवनं जरा २·१३ द्वि
क्रियते तदिह प्रोक्तम् १७·१८तृ
क्रियते बहुलायासं १८·२४ तृ
क्रियन्ते मोक्षकाङ्क्षिभिः १७·२५च
क्रियमाणानि सर्वशः १३·२९ द्वि
क्रियाविशेषबहुलाम् २·४३ तृ
क्रोधः पारुष्यमेव च १६·४ द्वि
क्रोधाद्भवति संमोहः २·६३ प्र
क्लेशोऽधिकतरस्तेषाम् १२·५ प्र
क्लैब्यं मा स्म गमः पार्थ २·३ प्र
क्षत्रकर्म स्वभावजम् १८·४३ च
क्षत्रियस्य न विद्यते २·३१ च
क्षमा सत्यं दमः शमः १०·४ द्वि
क्षयाय जगतोऽहिताः १६·९ च
क्षरश्चाक्षर एव च १५·१६ द्वि
क्षरः सर्वाणि भूतानि १५·१६ तृ
क्षान्तिरार्जवमेव च १८·४२ द्वि
क्षिपाम्यजस्रमशुभान् १६·१९ तृ
क्षिप्रं हि मानुषे लोके ४·१२ तृ
क्षिप्रं भवति धर्मात्मा ९·३१ प्र
क्षीणे पुण्ये मर्त्यलोकं विशन्ति ९·२१द्वि
क्षुद्रं हृदयदौर्बल्यम् २·३ तृ
क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोरेवम् १३·३४ प्र
क्षेत्रक्षेत्रज्ञयोर्ज्ञानम् १३·२ तृ
क्षेत्रक्षेत्रज्ञसंयोगात् १३·२६ तृ
क्षेत्रं क्षेत्री तथा कृत्स्नम् १३·३३तृ
क्षेत्रज्ञ इति तद्विदः १३·१ च
क्षेत्रज्ञं चापि मां विद्धि १३·२प्र
क्षेत्रमित्यभिधीयते १३·१ द्वि
खं मनो बुद्धिरेव च ७·४ द्वि
गच्छन्त्यपुनरावृत्तिम् ५·१७ तृ
गच्छन्त्यमूढाः पदमव्ययं तत् १५·५च
गतसङ्गस्य मुक्तस्य ४·२३ प्र

गतागतं कामकामा लभन्ते ९·२१च
गतासूनगतासूंश्च २·११ तृ
गतिर्भर्ता प्रभुः साक्षी ९·१८प्र
गन्धर्वयक्षासुरसिद्धसङ्घाः ११·२२तृ
गन्धर्वाणां चित्ररथः १०·२६ तृ
गरीयसे ब्रह्मणोऽप्यादिकर्त्रे
११·३७द्वि
गहना कर्मणो गतिः ४·१७ च
गाण्डीवं स्रंसते हस्तात् १·३० प्र
गामाविश्य च भूतानि १५·१३ प्र
गायत्री छन्दसामहम् १०·३५ द्वि
गिरामस्म्येकमक्षरम् १०·२५ द्वि
*गुडाकेशः परंतप = २·९ द्वि
गुडाकेशः परंतपः २·९ द्वि
गुडाकेशेन भारत १·२४ द्वि
गुणकर्मविभागयोः ३·२८ द्वि
गुणकर्मविभागशः ४·१३ द्वि
गुणतस्त्रिविधं शृणु १८·२९ द्वि
गुणप्रवृद्धा विषयप्रवालाः १५·२द्वि
गुणाः प्रकृतिसंभवाः १४·५ द्वि
गुणा गुणेषु वर्तन्ते ३·२८ तृ
गुणातीतः स उच्यते १४·२५ च
गुणानेतानतीत्य त्रीन् १४·२० प्र
गुणा वर्तन्त इत्येव १४·२३ तृ
गुणेभ्यश्च परं वेत्ति १४·१९ तृ
गुणैः कर्माणि सर्वशः ३·२७ द्वि
गुणैर्यो न विचाल्यते १४·२३ द्वि
गुरुणापि विचाल्यते ६·२२ च
गुरूनहत्वा हि महानुभावान् २·५ प्र
गुह्यमध्यात्मसंज्ञितम् ११·१ द्वि
गुह्याद्गुह्यतरं मया १८·६३ द्वि
गृहीत्वैतानि संयाति १५·८ तृ
ग्रसिष्णु प्रभविष्णु च १३·१६च
ग्लानिर्भवति भारत ४·७ द्वि
घ्नतोऽपि मधुसूदन १·३५ द्वि
चक्षुश्चैवान्तरे भ्रुवोः ५·२७ द्वि
चञ्चलं हि मनः कृष्ण ६·३४ प्र
चञ्चलत्वात् स्थितिं स्थिराम् ६·३३च
चतुर्विधा भजन्ते माम् ७·१६ प्र
चत्वारो मनवस्तथा १०·६ द्वि
चातुर्वर्ण्यं मया सृष्टम् ४·१३ प्र
चिकीर्षुर्लोकसंग्रहम् ३·२५ च
चिन्तामपरिमेयां च १६·११ प्र
चिन्त्योऽसि भगवन् मया१०·१७च
चेतसा नान्यगामिना ८·८ द्वि
चेतसा सर्वकर्माणि १८·५७ प्र
चैलाजिनकुशोत्तरम् ६·११ च
छन्दांसि यस्य पर्णानि १५·१तृ
छन्दोभिर्विविधैः पृथक् १३·४ द्वि
छित्त्वैनं संशयं योगम् ४·४२ तृ
छिन्नद्वैधा यतात्मानः ५·२५ तृ
छिन्नाभ्रमिव नश्यति ६·३८ द्वि
छेत्ता न ह्युपपद्यते ६·३९ च
छेत्तुमर्हस्यशेषतः ६·३९ द्वि
जगतः शाश्वते मते ८·२६ द्वि
जगत् प्रहृष्यत्यनुरज्यते च
११·३६द्वि
जगदव्यक्तमूर्तिना ९·४ द्वि

जगदाहुरनीश्वरम् १६·८ द्वि
जगद्भासयतेऽखिलम् १५·१२ द्वि
जगद्विपरिवर्तते ९·१० च
जघन्यगुणवृत्तस्थाः १४·१८ तृ
जना न विदुरासुराः १६·७ द्वि
जनानां पुण्यकर्मणाम् ७·२८ द्वि
जनाः सुकृतिनोऽर्जुन ७·१६ द्वि
जन्म कर्म च मे दिव्यम् ४·९ प्र
जन्मकर्मफलप्रदाम् २·४३ द्वि
जन्मबन्धविनिर्मुक्ताः २·५१ तृ
जन्ममृत्युजरादुःखैः १४·२० तृ
जन्ममृत्युजराव्याधि° १३·८ तृ
जन्मानि तव चार्जुन ४·५ द्वि
जयोऽस्मि व्यवसायोऽस्मि १०·३६ तृ
जरामरणमोक्षाय ७·२९ प्र
जहि शत्रुं महाबाहो ३·४३ तृ
जाग्रतो नैव चार्जुन ६·१६ च
जातस्य हि ध्रुवो मृत्युः २·२७ प्र
जातु कर्मण्यतन्द्रितः ३·२३ द्वि
जातु तिष्ठत्यकर्मकृत् ३·५ द्वि
जानाति पुरुषोत्तमम् १५·१९ द्वि
जायते वर्णसंकरः १·४१ च
जिज्ञासुरपि योगस्य ६·४४ तृ
जितात्मनः प्रशान्तस्य ६·७ प्र
जितात्मा विगतस्पृहः १८·४९ द्वि
जित्वा वा भोक्ष्यसे महीम् २·३७ द्वि
जित्वा शत्रून् भुङ्क्ष्व राज्यं समृद्धम् ११·३३ द्वि
जीवनं सर्वभूतेषु ७·९ तृ
जीवभूतः सनातनः १५·७ द्वि
जीवभूतां महाबाहो ७·५ तृ
जुह्वति ज्ञानदीपिते ४·२७ च
जोषयेत् सर्वकर्माणि ३·२६ तृ
ज्ञातव्यमवशिष्यते ७·२ च
ज्ञातुं द्रष्टुं च तत्त्वेन ११·५४ तृ
ज्ञात्वा भूतादिमव्ययम् ९·१३ च
ज्ञात्वा मां शान्तिमृच्छति ५·२९ च
ज्ञात्वा शास्त्रविधानोक्तम् १६·२४ तृ
ज्ञानं यदा तदा विद्यात् १४·११ तृ
ज्ञानं लब्ध्वा परां शान्तिम् ४·३९ तृ
ज्ञानं विज्ञानमास्तिक्यम् १८·४२ तृ
ज्ञानं विज्ञानसहितम् ९·१ तृ
ज्ञानं कर्म च कर्ता च १८·१९ प्र
ज्ञानं ज्ञानवतामहम् १०·३८ च
ज्ञानं ज्ञेयं ज्ञानगम्यम् १३·१७ तृ
ज्ञानं ज्ञेयं परिज्ञाता १८·१८ प्र
ज्ञानदीपेन भास्वता १०·११ च
ज्ञाननिर्धूतकल्मषाः ५·१७ च
ज्ञानं तेऽहं सविज्ञानम् ७·२ प्र
ज्ञानमावृत्य तु तमः १४·९ तृ
ज्ञानमावृत्य देहिनम् ३·४० च
ज्ञानयज्ञः परंतप ४·३३ द्वि
ज्ञानयज्ञेन चाप्यन्ये ९·१५ प्र
ज्ञानयज्ञेन तेनाहम् १८·७० तृ
ज्ञानयोगव्यवस्थितिः १६·१ द्वि
ज्ञानयोगेन सांख्यानाम् ३·३ तृ
ज्ञानवान् मां प्रपद्यते ७·१९ द्वि
ज्ञानविज्ञानतृप्तात्मा ६·८ प्र

ज्ञानविज्ञाननाशनम् ३·४१च
ज्ञानसङ्गेन चानघ १४·६ च
ज्ञानसंछिन्नसंशयम् ४·४१ द्वि
ज्ञानाग्निदग्धकर्माणम् ४·१९ तृ
ज्ञानाग्निः सर्वकर्माणि ४·३७ तृ
ज्ञानाद्ध्यानं विशिष्यते १२·१२द्वि
ज्ञानानां ज्ञानमुत्तमम् १४·१ द्वि
ज्ञानावस्थितचेतसः ४·२३ द्वि
ज्ञानिनस्तत्त्वदर्शिनः ४·३४ च
ज्ञानिनो नित्यवैरिणा ३·३९ द्वि
ज्ञानिभ्योऽपि मतोऽधिकः ६·४६द्वि
ज्ञानी च भरतर्षभ ७·१६ च
ज्ञानी त्वात्मैव मे मतम् ७·१८ द्वि
ज्ञानेन तु तदज्ञानम् ५·१६ प्र
ज्ञाने परिसमाप्यते ४·३३ च
ज्ञेयं यत् तत् प्रवक्ष्यामि १३·१२प्र
ज्ञेयं चोक्तं समासतः १३·१८द्वि
ज्ञेयः स नित्यसंन्यासी ५·३ प्र
ज्ञेयोऽसि नियतात्मभिः ८·२ च
ज्यायसी चेत् कर्मणस्ते ३·१ प्र
ज्योतिषां रविरंशुमान् १०·२१ द्वि
ज्योतिषामपि तज्ज्योतिः १३·१७प्र
झषाणां मकरश्चास्मि १०·३१ तृ
त इमेऽवस्थिता युद्धे १·३३ तृ
*त इमेऽवस्थिता योद्धुम् =१·३३ तृ
*त एव मे स्थिता युद्धे =१·३३ तृ
*त एवेमे स्थिता युद्धे = १·३३ तृ
तं यज्ञं विद्धि राजसम् १७·१२ च
तं विद्याद्दुःखसंयोग° ६·२३ प्र
तच्च संस्मृत्य संस्मृत्य १८·७७प्र
तज्ज्ञानं विद्धि राजसम् १८·२१च
तज्ज्ञानं विद्धि सात्त्विकम् १८·२०च
तत एव च विस्तारं १३·३० तृ
ततः कुरु यतात्मवान् १२·११च
ततः पदं तत् परिमार्गितव्यम् १५·४प्र
ततः शङ्खाश्च भेर्यश्च १·१३ प्र
ततः श्वेतैर्हयैर्युक्ते १·१४ प्र
ततस्ततो नियम्यैतद् ६·२६ तृ
ततः स विस्मयाविष्टः ११·१४प्र
ततः स्वधर्मं कीर्तिं च २-३३ तृ
ततो दुःखतरं नु किम् २·३६ च
ततो भवति भारत १४·३ च
ततो मां तत्त्वतो ज्ञात्वा १८·५५तृ
ततो याति परां गतिम् ६·४५ च
ततो याति परां गतिम् १३·२८ च
ततो याति परां गतिम् १६·२२ च
ततो यान्त्यधमां गतिम् १६·२०च
ततो युद्धाय युज्यस्व २·३८ तृ
ततो वक्ष्यामि ते हितम् १८·६४च
तत् किं कर्मणि घोरे माम् ३·१ तृ
तत् कुरुष्व मदर्पणम् ९·२७ च
तत् क्षामये त्वामहमप्रमेयम् ११·४२ च
तत् क्षेत्रं यच्च यादृक् च १३·३ प्र
तत्तत् प्राप्य शुभाशुभम् २·५७ द्वि
तत्तदेवावगच्छ त्वम् १०·४१ तृ
तत्तदेवेतरो जनः ३·२१ द्वि
तत् तामसमुदाहृतम् १७·१९ च

तत् तामसमुदाहृतम् १७·२२ च
तत् तामसमुदाहृतम् १८·२२ च
तत् तामसमुदाहृतम् १८·३९ च
तत् ते कर्म प्रवक्ष्यामि ४·१६ तृ
तत् तेजो विद्धि मामकम् १५·१२च
तत् ते पदं संग्रहेण प्रवक्ष्ये ८·११ च
तत्त्वज्ञानार्थदर्शनम् । १३·११ द्वि
तत्त्वमिच्छामि वेदितुम् १८·१ द्वि
तत्त्ववित् तु महाबाहो ३·२८ प्र
तत्त्वेनातश्च्यवन्ति ते ९·२४ च
तत्परः संयतेन्द्रियः ४·३९ द्वि
तत्प्रसादात् परां शान्तिम् १८·६२तृ
तत्र का परिदेवना २·२८ च
तत्र चान्द्रमसं ज्योतिः ८·२५ तृ
तत्र तं बुद्धिसंयोगम् ६·४३ प्र
तत्र प्रयाता गच्छन्ति ८·२४ तृ
तत्र श्रीर्विजयो भूतिः १८·७८ तृ
तत्र सत्त्वं निर्मलत्वात् १४·६ प्र
तत्रापश्यत् स्थितान् पार्थः १·२६प्र
तत्रैकस्थं जगत् कृत्स्नम् ११·१३ प्र
तत्रैकाग्रं मनः कृत्वा ६·१२ प्र
तत्रैवं सति कर्तारम् १८·१६प्र
तत्रैवाव्यक्तसंज्ञके ८·१८ च
तत् समासेन मे शृणु १३·३ च
तत् सुखं राजसं स्मृतम् १८·३८ च
तत् सुखं सात्त्विकं प्रोक्तम् १८·३७तृ
तत् स्वयं योगसंसिद्धः ४·३८ तृ
तथा तवामी नरलोकवीराः ११·२८तृ
तथा तेनेदमावृतम् ३·३८ च
तथात्मा नोपलिप्यते १३·३२च
तथा देहान्तरप्राप्तिः २·१३ तृ
तथान्तर्ज्योतिरेव यः ५·२४ द्वि
तथापि त्वं महाबाहो २·२६ तृ
तथाप्नोति निबोध मे १८·५०द्वि
तथा प्रलीनस्तमसि १४·१५ तृ
तथा मानापमानयोः ६·७ च
तथा मानापमानयोः १२·१८द्वि
तथा शरीराणि विहाय जीर्णानि २·२२तृ
तथा सर्वाणि भूतानि ९·६ तृ
तथैव च पितामहाः १·३४ द्वि
तथैव नाशाय विशन्ति लोकाः ११·२९तृ
तदर्थं कर्म कौन्तेय ३·९ तृ
तदस्य हरति प्रज्ञाम् २·६७ तृ
तदहं भक्त्युपहृतम् ९·२६ तृ
तदा गन्तासि निर्वेदम् २·५२तृ
तदात्मानं सृजाम्यहम् ४·७ च
तदा योगमवाप्स्यसि २·५३ च
तादित्यनभिसंधाय १७·२५ प्र
तदेकं वद निश्चित्य ३·२ तृ
तदेव मे दर्शय देव रूपम् ११·४५तृ
तदेव मे रूपमिदं प्रपश्य ११·४९च
तदोत्तमविदां लोकान् १४·१४तृ
तद्दानं राजसं स्मृतम् १७·२१च
तद्दानं सात्त्विकं स्मृतम् १७·२०च
तद्धाम परमं मम ८·२१ च
तद्धाम परमं मम १५·६ च

तद्बुद्धयस्तदात्मानः ५·१७ प्र
तद्भवत्यल्पमेधसाम् ७·२३ द्वि
तद्योगैरपि गम्यते ५·५ द्वि
तद्राजसमुदाहृतम् १८·२४ च
तद्वत् कामा यं प्रविशन्ति सर्वे
२·७० तृ
तद्विद्धि प्रणिपातेन ४·३४ प्र
तद्विद्धि भरतर्षभ १३·२६ च
तं तथा कृपयाविष्टम् २·१ प्र
तं तं नियममास्थाय ७·२० तृ
तं तमेवैति कौन्तेय ८·६ तृ
तन्निबध्नाति कौन्तेय १४·७ तृ
तन्निबध्नाति भारत १४·८ च
तन्निष्ठास्तत्परायणाः ५·१७ द्वि
तन्मे क्षेमतरं भवेत् १·४६ च
*तन्मे प्रियतरं भवेत् = १·४६च
तन्मे ब्रूहि सुनिश्चितम् ५·१ च
तपश्चास्मि तपस्विषु ७·९ च
तपस्तत् त्रिविधं नरैः १७·१७द्वि
तपस्तप्तं कृतं च यत् १७·२८द्वि
तपस्विभ्योऽधिको योगी ६·४६प्र
तपाम्यहमहं वर्षम् ९·१९ प्र
तपो दम्भेन चैव यत् १७·१८द्वि
तपो दानं यशोऽयशः १०·५ द्वि
तपो मानसमुच्यते १७·१६ च
तप्यन्ते ये तपो जनाः १७·५द्वि
तमसः परमुच्यते १३·१७ द्वि
तमस्त्वज्ञानजं विद्धि १४·८ प्र
तमस्येतानि जायन्ते १४·१३ तृ
तमः सत्त्वं रजस्तथा १४·१० च
तमाहुः पण्डितं बुधाः ४·१९ च
तमाहुः परमां गतिम् ८·२१ द्वि
तमुवाच हृषीकेशः २·१० प्र
तमेव चाद्यं पुरुषं प्रपद्ये १५·४तृ
तमेव शरणं गच्छ १८·६२ प्र
तमोद्वारैस्त्रिभिर्नरः १६·२२ द्वि
तयापहृतचेतसाम् २·४४ द्वि
तयोर्न वशमागच्छेत् ३·३४ तृ
तयोस्तु कर्मसंन्यासात् ५·२ तृ
तव शिष्येण धीमता १·३ च
तव सौम्यं जनार्दन ११·५१द्वि
तवापि वक्त्राणि समृद्धवेगाः
११·२९च
तस्माच्छास्त्रं प्रमाणं ते १६·२४प्र
तस्मात् त्वमिन्द्रियाण्यादौ ३·४१प्र
तस्मात् त्वमुत्तिष्ठ यशो लभस्व
११·३३प्र
तस्मात् प्रणम्य प्रणिधाय कायम्
११·४४ प्र
तस्मात् सर्वगतं ब्रह्म ३·१५ तृ
तस्मात् सर्वाणि भूतानि २·३०तृ
तस्मात् सर्वेषु कालेषु ८·७ प्र
तस्मात् सर्वेषु कालेषु ८·२७ तृ
तस्मादज्ञानसंभूतम् ४·४२ प्र
तस्मादपरिहार्येऽर्थे २·२७ तृ
तस्मादसक्तः सततम् ३·१९ प्र
तस्मादुत्तिष्ठ कौन्तेय २·३७ तृ
तस्मादेतत् त्रयं त्यजेत् १६·२१च

तस्मादेवं विदित्वैनम् २·२५ तृ
तस्मादोमित्युदाहृत्य १७·२४ प्र
तस्माद्ब्रह्मणि ते स्थिताः ५·१९च
तस्माद्यस्य महाबाहो २·६८ प्र
तस्माद्युध्यस्व भारत २·१८ च
तस्माद्योगाय युज्यस्व २·५०तृ
तस्माद्योगी भवार्जुन ६·४६च
तस्मान्नार्हा वयं हन्तुम् १·३७प्र
तस्मिन् गर्भं दधाम्यहम् १४·३द्वि
तस्य कर्तारमपि माम् ४·१३ तृ
तस्य कार्यं न विद्यते ३·१७ च
तस्य तस्याचलां श्रद्धाम् ७·२१तृ
तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता २·५७ च
तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता २·५८ च
तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता २·६१ च
तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता २·६८ च
तस्य संजनयन् हर्षम् १·१२ प्र
तस्यां जागर्ति संयमी २·६९ द्वि
तस्या राधनमीहते ७·२२ द्वि
तस्याहं सुलभः पार्थ ८·१४ तृ
तस्याहं न प्रणश्यामि ६·३० तृ
तस्याहं निग्रहं मन्ये ६·३४ तृ
तांस्तथैव भजाम्यहम् ४·११ द्वि
तांस्तितिक्षस्व भारत २·१४ च
तानकृत्स्नविदो मन्दान् ३·२९ तृ
तानहं द्विषतः क्रूरान् १६·१९ प्र
तानि सर्वाणि संयम्य २·६१ प्र
तान् निबोध द्विजोत्तम १·७ द्वि
तान्यहं वेद सर्वाणि ४·५ तृ
तान् विद्ध्यासुरनिश्चयान् १७·६च
*तान् समीक्ष्य च कौन्तेयः=१·२७तृ
तान् समीक्ष्य स कौन्तेयः १·२७तृ
*तान् समीक्ष्याथ कौन्तेयः =१·२७तृ
तामसः परिकीर्तितः १८·७ च
तामसं परिचक्षते १७·१३ च
तामसी चेति तां शृणु १७·२ च
तामेव विदधाम्यहम् ७·२१ च
तावान् सर्वेषु वेदेषु २·४६ तृ
तासां ब्रह्म महद्योनिः १४·४ तृ
तिष्ठन्तं परमेश्वरम १३·२७ द्वि
°तीक्ष्णरूक्षविदाहिनः १७·९ द्वि
*तुमुलोऽभ्यनुनादयन् = १·१९च
*तुमुलो व्यनुनादयत् = १·१९च
तुमुलो व्यनुनादयन् १·१९च
तुल्यनिन्दात्मसंस्तुतिः १४·२४च
तुल्यनिन्दास्तुतिर्मौनी १२·१९प्र
तुल्यप्रियाप्रियो धीरः १४·२४तृ
तुल्यो मित्रारिपक्षयोः १४·२५द्वि
तुष्यन्ति च रमन्ति च १०·९च
तृष्णासङ्गसमुद्भवम् १४·७ द्वि
तेजः क्षमा धृतिः शौचम् १६·३प्र
तेजश्चास्मि विभावसौ ७·९ द्वि
तेजस्तेजस्विनामहम् ७·१० च
तेजस्तेजस्विनामहम् १०·३६ द्वि
तेजोभिरापूर्य जगत् समग्रम् ११·३०तृ
तेजोमयं विश्वमनन्तमाद्यम् ११·४७तृ

तेजोराशिं सर्वतोदीप्तिमन्तम्
११·१७द्वि
ते तं भुक्त्वा स्वर्गलोकं विशालम्
९·२१प्र
ते देवा भावयन्तु वः ३·११ द्वि
ते द्वन्द्वमोहनिर्मुक्ताः ७·२८ तृ
तेन मुह्यन्ति जन्तवः ५·१५ च
*ते नः स्थिताः प्रमुखे धार्तराष्ट्राः
= २·६च
तेनैव रूपेण चतुर्भुजेन ११·४६तृ
तेऽपि चातितरन्त्येव १३·२५ तृ
तेऽपि मामेव कौन्तेय ९·२३ तृ
तेऽपि यान्ति परां गतिम् ९·३२ च
ते पुण्यमासाद्य सुरेन्द्रलोकम् ९·२०तृ
ते प्राप्नुवन्ति मामेव १२·४ तृ
ते ब्रह्म तद्विदुः कृत्स्नम् ७·२९तृ
ते मे युक्ततमा मताः १२·२ च
*तेऽवस्थिताः प्रत्यनीकेषु योधाः
= २·६च
तेऽवस्थिताः प्रमुखे धार्तराष्ट्राः २·६च
*तेऽवस्थिताः प्राङ्मुखे धार्तराष्ट्राः
= २·६च
ते विदुर्युक्तचेतसः ७·३० च
तेषां सततयुक्तानाम् १०·१० प्र
तेषां के योगवित्तमाः १२·१ च
तेषां ज्ञानी नित्ययुक्तः ७·१७ प्र
तेषां नित्याभियुक्तानाम् ९·२२तृ
तेषां निष्ठा तु का कृष्ण १७·१तृ
तेषां भेदमिमं शृणु १७·७ च
तेषामहं समुद्धर्ता १२·७ प्र
तेषामादित्यवज्ज्ञानम् ५·१६ तृ
तेषामेवानुकम्पार्थम् १०·११ प्र
तेऽहोरात्रविदो जनाः ८·१७ च
तैर्दत्तानप्रदायैभ्यः ३·१२ तृ
तौ ह्यस्य परिपन्थिनौ ३·३४ च
त्यक्तसर्वपरिग्रहः ४·२१ द्वि
त्यक्तुं कर्माण्यशेषतः १८·११ द्वि
त्यक्त्वा कर्मफलासङ्गम् ४·२० प्र
त्यक्त्वा देहं पुनर्जन्म ४·९ तृ
त्यक्त्वा सर्वानशेषतः ६·२४ द्वि
त्यक्त्वोत्तिष्ठ परंतप २·३ च
त्यजत्यन्ते कलेवरम् ८·६ द्वि
त्यागः शान्तिरपैशुनम् १६·२ द्वि
त्यागस्य च हृषीकेश १८·१ तृ
त्यागाच्छान्तिरनन्तरम् १२·१२ च
त्यागी सत्त्वसमाविष्टः १८·१० तृ
त्यागे भरतसत्तम १८·४ द्वि
त्यागो हि पुरुषव्याघ्र १८·४ तृ
त्याज्यं दोषवदित्येके १८·३ प्र
त्रायते महतो भयात् २·४० च
त्रिधैव गुणभेदतः १८·१९ द्वि
त्रिभिर्गुणमयैर्भावैः ७·१३ प्र
त्रिविधः कर्मसंग्रहः १८·१८ च
त्रिविधं कर्मणः फलम् १८·१२द्वि
त्रिविधं नरकस्येदम् १६·२१ प्र
त्रिविधः संप्रकीर्तितः १८·४ च
त्रिविधा कर्मचोदना १८·१८ द्वि
त्रिविधा भवति श्रद्धा १७·२ प्र

त्रिविधो भवति प्रियः १७·७ द्वि
त्रिषु लोकेषु किंचन ३·२२ द्वि
त्रीन् गुणानतिवर्तते १४·२१ च
त्रैगुण्यविषया वेदाः २·४५ प्र
त्रैविद्या मां सोमपाः पूतपापाः ९·२०प्र
त्वक् चैव परिदह्यते १·३० द्वि
त्वत्तः कमलपत्राक्ष ११·२ तृ
त्वत्प्रसादान्मयाच्युत १८·७३ द्वि
त्वदन्यः संशयस्यास्य ६·३९ तृ
त्वनयोस्तत्त्वदर्शिभिः २·१६ च
त्वमक्षरं सदसत् तत्परं यत् ११·३७ च
त्वमक्षरं परमं वेदितव्यम् ११·१८प्र
त्वमव्ययः शाश्वतधर्मगोप्ता ११·१८ तृ
त्वमस्य पूज्यश्च गुरुर्गरीयान् ११·४३ द्वि
त्वमस्य विश्वस्य परं निधानम् ११·१८ द्वि
त्वमस्य विश्वस्य परं निधानम् ११·३८ द्वि
त्वमादिदेवः पुरुषः पुराणः ११·३८ प्र
त्वमादौ प्रोक्तवानिति ४·४ च
त्वया ततं विश्वमनन्तरूप ११·३८ च
त्वयैकाग्रेण चेतसा १८·७२ द्वि
त्वां सदा परिचिन्तयन् १०·१७ द्वि
दंष्ट्राकरालानि च ते मुखानि ११·२५ प्र
दंष्ट्राकरालानि भयानकानि ११·२८द्वि
दण्डो दमयतामस्मि १०·३८प्र
ददामि बुद्धियोगं तं १०·१०तृ
दम्भमानमदान्विताः १६·१०द्वि
दम्भार्थमपि चैव यत् १७·१२द्वि
दम्भाहंकारसंयुक्ताः १७·५ तृ
दम्भेनाविधिपूर्वकम् १६·१७ च
दम्भो दर्पोऽतिमानश्च १६·४ प्र
दया भूतेष्वलोलुप्त्वम् १६·२ तृ
दर्शयात्मानमव्ययम् ११·४ च
दर्शयामास पार्थाय ११·९ तृ
दातव्यमिति यद्दानम् १७·२०प्र
दानक्रियाश्च विविधाः १७·२५तृ
दानं दमश्च यज्ञश्च १६·१ तृ
दानमीश्वरभावश्च १८·४३ तृ
दानेषु यत् पुण्यफलं प्रदिष्टम् ८·२८द्वि
दास्यन्ते यज्ञभाविताः ३·१२ द्वि
दिवि देवेषु वा पुनः १८·४०द्वि
दिवि सूर्यसहस्रस्य ११·१२ प्र
दिव्यगन्धानुलेपनम् ११·११ द्वि
दिव्यं ददामि ते चक्षुः ११·८ तृ
दिव्यमाल्याम्बरधरम् ११·११ प्र
दिव्यानेकोद्यतायुधम् ११·१० च
दिव्या ह्यात्मविभूतयः १०·१६द्वि
दिव्या ह्यात्मविभूतयः १०·१९द्वि
दिव्यौ शङ्खौ प्रदध्मतुः १·१४ च
दिशश्चानवलोकयन् ६·१३ च

दिशो न जाने न लभे च शर्म ११·२५ तृ
दीप्तानलार्कद्युतिमप्रमेयम् ११·१७च
दीयते च परिक्लिष्टम् १७·२१ तृ
दीयतेऽनुपकारिणे १७·२० द्वि
°दुःखदोषानुदर्शनम् १३·८ च
दुःखमाप्तुमयोगतः ५·६ द्वि
दुःखमित्येव यत् कर्म १८·८ प्र
दुःखयोनय एव ते ५·२२ द्वि
दुःखशोकामयप्रदाः १७·९ च
दुःखान्तं च निगच्छति १८·३६च
दुःखालयमशाश्वतम् ८·१५ द्वि
दुःखेष्वनुद्विग्नमनाः २·५६ प्र
दुर्गतिं तात गच्छति ६·४० च
दुष्पूरेणानलेन च ३·३९ च
दुष्प्राप इति मे मतिः ६·३६ द्वि
दूरस्थं चान्तिके च तत् १३·१५च
दूरेण ह्यवरं कर्म २·४९ प्र
दृष्टवानसि मां यथा ११·५३ च
दृष्टवानसि यन्मम ११·५२ द्वि
दृष्ट्वा तु पाण्डवानीकम् १·२ प्र
दृष्ट्वाद्भुतं रूपमिदं तवोग्रम् ११·२०तृ
दृष्ट्वा रूपं घोरमीदृङ्ममेदम् ११·४९द्वि
दृष्ट्वा लोकाः प्रव्यथितास्तथाहम् ११·२३च
दृष्ट्वा हि त्वां प्रव्यथितान्तरात्मा ११·२४तृ
दृष्ट्वेदं मानुषं रूपम् ११·५१ प्र
दृष्ट्वेमं स्वजनं कृष्ण १·२८ तृ
*दृष्ट्वेमान् स्वजनान् कृष्ण=१·२८तृ
दृष्ट्वैव कालानलसंनिभानि ११·२५द्वि
देवदत्तं धनंजयः १·१५ द्वि
देवदेव जगत्पते १०·१५ च
देवद्विजगुरुप्राज्ञ° १७·१४ प्र
देवर्षिर्नारदस्तथा १०·१३ द्वि
देवर्षीणां च नारदः १०·२६ द्वि
देवा अप्यस्य रूपस्य ११·५२ तृ
देवानामस्मि वासवः १०·२२ द्वि
देवान् देवयजो यान्ति ७·२३ तृ
देवान् भावयतानेन ३·११ प्र
देशे काले च पात्रे च १७·२० तृ
देहवद्भिरवाप्यते १२·५ च
देहिनां सा स्वभावजा १७·२ द्वि
देहिनोऽस्मिन् यथा देहे २·१३ प्र
देही देहसमुद्भवान् १४·२० द्वि
देही नित्यमवध्योऽयम् २·३० प्र
देहे देहभृतां वर ८·४ च
देहे देहिनमव्ययम् १४·५ च
देहे सर्वस्य भारत २·३० द्वि
देहेऽस्मिन् पुरुषः परः १३·२२च
देहेऽस्मिन् मधुसूदन ८·२ द्वि
दैव आसुर एव च १६·६ द्वि
दैवं चैवात्र पञ्चमम् १८·१४ च
दैवमेवापरे यज्ञम् ४·२५ प्र
दैवीं प्रकृतिमाश्रिताः ९·१३द्वि
दैवी संपद्विमोक्षाय १६·५ प्र

दैवी ह्येषा गुणमयी ७·१४ प्र
दैवो विस्तरशः प्रोक्तः १६·६तृ
दोषैरेतैः कुलघ्नानाम् १·४३ प्र
द्यावापृथिव्योरिदमन्तरं हि ११·२०प्र
द्यूतं छलयतामस्मि १०·३६ प्र
द्रक्ष्यस्यात्मन्यथो मयि ४·३५ च
द्रव्ययज्ञास्तपोयज्ञाः ४·२८ प्र
द्रष्टुं त्वदन्येन कुरुप्रवीर ११·४८च
द्रष्टुमिच्छामि ते रूपम् ११·३ तृ
द्रुपदश्च महारथः १·४ च
द्रुपदो द्रौपदेयाश्च १·१८ प्र
द्रोणं च भीष्मं च जयद्रथं च ११·३४प्र
द्रोणं च मधुसूदन २·४ द्वि
*द्रौपदेयाश्च पञ्च च = १·१८द्वि
*द्रौपदेयाश्च पञ्च ये = १·१८द्वि
द्वन्द्वमोहेन भारत ७·२७ द्वि
द्वन्द्वः सामासिकस्य च १०·३३द्वि
द्वन्द्वातीतो विमत्सरः ४·२२ द्वि
द्वन्द्वैर्विमुक्ताः सुखदुःखसंज्ञैः १५·५तृ
द्वारं नाशनमात्मनः १६·२१ द्वि
द्वाविमौ पुरुषौ लोके १५·१६ प्र
द्वौ भूतसर्गौ लोकेऽस्मिन् १६·६ प्र
धनमानमदान्विताः १६·१७ द्वि
धनुरुद्यम्य पाण्डवः १·२० च
धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे १·१ प्र
धर्मसंस्थापनार्थाय ४·८ तृ
धर्मस्यास्य परंतप ९·३ द्वि
धर्माविरुद्धो भूतेषु ७·११ तृ
धर्मे नष्टे कुलं कृत्स्नम् १·४० तृ
धर्म्यं संवादमावयोः १८·७० द्वि
धर्म्याद्धि युद्धाच्छ्रेयोऽन्यत् २·३१तृ
धाताहं विश्वतोमुखः १०·३३च
धारयन्नचलं स्थिरः ६·१३ द्वि
धारयाम्यहमोजसा १५·१३ द्वि
धार्तराष्ट्रस्य दुर्बुद्धेः १·२३ तृ
धार्तराष्ट्रान् कपिध्वजः १·२०द्वि
*धार्तराष्ट्रान् सबान्धवान्=१·३७द्वि
धार्तराष्ट्रान् स्वबान्धवान् १·३७द्वि
धार्तराष्ट्रा रणे हन्युः १·४६तृ
धीरस्तत्र न मुह्यति २·१३च
धूमेनाग्निरिवावृताः १८·४८च
धूमेनाव्रियते वह्निः ३·३८ प्र
धूमो रात्रिस्तथा कृष्णः ८·२५प्र
*धृतराष्ट्रस्य दुर्बुद्धेः = १·२१तृ
धृतिं न विन्दामि शमं च विष्णो ११·२४च
धृतिः सा पार्थ तामसी १८·३५च
धृतिः सा पार्थ राजसी १८·३४च
धृतिः सा पार्थ सात्त्विकी १८·३३च
धृत्यात्मानं नियम्य च १८·५१द्वि
धृत्या धारयतेऽर्जुन १८·३४ द्वि
धृत्या यया धारयते १८·३३ प्र
धृत्युत्साहसमन्वितः १८·२६ द्वि
धृष्टकेतुश्चेकितानः १·५ प्र
धृष्टद्युम्नो विराटश्च १·१७ तृ

धेनूनामस्मि कामधुक् १०·२८ द्वि
ध्यानयोगपरो नित्यम् १८·५२ तृ
ध्यानात् कर्मफलत्यागः १२·१२तृ
ध्यानेनात्मनि पश्यन्ति १३·२४ प्र
ध्यायतो विषयान् पुंसः २·६२ प्र
ध्रुवं जन्म मृतस्य च २·२७ द्वि
ध्रुवा नीतिर्मतिर्मम १८·७८ च
न करोति न लिप्यते १३·३१च
न कर्तृत्वं न कर्माणि ५·१४ प्र
न कर्मणामनारम्भात् ३·४ प्र
न कर्मफलसंयोगम् ५·१४ तृ
न कर्मस्वनुषज्जते ६·४ द्वि
न कश्चित् कर्तुमर्हति २·१७च
न काङ्क्षे विजयं कृष्ण १·३२प्र
न किंचिदपि चिन्तयेत् ६·२५च
न कुर्यां कर्म चेदहम् ३·२४ द्वि
नकुलः सहदेवश्च १·१६ तृ
नक्षत्राणामहं शशी १०·२१च
न च क्रियाभिर्न तपोभिरुग्रैः ११·४८द्वि
न च तत् प्रेत्य नो इह १७·२८ च
न च तस्मान्मनुष्येषु १८·६९ प्र
न च मत्स्थानि भूतानि ९·५ प्र
न च मां योऽभ्यसूयति १८·६७च
न च मां तानि कर्माणि ९·९ प्र
न च राज्यं सुखानि च १·३२ द्वि
न च शक्नोम्यवस्थातुम् १·३० तृ
न च श्रेयोऽनुपश्यामि १·३१ तृ
न च संन्यसनादेव ३·४ तृ
न चातिस्वप्नशीलस्य ६·१६ तृ
न चाभावयतः शान्तिः २·६६ तृ
न चायुक्तस्य भावना २·६६ द्वि
न चाशुश्रूषवे वाच्यम् १८·६७तृ
न चास्य सर्वभूतेषु ३·१८ तृ
न चाहं तेष्ववस्थितः ९·४ च
नचिरेणाधिगच्छति ५·६ च
न चैकान्तमनश्नतः ६·१६ द्वि
न चैतद्विद्मः कतरन्नो गरीयः २·६ प्र
न चैनं क्लेदयन्त्यापः २·२३ तृ
न चैव न भविष्यामः २·१२ तृ
न चैव सुकृतं विभुः ५·१५ द्वि
न जायते म्रियते वा कदाचित् २·२०प्र
न तदस्ति पृथिव्यां वा १८·४०प्र
न तदस्ति विना यत् स्यात् १०·३९तृ
न तद्भासयते सूर्यः १५·६ प्र
न तु मां शक्यसे द्रष्टुम् ११·८ प्र
न तु मामभिजानन्ति ९·२४ तृ
न तु संन्यासिनां क्वचित् १८·१२च
न तेषु रमते बुधः ५·२२ च
न त्याज्यं कार्यमेव तत् १८·५द्वि
न त्याज्यमिति चापरे १८·३ च
न त्वं वेत्थ परंतप ४·५ च
न त्वं शोचितुमर्हसि २·२७ च
न त्वं शोचितुमर्हसि २·३० च
न त्वत्समोऽस्त्यभ्यधिकः कुतोऽन्यः ११·४३तृ
न त्वं नेमे जनाधिपाः २·१२ द्वि

*न त्वर्थकामस्तु गुरून् निहत्य
= २·५तृ
न त्वहं तेषु ते मयि ७·१२ च
न त्वेवाहं जातु नासम् २·१२प्र
न दानेन न चेज्यया ११·५३द्वि
न द्वेष्टि संप्रवृत्तानि १४·२२ तृ
न द्वेष्ट्यकुशलं कर्म १८·१० प्र
न निरग्निर्न चाक्रियः ६·१ च
न निवृत्तानि काङ्क्षति १४·२२च
न प्रसिद्ध्येदकर्मणः ३·८ च
न प्रहृष्येत् प्रियं प्राप्य ५·२०प्र
न बुद्धिभेदं जनयेत् ३·२६ प्र
नभश्च पृथिवीं चैव १·१९ तृ
नभःस्पृशं दीप्तमनेकवर्णम्११·२४प्र
नमः पुरस्तादथ पृष्ठतस्ते ११·४० प्र
नमस्कृत्वा भूय एवाह कृष्णम्
११·३५ तृ
नमस्यन्तश्च मां भक्त्या ९·१४ तृ
न मां कर्माणि लिम्पन्ति ४·१४ प्र
न मां दुष्कृतिनो मूढाः ७·१५ प्र
न मे कर्मफले स्पृहा ४·१४ द्वि
न मे द्वेष्योऽस्ति न प्रियः ९·२९द्वि
न मे पार्थास्ति कर्तव्यम् ३·२२ प्र
न मे भक्तः प्रणश्यति ९·३१ च
न मे विदुः सुरगणाः १०·२ प्र
नमो नमस्तेऽस्तु सहस्रकृत्वः
११·३९ तृ
नमोऽस्तु ते देववर प्रसीद ११·३१द्वि
नमोऽस्तु ते सर्वत एव सर्व ११·४०द्वि
न योत्स्य इति गोविन्दम् २·९ तृ
न योत्स्य इति मन्यसे १८·५९ द्वि
नरके नियतं वासः १·४४ तृ
*न राज्यं न सुखानि च =१·३२द्वि
नराणां च नराधिपम् १०·२७ च
न रूपमस्येह तथोपलभ्यते १५·३ प्र
नवद्वारे पुरे देही ५·१३ तृ
नवानि गृह्णाति नरोऽपराणि
२·२२द्वि
न विकम्पितुमर्हसि २·३१ द्वि
न विमुञ्चति दुर्मेधा १८·३५ तृ
न वेदयज्ञाध्ययनैर्न दानैः ११·४८प्र
न शक्नोषि मयि स्थिरम् १२·९द्वि
न शशाङ्को न पावकः १५·६द्वि
न शोचति न काङ्क्षति १२·१७ द्वि
न शोचति न काङ्क्षति १८·५४ द्वि
*न शोचति न हृष्यति = १८·५४द्वि
न शोषयति मारुतः २·२३ च
न शौचं नापि चाचारः १६·७तृ
नश्यत्सु न विनश्यति ८·२० च
न श्रोष्यसि विनङ्क्ष्यसि १८·५८च
नष्टात्मानोऽल्पबुद्धयः १६·९ द्वि
नष्टो मोहः स्मृतिर्लब्धा १८·७३प्र
न सत् तन्नासदुच्यते १३·१२ च
न सत्यं तेषु विद्यते १६·७ च
न स पश्यति दुर्मतिः १८·१६च
न स भूयोऽभिजायते १३·२३च
न स सिद्धिमवाप्नोति १६·२३तृ
न सुखं संशयात्मनः ४·४० च

न सुखं न परां गतिम् १६·२३च
न हन्ति न निबध्यते १८·१७च
न हन्यते हन्यमाने शरीरे २·२०च
न हि कल्याणकृत् कश्चित् ६·४०तृ
न हि कश्चित् क्षणमपि ३·५ प्र
न हि ज्ञानेन सदृशम् ४·३८ प्र
न हि ते भगवन् व्यक्तिम् १०·१४तृ
न हि देहभृता शक्यम् १८·११ प्र
न हिनस्त्यात्मनात्मानम् १३·२८ तृ
न हि प्रजानामि तव प्रवृत्तिम्
११·३१च
न ह्यसंन्यस्तसंकल्पः ६·२ तृ
नाकृतेनेह कश्चन ३·१८ द्वि
नात्मानमवसादयेत् ६·५ द्वि
नात्यश्नतस्तु योगोऽस्ति ६·१६प्र
नात्युच्छ्रितं नातिनीचम् ६·११तृ
नादत्ते कस्यचित् पापम् ५·१५प्र
नानवाप्तमवाप्तव्यम् ३·२२ तृ
नानाभावान् पृथग्विधान् १८·२१द्वि
*नानायुद्धविशारदाः = १·९ च
नानावर्णाकृतीनि च ११·५ च
नानाविधानि दिव्यानि ११·५तृ
नानाशस्त्रप्रहरणाः १·९ तृ
नानुतिष्ठन्ति मे मतम् ३·३२द्वि
नानुवर्तयतीह यः ३·१६ द्वि
नानुशोचन्ति पण्डिताः २·११च
नानुशोचितुमर्हसि २·२५ च
नान्तं न मध्यं न पुनस्तवादिम्
११·१६तृ
नान्तो न चादिर्न च संप्रतिष्ठा
१५·३द्वि
नान्तोऽस्ति मम दिव्यानाम्
१०·४०प्र
नान्यं गुणेभ्यः कर्तारम् १४·१९प्र
नान्यदस्तीति वादिनः २·४२ च
नाप्नुवन्ति महात्मानः ८·१५ तृ
नाभक्ताय कदाचन १८·६७ द्वि
नाभावो विद्यते सतः २·१६ द्वि
नाभिनन्दति न द्वेष्टि २·५७ तृ
नायं लोकोऽस्ति न परः ४·४०तृ
नायं लोकोऽस्त्ययज्ञस्य ४·३१ तृ
नायं हन्ति न हन्यते २·१९ च
*नायकान् मम सैन्यस्य = १·७तृ
नायका मम सैन्यस्य १·७ तृ
नायं भूत्वा भविता वा न भूयः
२·२०द्वि
नाशयाम्यात्मभावस्थः १०·११ तृ
नासतो विद्यते भावः २·१६ प्र
नासाभ्यन्तरचारिणौ ५·२७ च
नास्ति बुद्धिरयुक्तस्य २·६६ प्र
नास्त्यन्तो विस्तरस्य मे १०·१९च
नाहं वेदैर्न तपसा ११·५३ प्र
नाहं प्रकाशः सर्वस्य ७·२५ प्र
निगृहीतानि सर्वशः २·६८ द्वि
निगृह्णाम्युत्सृजामि च ९·१९द्वि
निग्रहः किं करिष्यति ३·३३ च
नित्यं यज्ञे प्रतिष्ठितम् ३·१५ च
नित्यं वा मन्यसे मृतम् २·२६द्वि

नित्यं च समचित्तत्वम् १३·९ तृ
नित्यतृप्तो निराश्रयः ४·२० द्वि
नित्यं दर्शनकाङ्क्षिणः ११·५२ च
नित्ययुक्तस्य योगिनः ८·१४ च
नित्ययुक्ता उपासते ९·१४ च
नित्ययुक्ता उपासते १२·२ द्वि
नित्यस्योक्ताः शरीरिणः २·१८द्वि
नित्यः सर्वगतः स्थाणुः २·२४तृ
निद्रालस्यप्रमादोत्थम् १८·३९तृ
निधानं बीजमव्ययम् ९·१८ च
निन्दन्तस्तव सामर्थ्यम् २·३६ तृ
निबद्धः स्वेन कर्मणा १८·६० द्वि
निबध्नन्ति धनंजय ४·४१ च
निबध्नन्ति धनंजय ९·९ द्वि
निबध्नन्ति महाबाहो १४·५ तृ
निबन्धायासुरी मता १६·५ द्वि
निमित्तमात्रं भव सव्यसाचिन् ११·३३च
निमित्तानि च पश्यामि१·३१ प्र
नियतं सङ्गरहितम् १८·२३ प्र
नियतं कुरु कर्म त्वम् ३·८ प्र
नियतं क्रियतेऽर्जुन १८·९ द्वि
नियतस्य तु संन्यासः १८·७ प्र
नियम्य भरतर्षभ ३·४१ द्वि
नियम्यारभतेऽर्जुन ३·७ द्वि
नियोजयसि केशव ३·१ च
निराशीरपरिग्रहः ६·१० च
निराशीर्निर्ममो भूत्वा ३·३० तृ
निराशीर्यतचित्तात्मा ४·२१ प्र
निराहारस्य देहिनः २·५९ द्वि
निरुद्धं योगसेवया ६·२० द्वि
निर्गुणं गुणभोक्तृ च १३·१४च
निर्दोषं हि समं ब्रह्म ५·१९ तृ
निर्द्वन्द्वो नित्यसत्त्वस्थः २·४५तृ
निर्द्वन्द्वो हि महाबाहो ५·३ तृ
निर्ममो निरहंकारः २·७१ तृ
निर्ममो निरहंकारः १२·१३ तृ
निर्मानमोहा जितसङ्गदोषाः १५·५प्र
निर्योगक्षेम आत्मवान् २·४५ च
निर्वैरः सर्वभूतेषु ११·५५ तृ
निवसिष्यसि मय्येव १२·८ तृ
निवासः शरणं सुहृत् ९·१८ द्वि
निश्चयं शृणु मे तत्र १८·४ प्र
निश्चितं मतमुत्तमम् १८·६ च
निःश्रेयसकरावुभौ ५·२ द्वि
निष्ठा ज्ञानस्य या परा १८·५०च
निस्त्रैगुण्यो भवार्जुन २·४५ द्वि
निःस्पृहः सर्वकामेभ्यः ६·१८ तृ
निहत्य धार्तराष्ट्रान् नः १·३६ प्र
नीतिरस्मि जिगीषताम् १०·३८ द्वि
नेङ्गते सोपमा स्मृता ६·१९ द्वि
नेहाभिक्रमनाशोऽस्ति २·४०प्र
नैतत् त्वय्युपपद्यते २·३ द्वि
नैति मामेति सोऽर्जुन ४·९ च
नैते सृती पार्थ जानन् ८·२७प्र
नैनं शोचितुमर्हसि २·२६ च
नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि २·२३प्र
नैनं दहति पावकः २·२३ द्वि

नैनं पश्यन्त्यचेतसः १५·११ च
नैनां प्राप्य विमुह्यति २·७२ द्वि
नैव किंचित् करोति सः ४·२०च
नैव किंचित् करोमीति ५·८ प्र
नैव कुर्वन् न कारयन् ५·१३च
नैव तस्य कृतेनार्थः ३·१८ प्र
नैव त्यागफलं लभेत् १८·८ च
नैवं पापमवाप्स्यसि २·३८ च
नैष्कर्म्यं पुरुषोऽश्नुते ३·४ द्वि
नैष्कर्म्यसिद्धिं परमाम् १८·४९तृ
नोद्विजेत् प्राप्य चाप्रियम् ५·२०द्वि
न्याय्यं वा विपरीतं वा १८·१५तृ
पचाम्यन्नं चतुर्विधम् १५·१४ च
पञ्च चेन्द्रियगोचराः १३·५ च
पञ्चैतानि महाबाहो १८·१३ प्र
पञ्चैते तस्य हेतवः १८·१५ च
पणवानकगोमुखाः १·१३ द्वि
पण्डिताः समदर्शिनः ५·१८ च
पतन्ति नरकेऽशुचौ १६·१६ च
पतन्ति पितरो ह्येषाम् १·४२ तृ
पत्रं पुष्पं फलं तोयम् ९·२६ प्र
पदं गच्छन्त्यनामयम् २·५१ च
पद्मपत्रमिवाम्भसा ५·१० च
परं जन्म विवस्वतः ४·४ द्वि
परधर्मात् स्वनुष्ठितात् ३·३५द्वि
परधर्मात् स्वनुष्ठितात् १८·४७द्वि
परधर्मो भयावहः ३·३५ च
परं दृष्ट्वा निवर्तते २·५९ च
परमं रूपमैश्वरम् ११·९ च
परमं पुरुषं दिव्यम् ८·८ तृ
परमात्मायमव्ययः १३·३१ द्वि
परमात्मा समाहितः ६·७ द्वि
परमात्मेति चाप्युक्तः १३·२२तृ
परमात्मेत्युदाहृतः १५·१७ द्वि
परमाप्नोति पूरुषः ३·१९ च
परं ब्रह्म परं धाम १०·१२प्र
परं भावमजानन्तः ७·२४ तृ
परं भावमजानन्तः ९·११ तृ
परं भूयः प्रवक्ष्यामि १४·१ प्र
परस्तस्मात् तु भावोऽन्यः ८·२०प्र
परस्परं भावयन्तः ३·११ तृ
परस्योत्सादनार्थं वा १७·१९ तृ
परां सिद्धिमुपागताः १४·१ च
परिचर्यात्मकं कर्म १८·४४ तृ
परिणामेऽमृतोपमम् १८·३७द्वि
परिणामे विषमिव १८·३८ तृ
परित्राणाय साधूनाम् ४·८ प्र
परिप्रश्नेन सेवया ४·३४ द्वि
पर्जन्यादन्नसंभवः ३·१४ द्वि
पर्याप्तं त्विदमेतेषाम् १·१०तृ
पवनः पवतामस्मि १०·३१प्र
पवित्रमिदमुत्तमम् ९·२ द्वि
पवित्रमिह विद्यते ४·३८ द्वि
पवित्रं परमं भवान् १०·१२ द्वि
पश्यञ्शृण्वन् स्पृशञ्जिघ्रन् ५·८ तृ
*पश्य तां पाण्डुपुत्राणाम् = १·३ प्र
पश्यत्यकृतबुद्धित्वात् १८·१६ तृ
पश्यन्ति ज्ञानचक्षुषः १५·१० च

पश्यन्त्यात्मन्यवस्थितम् १५·११द्वि
पश्यन्नात्मनि तुष्यति ६·२० च
पश्य मे पार्थ रूपाणि ११·५ प्र
पश्य मे योगमैश्वरम् ९·५ द्वि
पश्य मे योगमैश्वरम् ११·८ च
पश्यादित्यान् वसून् रुद्रान् ११·६प्र
पश्याद्य सचराचरम् ११·७ द्वि
पश्यामि त्वां दीप्तहुताशवक्त्रम् ११·१९ तृ
पश्यामि त्वां दुर्निरीक्ष्यं समन्तात् ११·१७तृ
पश्यामि त्वा सर्वतोऽनन्तरूपम् ११·१६ द्वि
पश्यामि देवांस्तव देव देहे ११·१५ प्र
पश्यामि विश्वेश्वर विश्वरूप११·१६च
पश्याश्चर्याणि भारत ११·६ च
पश्यैतां पाण्डुपुत्राणाम् १·३ प्र
पाञ्चजन्यं हृषीकेशः १·१५ प्र
*पाञ्चालश्च महेष्वासः = १·१८प्र
पाण्डवानां धनंजयः १०·३७ द्वि
पापं चरति पूरुषः ३·३६ द्वि
पापमेवाश्रयेदस्मान् १·३६ तृ
पापादस्मान्निवर्तितुम् १·३९ द्वि
पाप्मानं प्रजहिह्येनम् ३·४१ तृ
पार्थ नैवेह नामुत्र ६·४० प्र
पार्थ संपदमासुरीम् १६·४ च
पार्थस्य च महात्मनः १८·७४ द्वि
पावनानि मनीषिणाम् १८·५ च
पितासि लोकस्य चराचरस्य ११·४३प्र
पिताहमस्य जगतः ९·१७ प्र
पितॄणामर्यमा चास्मि १०·२९तृ
पितॄनथ पितामहान् १·२६ द्वि
पितॄन् यान्ति पितृव्रताः ९·२५द्वि
पितेव पुत्रस्य सखेव सख्युः ११·४४तृ
पीडया क्रियते तपः १७·१९ द्वि
पुण्यो गन्धः पृथिव्यां च ७·९ प्र
पुत्रदारगृहादिषु १३·९ द्वि
पुत्रान् पौत्रान् सखींस्तथा १·२६च
पुनरावर्तिनोऽर्जुन ८·१६ द्वि
पुनर्जन्म न विद्यते ८·१६ च
पुनर्योगं च शंससि ५·१ द्वि
पुनश्च भूयोऽपि नमो नमस्ते ११·३९च
पुमांश्चरति निःस्पृहः २·७१ द्वि
पुरा प्रोक्ता मयानघ ३·३ द्वि
पुरुजित्कुन्तिभोजश्च १·५ तृ
पुरुषं शाश्वतं दिव्यम् १०·१२तृ
पुरुषः प्रकृतिस्थो हि १३·२१प्र
पुरुषं पुरुषर्षभ २·१५ द्वि
पुरुषश्चाधिदैवतम् ८·४ द्वि
पुरुषस्य विपश्चितः २·६० द्वि
पुरुषः स परः पार्थ ८·२२ प्र
पुरुषः सुखदुःखानाम् १३·२०तृ
पुरोधसां च मुख्यं माम् १०·२४प्र
पुरोवाच प्रजापतिः ३·१० द्वि

पुष्णामि चौषधीः सर्वाः १५·१३तृ
॰पूजनं शौचमार्जवम् १७·१४द्वि
पूजार्हावरिसूदन २·४ च
पूता मद्भावमागताः ४·१० च
पूति पर्युषितं च यत् १७·१०द्वि
पूर्वाभ्यासेन तेनैव ६·४४ प्र
पूर्वैः पूर्वतरं कृतम् ४·१५ च
पूर्वैरपि मुमुक्षुभिः ४·१५ द्वि
पृच्छामि त्वा धर्मसंमूढचेताः २·७द्वि
*पृच्छामि त्वां धर्मसंमूढचेताः
= २·७च
पृथक् केशिनिषूदन १८·१ च
पृथक्त्वेन तु यज्ज्ञानम् १८·२१ प्र
पृथक्त्वेन धनंजय १८·२९ च
पौण्ड्रं दध्मौ महाशङ्खम् १·१५ तृ
प्रकाश उपजायते १४·११ द्वि
प्रकाशकमनामयम् १४·६ द्वि
प्रकाशं च प्रवृत्तिं च १४·२२ प्र
प्रकाशयति तत् परम् ५·१६ च
प्रकाशयति भारत १३·३३ च
प्रकृतिं यान्ति भूतानि ३·३३ तृ
प्रकृतिं यान्ति मामिकाम् ९·७ द्वि
प्रकृतिं विद्धि मे पराम् ७·५ द्वि
प्रकृतिं स्वामधिष्ठाय ४·६ तृ
प्रकृतिं स्वामवष्टभ्य ९·८ प्र
प्रकृतिं च गुणैः सह १३·२३ द्वि
प्रकृतिं पुरुषं चैव १३·१९ प्र
प्रकृतिं मोहिनीं श्रिताः ९·१२ च
प्रकृतिस्त्वां नियोक्ष्यति १८·५९ च
प्रकृतिस्थानि कर्षति १५·७ च
प्रकृतेः क्रियमाणानि ३·२७ प्र
प्रकृतेर्गुणसंमूढाः ३·२९ प्र
प्रकृतेर्ज्ञानवानपि ३·३३ द्वि
प्रकृत्या नियताः स्वया ७·२० च
प्रकृत्यैव च कर्माणि १३·२९ प्र
प्रजनश्चास्मि कन्दर्पः १०·२८ तृ
प्रजहाति यदा कामान् २·५५ प्र
प्रजापतिस्त्वं प्रपितामहश्च ११·३९द्वि
प्रज्ञावादांश्च भाषसे २·११ द्वि
प्रणम्य शिरसा देवम् ११·१४तृ
प्रणवः सर्ववेदेषु ७·८ तृ
प्रतिजाने प्रियोऽसि मे १८·६५च
प्रत्यक्षावगमं धर्म्यम् ९·२ तृ
प्रत्यवायो न विद्यते २·४० द्वि
प्रथितः पुरुषोत्तमः १५·१८ च
प्रदुष्यन्ति कुलस्त्रियः १·४१ द्वि
प्रद्विषन्तोऽभ्यसूयकाः १६·१८च
प्रनष्टस्ते धनंजय १८·७२ च
प्रपद्यन्ते नराधमाः ७·१५ द्वि
प्रपद्यन्तेऽन्यदेवताः ७·२० द्वि
प्रपश्यद्भिर्जनार्दन १·३९ च
प्रभवः प्रलयस्तथा ७·६ च
प्रभवः प्रलयः स्थानम् ९·१८तृ
प्रभवत्यहरागमे ८·१९ च
प्रभवन्त्यहरागमे ८·१८ द्वि
प्रभवन्त्युग्रकर्माणः १६·९ तृ
प्रभवं न महर्षयः १०·२ द्वि
प्रभास्मि शशिसूर्ययोः ७·८ द्वि

प्रमाथि बलवद्दृढम् ६·३४ द्वि
प्रमादमोहौ तमसः १४·१७ तृ
प्रमादालस्यनिद्राभिः १४·८ तृ
प्रमादे सञ्जयत्युत १४·९ च
प्रमादो मोह एव च १४·१३द्वि
प्रयत्नाद्यतमानस्तु ६·४५ प्र
प्रयाणकाले च कथम् ८·२ तृ
प्रयाणकालेऽपि च माम् ७·३० तृ
प्रयाणकाले मनसाचलेन ८·१० प्र
प्रयाता यान्ति तं कालम् ८·२३ तृ
प्रलपन् विसृजन् गृह्णन् ५·९ प्र
प्रलयं याति देहभृत् १४·१४ द्वि
प्रलयान्तामुपाश्रिताः १६·११ द्वि
प्रलये न व्यथन्ति च १४·२ च
प्रवक्ष्याम्यनसूयवे ९·१ द्वि
प्रवदन्ति न पण्डिताः ५·४ द्वि
प्रवदन्त्यविपश्चितः २·४२ द्वि
प्रवर्तन्ते विधानोक्ताः १७·२४ तृ
प्रवर्तन्तेऽशुचिव्रताः १६·१० च
प्रविभक्तमनेकधा ११·१३ द्वि
प्रवृत्तिं च निवृत्तिं च १६·७ प्र
प्रवृत्तिं च निवृत्तिं च १८·३० प्र
*प्रवृत्ते शस्त्रसंघाते = १·२० तृ
प्रवृत्ते शस्त्रसंपाते १·२० तृ
प्रवेष्टुं च परंतप ११·५४ च
प्रशस्ते कर्मणि तथा १७·२६ तृ
प्रशान्तमनसं ह्येनम् ६·२७ प्र
प्रशान्तात्मा विगतभीः ६·१४ प्र
प्रसक्ताः कामभोगेषु १६·१६ तृ
प्रसङ्गेन फलाकाङ्क्षी १८·३४ तृ
प्रसन्नचेतसो ह्याशु २·६५ तृ
प्रसादमधिगच्छति २·६४ च
प्रसादये त्वामहमीशमीड्यम् ११·४४द्वि
प्रसादे सर्वदुःखानाम् २·६५ प्र
प्रसीद देवेश जगन्निवास ११·२५च
प्रसीद देवेश जगन्निवास ११·४५ च
प्रहसन्निव भारत २·१० द्वि
प्रह्लादश्चास्मि दैत्यानाम् १०·३०प्र
प्राक् शरीरविमोक्षणात् ५·२३द्वि
प्राणकर्माणि चापरे ४·२७ द्वि
प्राणांस्त्यक्त्वा धनानि च १·३३च
*प्राणांस्त्यक्त्वा सुदुस्त्यजान् = १·३३च
प्राणान् प्राणेषु जुह्वति ४·३० द्वि
प्राणापानगती रुद्ध्वा ४·२९ तृ
प्राणापानसमायुक्तः १५·१४ तृ
प्राणापानौ समौ कृत्वा ५·२७ तृ
प्राणायामपरायणाः ४·२९ च
प्राणिनां देहमाश्रितः १५·१४द्वि
प्राणेऽपानं तथापरे ४·२९ द्वि
प्राधान्यतः कुरुश्रेष्ठ १०·१९ तृ
प्राप्नुयात् पुण्यकर्मणाम् १८·७१च
प्राप्य पुण्यकृतां लोकान् ६·४१प्र
प्राहुस्त्यागं विचक्षणाः १८·२च
प्रियः प्रियायार्हसि देव सोढुम् ११·४४च
प्रियो हि ज्ञानिनोऽत्यर्थम् ७·१७तृ

प्रेतान् भूतगणांश्चान्ये १७·४ तृ
प्रोक्तवानहमव्ययम् ४·१ द्वि
प्रोच्यते गुणसंख्याने १८·१९ तृ
प्रोच्यमानमशेषेण १८·२९ तृ
फलं यज्ञतपःक्रियाः १७·२५ द्वि
फलं त्यक्त्वा मनीषिणः २·५१ द्वि
फलमुद्दिश्य वा पुनः १७·२१ द्वि
फले सक्तो निबध्यते ५·१२ च
बन्धं मोक्षं च या वेत्ति १८·३० तृ
बन्धुरात्मात्मनस्तस्य ६·६ प्र
बलं बलवतां चाहम् ७·११ प्र
बलं भीमाभिरक्षितम् १·१० च
बलं भीष्माभिरक्षितम् १·१० द्वि
बलादिव नियोजितः ३·३६ च
बहवो ज्ञानतपसा ४·१० तृ
बहिरन्तश्च भूतानाम् १३·१५ प्र
बहुधा विश्वतोमुखम् ९·१५ च
बहुशाखा ह्यनन्ताश्च २·४१ तृ
बहूदरं बहुदंष्ट्राकरालम् ११·२३तृ
बहूनां जन्मनामन्ते ७·१९ प्र
बहूनि मे व्यतीतानि ४·५ प्र
बहून्यदृष्टपूर्वाणि ११·६ तृ
बाह्यस्पर्शेष्वसक्तात्मा ५·२१ प्र
बिभर्त्यव्यय ईश्वरः १५·१७ च
बीजं तदहमर्जुन १०·३९ द्वि
बीजं मां सर्वभूतानाम् ७·१० प्र
बुद्धयोऽव्यवसायिनाम् २·४१ च
बुद्धिः पर्यवतिष्ठते २·६५ च
बुद्धिग्राह्यमतीन्द्रियम् ६·२१ द्वि
बुद्धिनाशात् प्रणश्यति २·६३ च
बुद्धिं मोहयसीव मे ३·२ द्वि
बुद्धियुक्तो जहातीह २·५० प्र
बुद्धियोगमुपाश्रित्य १८·५७ तृ
बुद्धियोगाद्धनंजय २·४९ द्वि
बुद्धिरव्यक्तमेव च १३·५ द्वि
बुद्धिर्ज्ञानमसंमोहः १०·४ प्र
बुद्धिर्बुद्धिमतामस्मि ७·१० तृ
बुद्धिर्यस्य न लिप्यते १८·१७ द्वि
बुद्धिर्योगे त्विमां शृणु २·३९ द्वि
बुद्धिर्व्यतितरिष्यति २·५२ द्वि
बुद्धिः सा पार्थ तामसी १८·३२ च
बुद्धिः सा पार्थ राजसी १८·३१ च
बुद्धिः सा पार्थ सात्त्विकी १८·३० च
बुद्धेर्भेदं धृतेश्चैव १८·२९ प्र
बुद्धौ शरणमन्विच्छ २·४९ तृ
बुद्ध्या धृतिगृहीतया ६·२५ द्वि
बुद्ध्या युक्तो यया पार्थ २·३९ तृ
बुद्ध्या विशुद्धया युक्तः १८·५१ प्र
बुधा भावसमन्विताः १०·८ च
बृहत्साम तथा साम्नाम् १०·३५ प्र
बोद्धव्यं च विकर्मणः ४·१७ द्वि
बोधयन्तः परस्परम् १०·९ द्वि
ब्रह्मकर्मसमाधिना ४·२४ च
ब्रह्मकर्म स्वभावजम् १८·४२ च
ब्रह्मचर्यमहिंसा च १७·१४ तृ
ब्रह्मचारिव्रते स्थितः ६·१४ द्वि
ब्रह्मणस्त्रिविधः स्मृतः १७·२३ द्वि
ब्रह्मणो हि प्रतिष्ठाहम् १४·२७ प्र

ब्रह्मण्याधाय कर्माणि ५·१० प्र
ब्रह्मनिर्वाणमृच्छति २·७२ च
ब्रह्म ब्रह्मविदो जनाः ८·२४ च
ब्रह्मभूतः प्रसन्नात्मा १८·५४ प्र
ब्रह्मभूतमकल्मषम् ६·२७ च
ब्रह्मभूतोऽधिगच्छति ५·२४ च
ब्रह्मभूयाय कल्पते १४·२६ च
ब्रह्मभूयाय कल्पते १८·५३ च
ब्रह्मविद्ब्रह्मणि स्थितः ५·२० च
ब्रह्म संपद्यते तदा १३·३० च
ब्रह्मसूत्रपदैश्चैव १३·४ तृ
ब्रह्माक्षरसमुद्भवम् ३·१५ द्वि
ब्रह्माग्नावपरे यज्ञम् ४·२५ तृ
ब्रह्माग्नौ ब्रह्मणा हुतम् ४·२४ द्वि
ब्रह्माणमीशं कमलासनस्थम् ११·१५तृ
ब्रह्मार्पणं ब्रह्म हविः ४·२४ प्र
ब्रह्मैव तेन गन्तव्यम् ४·२४ तृ
ब्राह्मणक्षत्रियविशाम् १८·४१ प्र
ब्राह्मणस्य विजानतः २·४६ च
ब्राह्मणास्तेन वेदाश्च १७·२३ तृ
ब्राह्मणे गवि हस्तिनि ५·१८ द्वि
भक्ता राजर्षयस्तथा ९·३३ द्वि
भक्तास्तेऽतीव मे प्रियाः १२·२० च
भक्तास्त्वां पर्युपासते १२·१ द्वि
भक्तिमान् मे प्रियो नरः १२·१९ च
भक्तिमान् यः स मे प्रियः १२·१७च
भक्तिं मयि परां कृत्वा १८·६८ तृ
भक्तियोगेन सेवते १४·२६ द्वि
भक्तिरव्यभिचारिणी १३·१० द्वि
भक्तोऽसि मे सखा चेति ४·३ तृ
भक्त्या त्वनन्यया शक्यः ११·५४प्र
भक्त्या मामभिजानाति १८·५५ प्र
भक्त्या युक्तो योगबलेन चैव८·१०द्वि
भक्त्या लभ्यस्त्वनन्यया ८·२२ द्वि
भजतां प्रीतिपूर्वकम् १०·१० द्वि
भजते मामनन्यभाक् ९·३० द्वि
भजत्येकत्वमास्थितः ६·३१ द्वि
भजन्ते मां दृढव्रताः ७·२८ च
भजन्त्यनन्यमनसः ९·१३ तृ
भयं चाभयमेव च १०·४ च
भयाद्रणादुपरतम् २·३५ प्र
भयेन च प्रव्यथितं मनो मे ११·४५द्वि
भर्ता भोक्ता महेश्वरः १३·२२ द्वि
भवतीत्यनुशुश्रुम १·४४ च
भवतोऽज्ञानमेव च १४·१७ च
भवत्यत्यागिनां प्रेत्य १८·१२ तृ
भवन्तः सर्व एव हि १·११ च
भवन्ति भावा भूतानाम् १०·५ तृ
भवन्ति संपदं दैवीम् १६·३ तृ
भवान् भीष्मश्च कर्णश्च १·८ प्र
भवाप्ययौ हि भूतानाम् ११·२ प्र
भवामि नचिरात् पार्थ १२·७ तृ
भविता न च मे तस्मात् १८·६९तृ
भविष्यति पुनर्धनम् १६·१३ च
भविष्याणि च भूतानि ७·२६ तृ
भवेद्युगपदुत्थिता ११·१२ द्वि
भस्मसात् कुरुते तथा ४·३७ च

भस्मसात् कुरुतेऽर्जुन ४·३७ द्वि
भावमव्ययमीक्षते १८·२० द्वि
भावसंशुद्धिरित्येतत् १७·१६ तृ
भासस्तवोग्राः प्रतपन्ति विष्णो ११·३० च
भासस्तस्य महात्मनः ११·१२ च
भिन्ना प्रकृतिरष्टधा ७·४ च
भीमकर्मा वृकोदरः १·१५ च
भीमार्जुनसमा युधि १·४ द्वि
भीष्मद्रोणप्रमुखतः १·२५ प्र
भीष्ममेवाभिरक्षन्तु १·११ तृ
भीष्मो द्रोणः सूतपुत्रस्तथासौ ११·२६ तृ
भुङ्क्ते प्रकृतिजान् गुणान् १३·२१ द्वि
भुञ्जते ते त्वघं पापाः ३·१३ तृ
भुञ्जानं वा गुणान्वितम् १५·१० द्वि
भुञ्जीय भोगान् रुधिरप्रदिग्धान् २·५ च
भूतग्राममचेतसः १७·६ द्वि
भूतग्राममिमं कृत्स्नम् ९·८ तृ
भूतग्रामः स एवायम् ८·१९ प्र
भूतप्रकृतिमोक्षं च १३·३४ तृ
भूतभर्तृ च तज्ज्ञेयम् १३·१६ तृ
भूतभावन भूतेश १०·१५ तृ
भूतभावोद्भवकरः ८·३ तृ
भूतभृन्न च भूतस्थः ९·५ तृ
भूतानामन्त एव च १०·२० च
भूतानामस्मि चेतना १०·२२ च
भूतानामीश्वरोऽपि सन् ४·६ द्वि
भूतानि यान्ति भूतेज्याः ९·२५ तृ
भूत्वा पुनः सौम्यवपुर्महात्मा ११·५० च
भूत्वा भूत्वा प्रलीयते ८·१९ द्वि
भूत्वा यास्यसि लाघवम् २·३५ च
भूमिरापोऽनलो वायुः ७·४ प्र
भूय एव महाबाहो १०·१ प्र
भूयः कथय तृप्तिर्हि १०·१८ तृ
भोक्ता च प्रभुरेव च ९·२४ द्वि
भोक्तारं यज्ञतपसाम् ५·२९ प्र
भोक्तृत्वे हेतुरुच्यते १३·२० च
भोगैश्वर्यगतिं प्रति २·४३ च
भोगैश्वर्यप्रसक्तानाम् २·४४ प्र
भोजनं तामसप्रियम् १७·१० च
*भ्रमतीव च मे मतिः = १·३० च
भ्रमतीव च मे मनः १·३० च
भ्रामयन् सर्वभूतानि १८·६१ तृ
भ्रुवोर्मध्ये प्राणमावेश्य सम्यक् ८·१० तृ
मंस्यन्ते त्वां महारथाः २·३५ द्वि
मच्चित्तः सततं भव १८·५७ च
मच्चित्तः सर्वदुर्गाणि १८·५८ प्र
मच्चित्ता मद्गतप्राणाः १०·९ प्र
मता बुद्धिर्जनार्दन ३·१ द्वि
मत्कर्मकृन्मत्परमः ११·५५ प्र
मत्कर्मपरमो भव १२·१० द्वि
मत्त एव पृथग्विधाः १०·५ च
मत्त एवेति तान् विद्धि ७·१२ तृ
मत्तः परतरं नान्यत् ७·७ प्र

मत्तः सर्वं प्रवर्तते १०·८ द्वि
मत्तः स्मृतिर्ज्ञानमपोहनं च १५·१५ द्वि
मत्प्रसादात् तरिष्यसि १८·५८ द्वि
मत्प्रसादादवाप्नोति १८·५६ तृ
मत्संस्थामधिगच्छति ६·१५ च
मत्स्थानि सर्वभूतानि ९·४ तृ
मत्स्थानीत्युपधारय ९·६ च
मदनुग्रहाय परमम् ११·१ प्र
*मदर्थे त्यक्तजीविताः = १·९ द्वि
मदर्थमपि कर्माणि १२·१० तृ
मदर्थे त्यक्तजीविताः १·९ द्वि
मद्गतेनान्तरात्मना ६·४७ द्वि
मद्भक्त एतद्विज्ञाय १३·१८ तृ
मद्भक्तः सङ्गवर्जितः ११·५५ द्वि
मद्भक्ता यान्ति मामपि ७·२३ च
मद्भक्तिं लभते पराम् १८·५४ च
मद्भक्तेष्वभिधास्यति १८·६८ द्वि
मद्भावं सोऽधिगच्छति १४·१९ च
मद्भावा मानसा जाताः १०·६ तृ
मद्भावायोपपद्यते १३·१८ च
मद्याजी मां नमस्कुरु ९·३४ द्वि
मद्याजी मां नमस्कुरु १८·६५ द्वि
मध्यं चैवाहमर्जुन १०·३२ द्वि
°मध्यस्थद्वेष्यबन्धुषु ६·९ द्वि
मध्ये तिष्ठन्ति राजसाः १४·१८ द्वि
मनःप्रसादः सौम्यत्वम् १७·१६ प्र
मनःप्राणेन्द्रियक्रियाः १८·३३ द्वि
मनश्चञ्चलमस्थिरम् ६·२६ द्वि
मनःषष्ठानीन्द्रियाणि १५·७ तृ
मनसस्तु परा बुद्धिः ३·४२ तृ
मनसैवेन्द्रियग्रामम् ६·२४ तृ
मनः संयम्य मच्चित्तः ६·१४ तृ
मनुरिक्ष्वाकवेऽब्रवीत् ४·१ च
मनुष्याः पार्थ सर्वशः ३·२३ च
मनुष्याः पार्थ सर्वशः ४·११ च
मनुष्याणां सहस्रेषु ७·३ प्र
मनुष्याणां जनार्दन १·४४ द्वि
मनो दुर्निग्रहं चलम् ६·३५ द्वि
मनो हृदि निरुध्य च ८·१२ द्वि
मन्त्रहीनमदक्षिणम् १७·१३ द्वि
मन्त्रोऽहमहमेवाज्यम् ९·१६ तृ
मन्मना भव मद्भक्तः ९·३४ प्र
मन्मना भव मद्भक्तः १८·६५ प्र
मन्मया मामुपाश्रिताः ४·१० द्वि
मन्यते तमसावृता १८·३२ द्वि
मन्यते नाधिकं ततः ६·२२ द्वि
मन्यन्ते मामबुद्धयः ७·२४ द्वि
मन्यसे यदि तच्छक्यम् ११·४ प्र
मम तेजोंऽशसंभवम् १०·४१ च
मम देहे गुडाकेश ११·७ तृ
मम भूतमहेश्वरम् ९·११ च
मम माया दुरत्यया ७·१४ द्वि
मम योनिर्महद्ब्रह्म १४·३ प्र
मम यो वेत्ति तत्त्वतः १०·७ द्वि
मम वर्त्मानुवर्तन्ते ३·२३ तृ
मम वर्त्मानुवर्तन्ते ४·११ तृ
मम साधर्म्यमागताः १४·२ द्वि

ममात्मा भूतभावनः ९·५ च
ममाव्ययमनुत्तमम् ७·२४ च
ममैवांशो जीवलोके १५·७ प्र
मया ततमिदं सर्वम् ९·४ प्र
मया द्रष्टुमिति प्रभो ११·४ द्वि
मयाध्यक्षेण प्रकृतिः ९·१० प्र
मया प्रमादात् प्रणयेन वापि ११·४१ च
मया प्रसन्नेन तवार्जुनेदम् ११·४७ प्र
मया भूतं चराचरम् १०·३९ च
मया हतांस्त्वं जहि मा व्यथिष्ठाः ११·३४ तृ
मयि चानन्ययोगेन १३·१० प्र
मयि ते तेषु चाप्यहम् ९·२९ च
मयि बुद्धिं निवेशय १२·८ द्वि
मयि संन्यस्य मत्परः १८·५७ द्वि
मयि संन्यस्य मत्पराः १२·६ द्वि
मयि सर्वमिदं प्रोतम् ७·७ तृ
मयि सर्वाणि कर्माणि ३·३० प्र
मयैव विहितान् हि तान् ७·२२ च
*मयैव विहितान् हितान् = ७·२२ च
मयैवैते निहताः पूर्वमेव ११·३३ तृ
मय्यर्पितमनोबुद्धिः ८·७ तृ
मय्यर्पितमनोबुद्धिः १२·१४ तृ
मय्यावेशितचेतसाम् १२·७ च
मय्यावेश्य मनो ये माम् १२·२ प्र
मय्यासक्तमनाः पार्थ ७·१ प्र
मय्येव मन आधत्स्व १२·८ प्र
मरणादतिरिच्यते २·३४ च
मरीचिर्मरुतामस्मि १०·२१ तृ
महति स्यन्दने स्थितौ १·१४ द्वि
महर्षयः सप्त पूर्वे १०·६ प्र
महर्षीणां च सर्वशः १०·२ च
महर्षीणां भृगुरहम् १०·२५ प्र
महात्मानस्तु मां पार्थ ९·१३ प्र
महाबाहो बहुबाहूरुपादम् ११·२३ द्वि
महाभूतान्यहंकारः १३·५ प्र
महायोगेश्वरो हरिः ११·९ द्वि
महाशनो महापाप्मा ३·३७ तृ
मां हि पार्थ व्यपाश्रित्य ९·३२ प्र
मा कर्मफलहेतुर्भूः २·४७ तृ
*मा क्लैब्यं गच्छ कौन्तेय = २·३ प्र
मां च योऽव्यभिचारेण १४·२६ प्र
मां चैवान्तःशरीरस्थम् १७·६ तृ
माता धाता पितामहः ९·१७ द्वि
मातुलाः श्वशुराः पौत्राः १·३४ तृ
मा ते व्यथा मा च विमूढभावः ११·४९ प्र
मा ते सङ्गोऽस्त्वकर्मणि २·४७ च
मात्रास्पर्शास्तु कौन्तेय २·१४ प्र
माधवः पाण्डवश्चैव १·१४ तृ
मानापमानयोस्तुल्यः १४·२५ प्र
मानुषीं तनुमाश्रितम् ९·११ द्वि
मां तु वेद न कश्चन ७·२६ च
मां ध्यायन्त उपासते १२·६ च
मा फलेषु कदाचन २·४७ द्वि
मामकाः पाण्डवाश्चैव १·१ तृ
मामनुस्मर युध्य च ८·७ द्वि

मामप्राप्यैव कौन्तेय १६·२० तृ
मामात्मपरदेहेषु १६·१८ तृ
मामाश्रित्य यतन्ति ये ७·२९ द्वि
मामिच्छाप्तुं धनंजय १२·९ च
मामुपेत्य तु कौन्तेय ८·१६ तृ
मामुपेत्य पुनर्जन्म ८·१५ प्र
मामेकं शरणं व्रज १८·६६ द्वि
मामेभ्यः परमव्ययम् ७·१३ च
मामेव ये प्रपद्यन्ते ७·१४ तृ
मामेवानुत्तमां गतिम् ७·१८ च
मामेवैष्यत्यसंशयः १८·६८ च
मामेवैष्यसि युक्त्वैवम् ९·३४ तृ
मामेवैष्यसि सत्यं ते १८·६५ तृ
मामेवैष्यस्यसंशयः ८·७ च
माययापहृतज्ञानाः ७·१५ तृ
मायामेतां तरन्ति ते ७·१४ च
मार्दवं ह्रीरचापलम् १६·२ च
मा शुचः संपदं दैवीम् १६·५ तृ
मासानां मार्गशीर्षोऽहम् १०·३५ तृ
माहात्म्यमपि चाव्ययम् ११·२ च
मित्रद्रोहे च पातकम् १·३८ च
मिथ्याचारः स उच्यते ३·६ च
मिथ्यैष व्यवसायस्ते १८·५९ तृ
मुक्तसङ्गः समाचर ३·९ च
मुक्तसङ्गोऽनहंवादी १८·२६ प्र
मुक्तो यः स च मे प्रियः १२·१५ च
मुखं च परिशुष्यति १·२९ द्वि
*मुखं च परिशुष्यते = १·२९ द्वि
*मुखं चापि विशुष्यति = १·२९ द्वि
मुच्यन्ते तेऽपि कर्मभिः ३·३१ च
मुच्यन्ते सर्वकिल्बिषैः ३·१३ द्वि
मुनिर्मोक्षपरायणः ५·२८ द्वि
मुनीनामप्यहं व्यासः १०·३७ तृ
मूढग्राहेणात्मनो यत् १७·१९ प्र
मूढयोनिषु जायते १४·१५ च
मूढा जन्मनि जन्मनि १६·२० द्वि
मूढोऽयं नाभिजानाति ७·२५ तृ
मूर्तयः संभवन्ति याः १४·४ द्वि
मूर्ध्न्याधायात्मनः प्राणम् ८·१२ तृ
मृगाणां च मृगेन्द्रोऽहम् १०·३० तृ
मृत्युं श्रुतिपरायणाः १३·२५ च
मृत्युसंसारवर्त्मनि ९·३ च
मृत्युसंसारसागरात् १२·७ द्वि
मृत्युः सर्वहरश्चाहम् १०·३४ प्र
मेधावी छिन्नसंशयः १८·१० च
मेरुः शिखरिणामहम् १०·२३ च
मैत्रः करुण एव च १२·१३ द्वि
मोक्षयिष्यामि मा शुचः १८·६६ च
मोक्ष्यसे कर्मबन्धनैः ९·२८ द्वि
मोघज्ञाना विचेतसः ९·१२ द्वि
मोघं पार्थ स जीवति ३·१६ च
मोघाशा मोघकर्माणः ९·१२ प्र
मोहजालसमावृताः १६·१६ द्वि
मोहनं सर्वदेहिनाम् १४·८ द्वि
मोहमेव च पाण्डव १४·२२ द्वि
मोहात् तस्य परित्यागः १८·७ तृ
मोहादारभ्यते कर्म १८·२५ तृ
मोहाद्गृहीत्वासद्ग्राहान् १६·१० तृ

मोहितं नाभिजानाति ७·१३ तृ
मोहोऽयं विगतो मम ११·१ च
मौनं चैवास्मि गुह्यानाम् १०·३८ तृ
मौनमात्मविनिग्रहः १७·१६ द्वि
य आस्ते मनसा स्मरन् ३·६ द्वि
य इमं परमं गुह्यम् १८·६८ प्र
य एतेऽत्र समागताः १·२३ द्वि
य एनं वेत्ति हन्तारम् २·१९ प्र
य एनमजमव्ययम् २·२१ द्वि
य एवं वेत्ति पुरुषम् १३·२३ प्र
यं यं वापि स्मरन् भावम् ८·६ प्र
यं लब्ध्वा चापरं लाभम् ६·२२ प्र
यं संन्यासमिति प्राहुः ६·२ प्र
यं हि न व्यथयन्त्येते २·१५ प्र
यः पश्यति तथात्मानम् १३·२९ तृ
यः पश्यति स पश्यति ५·५ च
यः पश्यति स पश्यति १३·२७ च
यः प्रयाति त्यजन् देहम् ८·१३ तृ
यः प्रयाति स मद्भावम् ८·५ तृ
यक्षरक्षांसि राजसाः १७·४ द्वि
यक्ष्ये दास्यामि मोदिष्ये १६·१५ तृ
यच्चन्द्रमसि यच्चाग्नौ १५·१२ तृ
यच्चान्यद्द्रष्टुमिच्छसि ११·७ च
यच्चापि सर्वभूतानाम् १०·३९ प्र
यच्चाप्युत्क्रामतीश्वरः १५·८ द्वि
यच्चावहासार्थमसत्कृतोऽसि ११·४२ प्र
यच्छोकमुच्छोषणमिन्द्रियाणाम् २·८ द्वि
यच्छ्रेय एतयोरेकम् ५·१ तृ
यच्छ्रेयः स्यान्निश्चितं ब्रूहि तन्मे २·७ तृ
यजन्त इह देवताः ४·१२ द्वि
यजन्ते तामसा जनाः १७·४ च
यजन्ते नामयज्ञैस्ते १६·१७ तृ
यजन्ते श्रद्धयान्विताः ९·२३ द्वि
यजन्ते श्रद्धयान्विताः १७·१ द्वि
यजन्ते सात्त्विका देवान् १७·४ प्र
यजन्तो मामुपासते ९·१५ द्वि
यजन्त्यविधिपूर्वकम् ९·२३ च
यज्जुहोषि ददासि यत् ९·२७ द्वि
यज्ज्ञात्वा न पुनर्मोहम् ४·३५ प्र
यज्ज्ञात्वा नेह भूयोऽन्यत् ७·२ तृ
यज्ज्ञात्वा मुनयः सर्वे १४·१ तृ
यज्ज्ञात्वामृतमश्नुते १३·१२ द्वि
यज्ज्ञात्वा मोक्ष्यसेऽशुभात् ४·१६ च
यज्ज्ञात्वा मोक्ष्यसेऽशुभात् ९·१ च
यज्ञः कर्मसमुद्भवः ३·१४ च
यज्ञक्षपितकल्मषाः ४·३० च
यज्ञदानतपःकर्म १८·३ तृ
यज्ञदानतपःकर्म १८·५ प्र
यज्ञदानतपःक्रियाः १७·२४ द्वि
यज्ञशिष्टामृतभुजः ४·३१ प्र
यज्ञशिष्टाशिनः सन्तः ३·१३ प्र
यज्ञस्तपस्तथा ज्ञानम् १७·७ तृ
यज्ञाद्भवति पर्जन्यः ३·१४ तृ
यज्ञानां जपयज्ञोऽस्मि १०·२५ तृ
यज्ञायाचरतः कर्म ४·२३ तृ

यज्ञार्थात् कर्मणोऽन्यत्र ३·९ प्र
यज्ञाश्च विहिताः पुरा १७·२३ च
यज्ञे तपसि दाने च १७·२७ प्र
यज्ञेनैवोपजुह्वति ४·२५ च
यज्ञैरिष्ट्वा स्वर्गतिं प्रार्थयन्ते ९·२० द्वि
यज्ञो दानं तपश्चैव १८·५ तृ
यतः प्रवृत्तिः प्रसृता पुराणी १५·४ च
यतः प्रवृत्तिर्भूतानां १८·४६ प्र
यतचित्तेन्द्रियक्रियः ६·१२ द्वि
यततामपि सिद्धानाम् ७·३ तृ
यतते च ततो भूयः ६·४३ तृ
यततो ह्यपि कौन्तेय २·६० प्र
यतन्तश्च दृढव्रताः ९·१४ द्वि
यतन्तोऽप्यकृतात्मानः १५·११ तृ
यतन्तो योगिनश्चैनम् १५·११ प्र
यतयः संशितव्रताः ४·२८ च
यतवाक्कायमानसः १८·५२ द्वि
यतात्मा दृढनिश्चयः १२·१४ द्वि
यतीनां यतचेतसाम् ५·२६ द्वि
यतेन्द्रियमनोबुद्धिः ५·२८ प्र
यतो यतो निश्चरति ६·२६ प्र
यत् करोषि यदश्नासि ९·२७ प्र
यत् तज्ज्ञानं मतं मम १३·२ च
यत् तत् तामसमुच्यते १८·२५ च
यत् तत् सात्त्विकमुच्यते १८·२३ च
यत् तदग्रेऽमृतोपमम् १८·३८ द्वि
यत् तदग्रे विषमिव १८·३७ प्र
यत् तपस्यसि कौन्तेय ९·२७ तृ
यत् तु कामेप्सुना कर्म १८·२४ प्र
यत् तु कृत्स्नवदेकस्मिन् १८·२२ प्र
यत् तु प्रत्युपकारार्थम् १७·२१ प्र
यत् तेऽहं प्रीयमाणाय १०·१ तृ
यत् त्वयोक्तं वचस्तेन ११·१ तृ
यत्र काले त्वनावृत्तिम् ८·२३ प्र
यत्र चैवात्मनात्मानम् ६·२० तृ
यत्र पार्थो धनुर्धरः १८·७८ द्वि
यत्र योगेश्वरः कृष्णः १८·७८ प्र
यत्रोपरमते चित्तम् ६·२० प्र
यत् सांख्यैः प्राप्यते स्थानम् ५·५ प्र
यथाकाशस्थितो नित्यम् ९·६ प्र
यथा कुर्वन्ति भारत ३·२५ द्वि
यथा ज्ञास्यसि तच्छृणु ७·१ च
यथादर्शो मलेन च ३·३८ द्वि
यथा दीपो निवातस्थः ६·१९ प्र
यथा नदीनां बहवोऽम्बुवेगाः ११·२८ प्र
यथा प्रकाशयत्येकः १३·३३ प्र
यथा प्रदीप्तं ज्वलनं पतङ्गाः ११·२९ प्र
यथाभागमवस्थिताः १·११ द्वि
यथावच्छृणु तान्यपि १८·१९ च
यथा विन्दति तच्छृणु १८·४५ च
यथा सर्वगतं सौक्ष्म्यात् १३·३२ प्र
यथेच्छसि तथा कुरु १८·६३ च
यथैधांसि समिद्धोऽग्निः ४·३७ प्र
यथोक्तं पर्युपासते १२·२० द्वि
यथोल्बेनावृतो गर्भः ३·३८ तृ
यदक्षरं वेदविदो वदन्ति ८·११ प्र

यदग्रे चानुबन्धे च १८·३९ प्र
यदहंकारमाश्रित्य १८·५९ प्र
यदा ते मोहकलिलम् २·५२ प्र
यदादित्यगतं तेजः १५·१२ प्र
यदा द्रष्टानुपश्यति १४·१९ द्वि
यदा भूतपृथग्भावम् १३·३० प्र
यदा यदा हि धर्मस्य ४·७ प्र
यदा विनियतं चित्तम् ६·१८ प्र
यदा संहरते चायंम् २·५८ प्र
यदा सत्त्वे प्रवृद्धे तु १४·१४ प्र
यदा स्थास्यति निश्चला २·५३ द्वि
यदा हि नेन्द्रियार्थेषु ६·४ प्र
यदिच्छन्तो ब्रह्मचर्यं चरन्ति ८·११ तृ
यदि भाः सदृशी सा स्यात् ११·१२ तृ
यदि मामप्रतीकारम् १·४६ प्र
यदि ह्यहं न वर्तेयम् ३·२३ प्र
यदृच्छया चोपपन्नम् २·३२ प्र
यदृच्छालाभसंतुष्टः ४·२२ प्र
यदेभिः स्यात् त्रिभिर्गुणैः १८·४० च
यद्गत्वा न निवर्तन्ते १५·६ तृ
यद्यदाचरति श्रेष्ठः ३·२१ प्र
यद्यद्विभूतिमत् सत्त्वम् १०·४१ प्र
यद्यप्येते न पश्यन्ति १·३८ प्र
यद्राज्यसुखलोभेन १·४५ तृ
•यद्वा जयेम उत वा नो जयेयुः
= २·६ द्वि
यद्वा जयेम यदि वा नो जयेयुः २·६ द्वि
यद्विकारि यतश्च यत् १३·३ द्वि
यन्त्रारूढानि मायया १८·६१ च
यन्मनोऽनुविधीयते २·६७ द्वि
यन्मां वदसि केशव १०·१४ द्वि
यन्मे त्वदन्येन न दृष्टपूर्वम् ११·४७ च
यमः संयमतामहम् १०·२९ च
यं प्राप्य न निवर्तन्ते ८·२१ तृ
यया तु धर्मकामार्थान् १८·३४ प्र
यया धर्ममधर्मं च १८·३१ प्र
यया स्वप्नं भयं शोकम् १८·३५ प्र
ययेदं धार्यते जगत् ७·५ च
यश्चैनं मन्यते हतम् २·१९ द्वि
यः शास्त्रविधिमुत्सृज्य १६·२३ प्र
•यः शोकमुच्छोषणमिन्द्रियाणाम्
= २·८ द्वि
यस्तं वेद स वेदवित् १५·१ च
यस्तु कर्मफलत्यागी १८·११ तृ
यस्त्वात्मरतिरेव स्यात् ३·१७ प्र
यस्त्विन्द्रियाणि मनसा ३·७ प्र
यस्मात् क्षरमतीतोऽहम् १५·१८ प्र
यस्मान्नोद्विजते लोकः १२·१५ प्र
यस्मिन् गता न निवर्तन्ति भूयः
१५·४ द्वि
यस्मिन् स्थितो न दुःखेन ६·२२ तृ
यस्य नाहंकृतो भावः १८·१७ प्र
यस्य सर्वे समारम्भाः ४·१९ प्र
यस्यां जाग्रति भूतानि २·६९ तृ
यस्यान्तःस्थानि भूतानि ८·२२ तृ
यः सदा मुक्त एव सः ५·२८ च
यः स मामेति पाण्डव ११·५५ च
यः सर्वत्रानभिस्नेहः २·५७ प्र

यः स सर्वेषु भूतेषु ८·२० तृ
यातयामं गतरसम् १७·१० प्र
याति नास्त्यत्र संशयः ८·५ च
याति पार्थानुचिन्तयन् ८·८ च
या निशा सर्वभूतानाम् २·६९ प्र
यानेव हत्वा न जिजीविषामः २·६तृ
यान्ति देवव्रता देवान् ९·२५ प्र
यान्ति ब्रह्म सनातनम् ४·३१ द्वि
यान्ति मद्याजिनोऽपि माम् ९·२५ च
याभिर्विभूतिभिर्लोकान् १०·१६ तृ
यामिमां पुष्पितां वाचम् २·४२ प्र
यावत् संजायते किंचित् १३·२६ प्र
यावदेतान् निरीक्षेऽहम् १·२२ प्र
*यावदेनान् निरीक्षेऽहम् =१·२२ प्र
यावानर्थ उदपाने २·४६ प्र
यावान् यश्चास्मि तत्त्वतः १८·५५द्वि
युक्त आसीत मत्परः २·६१ द्वि
युक्त आसीत मत्परः ६·१४ च
युक्त इत्युच्यते तदा ६·१८ च
युक्त इत्युच्यते योगी ६·८ तृ
युक्तः कर्मफलं त्यक्त्वा ५·१२ प्र
युक्तचेष्टस्य कर्मसु ६·१७ द्वि
युक्तस्वप्नावबोधस्य ६·१७ तृ
युक्ताहारविहारस्य ६·१७ प्र
युक्तो मन्येत तत्त्ववित् ५·८ द्वि
युज्यते नात्र संशयः १०·७ च
युञ्जतो योगमात्मनः ६·१९ च
युञ्जन्नेवं सदात्मानम् ६·१५ प्र
युञ्जन्नेवं सदात्मानम् ६·२८ प्र
युद्धाय कृतनिश्चयः २·३७ च
*युद्धाय समुपस्थितम् = १·२८ च
युद्धे चाप्यपलायनम् १८·४३ द्वि
युद्धे प्रियचिकीर्षवः १·२३ च
युधामन्युश्च विक्रान्तः १·६ प्र
युध्यस्व जेतासि रणे सपत्नान् ११·३४ च
युध्यस्व विगतज्वरः ३·३० च
युयुत्सुं समुपस्थितम् १·२८ च
*युयुत्सून् समवस्थितान् = १·२८च
*युयुत्सून् समुपस्थितान् =१·२८ च
युयुधानो विराटश्च १·४ तृ
ये चाप्यक्षरमव्यक्तम् १२·१ तृ
ये चैव सात्त्विका भावाः ७·१२ प्र
ये जनाः पर्युपासते ९·२२ द्वि
ये तु धर्म्यामृतमिदम् १२·२० प्र
ये तु सर्वाणि कर्माणि १२·६ प्र
ये त्वक्षरमनिर्देश्यम् १२·३ प्र
ये त्वेतदभ्यसूयन्तः ३·३२ प्र
येन भूतान्यशेषेण ४·३५ तृ
येन मामुपयान्ति ते १०·१० च
येन श्रेयोऽहमाप्नुयाम् ३·२ च
येन सर्वमिदं ततम् २·१७ द्वि
येन सर्वमिदं ततम् ८·२२ च
येन सर्वमिदं ततम् १८·४६ द्वि
येनात्मैवात्मना जितः ६·६ द्वि
ये पचन्त्यात्मकारणात् ३·१३ च
येऽपि स्युः पापयोनयः ९·३२ द्वि
येऽप्यन्यदेवता भक्ताः ९·२३ प्र

*येऽप्यन्यदेवताभक्ताः = ९·२३ प्र
ये भजन्ति तु मां भक्त्या ९·२९ तृ
ये मे मतमिदं नित्यम् ३·३१ प्र
ये यथा मां प्रपद्यन्ते ४·११ प्र
येऽवस्थिताः प्रत्यनीकेषु योधाः ११·३२ च
ये विदुर्यान्ति ते परम् १३·३४ च
ये शास्त्रविधिमुत्सृज्य १७·१ प्र
येषां लोक इमाः प्रजाः १०·६ च
येषां साम्ये स्थितं मनः ५·१९ द्वि
येषां च त्वं बहुमतः २·३५ तृ
येषां त्वन्तगतं पापम् ७·२८ प्र
येषां नाशितमात्मनः ५·१६ द्वि
येषामर्थे काङ्क्षितं नः १·३३ प्र
*येषामर्थे जीवितं मे = १·३३ प्र
ये हि संस्पर्शजा भोगाः ५·२२ प्र
योगं युञ्जन् मदाश्रयः ७·१ द्वि
योगं योगेश्वरात् कृष्णात् १८·७५ तृ
योगः कर्मसु कौशलम् २·५० च
योगः प्रोक्तः पुरातनः ४·३ द्वि
योगक्षेमं वहाम्यहम् ९·२२ च
योगं तं विद्धि पाण्डव ६·२ द्वि
योगभ्रष्टोऽभिजायते ६·४१ च
योगमात्मविशुद्धये ६·१२ च
योगमायासमावृतः ७·२५ द्वि
योगयज्ञास्तथापरे ४·२८ द्वि
योगयुक्तो भवार्जुन ८·२७ च
योगयुक्तो मुनिर्ब्रह्म ५·६ तृ
योगयुक्तो विशुद्धात्मा ५·७ प्र
योगसंन्यस्तकर्माणम् ४·४१ प्र
योगस्थः कुरु कर्माणि २·४८ प्र
योगाच्चलितमानसः ६·३७ द्वि
योगारूढस्तदोच्यते ६·४ च
योगारूढस्य तस्यैव ६·३ तृ
योगिनं सुखमुत्तमम् ६·२७ द्वि
योगिनः कर्म कुर्वन्ति ५·११ तृ
योगिनः पर्युपासते ४·२५ द्वि
योगिनामपि सर्वेषाम् ६·४७ प्र
योगिनो यतचित्तस्य ६·१९ तृ
योगी नियतमानसः ६·१५ द्वि
योगी परं स्थानमुपैति चाद्यम् ८·२८ च
योगी प्राप्य निवर्तते ८·२५ च
योगी भवति कश्चन ६·२ च
योगी मुह्यति कश्चन ८·२७ द्वि
योगी युञ्जीत सततम् ६·१० प्र
योगी विगतकल्मषः ६·२८ द्वि
योगी संशुद्धकिल्बिषः ६·४५ द्वि
योगेनाव्यभिचारिण्या १८·३३ तृ
योगेश्वर ततो मे त्वम् ११·४ तृ
योगो नष्टः परंतप ४·२ च
योगोऽनिर्विण्णचेतसा ६·२३ च
योगो भवति दुःखहा ६·१७ च
योत्स्यमानानवेक्षेऽहम् १·२३ प्र
योद्धुकामानवस्थितान् १·२२ द्वि
यो न द्वेष्टि न काङ्क्षति ५·३ द्वि
यो न हृष्यति न द्वेष्टि १२·१७ प्र
*योऽनुतिष्ठति नेङ्गते = १४·२३ च

योऽन्तःसुखोऽन्तराराम: ५·२४ प्र
यो बुद्धेः परतस्तु सः ३·४२ च
यो भुङ्क्ते स्तेन एव सः ३·१२ च
यो मद्भक्तः स मे प्रियः १२·१४ च
यो मद्भक्तः स मे प्रियः १२·१६ च
यो मां स्मरति नित्यशः ८·१४ द्वि
यो मामजमनादिं च १०·३ प्र
यो मामेवमसंमूढः १५·१९ प्र
यो मां पश्यति सर्वत्र ६·३० प्र
यो मे भक्त्या प्रयच्छति ९·२६ द्वि
योऽयं योगस्त्वया प्रोक्तः ६·३३ प्र
यो यच्छ्रद्धः स एव सः १७·३ च
यो यो यां यां तनुं भक्तः ७·२१ प्र
यो लोकत्रयमाविश्य १५·१७ तृ
योऽवतिष्ठति नेङ्गते १४·२३ च
रक्षांसि भीतानि दिशो द्रवन्ति ११·३६ तृ
रजः कर्मणि भारत १४·९ द्वि
रजसस्तु फलं दुःखम् १४·१६ तृ
रजसि प्रलयं गत्वा १४·१५ प्र
रजसो लोभ एव च १४·१७ द्वि
रजस्तमश्चाभिभूय १४·१० प्र
रजस्येतानि जायन्ते १४·१२ तृ
रजः सत्त्वं तमश्चैव १४·१० तृ
रजोगुणसमुद्भवः ३·३७ द्वि
रजो रागात्मकं विद्धि १४·७ प्र
रथं स्थापय मेऽच्युत १·२१ च
रथोपस्थ उपाविशत् १·४७ द्वि
*रथोपस्थ उपाविशत् = १·४७ च
रसनं घ्राणमेव च १५·९ द्वि
रसवर्जं रसोऽप्यस्य २·५९ तृ
रसोऽहमप्सु कौन्तेय ७·८ प्र
रस्याः स्निग्धाः स्थिरा हृद्याः १७·८ तृ
रहस्यं ह्येतदुत्तमम् ४·३ च
राक्षसीमासुरीं चैव ९·१२ तृ
रागद्वेषवियुक्तैस्तु २·६४ प्र
रागद्वेषौ व्यवस्थितौ ३·३४ द्वि
रागद्वेषौ व्युदस्य च १८·५१ च
रागी कर्मफलप्रेप्सुः १८·२७ प्र
राजन् संस्मृत्य संस्मृत्य १८·७६ प्र
राजविद्या राजगुह्यम् ९·२ प्र
राजसः परिकीर्तितः १८·२७ च
राजसं चलमध्रुवम् १७·१८ च
राजसास्तामसाश्च ये ७·१२ द्वि
राजा वचनमब्रवीत् १·२ च
राज्यं सुराणामपि चाधिपत्यम् २·८ च
राज्यं भोगाः सुखानि च १·३३ द्वि
रात्रिं युगसहस्रान्ताम् ८·१७ तृ
रात्र्यागमे प्रलीयन्ते ८·१८ तृ
रात्र्यागमेऽवशः पार्थ ८·१९ तृ
रामः शस्त्रभृतामहम् १०·३१ द्वि
रुद्राणां शंकरश्चास्मि १०·२३ प्र
रुद्रादित्या वसवो ये च साध्याः ११·२२ प्र
रूपमत्यद्भुतं हरेः १८·७७ द्वि
रूपं परं दर्शितमात्मयोगात् ११·४७ द्वि
रूपं महत् ते बहुवक्त्रनेत्रम् ११·२३ प्र

रोमहर्षश्च जायते १·२९ च
लभते च ततः कामान् ७·२२ तृ
लभते पौर्वदेहिकम् ६·४३ द्वि
लभन्ते ब्रह्मनिर्वाणम् ५·२५ प्र
लभन्ते युद्धमीदृशम् २·३२ च
लाभालाभौ जयाजयौ २·३८ द्वि
लिप्यते न स पापेन ५·१० तृ
लुप्तपिण्डोदकक्रियाः १·४२ च
लुब्धो हिंसात्मकोऽशुचिः १८·२७द्वि
लेलिह्यसे ग्रसमानः समन्तात् ११·३० प्र
लोकत्रयं प्रव्यथितं महात्मन् ११·२० च
लोकत्रयेऽप्यप्रतिमप्रभाव ११·४३ च
लोकसंग्रहमेवापि ३·२० तृ
लोकस्तदनुवर्तते ३·२१ च
लोकस्य सृजति प्रभुः ५·१४ द्वि
लोकान्नोद्विजते च यः १२·१५ द्वि
लोकान् समग्रान् वदनैर्ज्वलद्भिः ११·३० द्वि
लोकान् समाहर्तुमिह प्रवृत्तः ११·३२ द्वि
लोके जन्म यदीदृशम् ६·४२ च
लोकेऽस्मिन् द्विविधा निष्ठा ३·३ प्र
लोको मामजमव्ययम् ७·२५ च
लोकोऽयं कर्मबन्धनः ३·९ द्वि
लोभः प्रवृत्तिरारम्भः १४·१२ प्र
लोभोपहतचेतसः १·३८ द्वि
वक्तुमर्हस्यशेषेण १०·१६ प्र
वक्त्राणि ते त्वरमाणा विशन्ति ११·२७ प्र
वक्ष्यामि भरतर्षभ ८·२३ च
वक्ष्यामि हितकाम्यया १०·१ च
वदिष्यन्ति तवाहिताः २·३६ द्वि
वरुणो यादसामहम् १०·२९ द्वि
वर्णसंकरकारकैः १·४३ द्वि
वर्त एव च कर्मणि ३·२२ च
वर्तते कामकारतः १६·२३ द्वि
वर्तते विदितात्मनाम् ५·२६ च
वर्तन्त इति धारयन् ५·९ च
वर्तमानानि चार्जुन ७·२६ द्वि
वर्तेतात्मैव शत्रुवत् ६·६ च
वशे हि यस्येन्द्रियाणि २·६१ तृ
वश्यात्मना तु यतता ६·३६ तृ
वसूनां पावकश्चास्मि १०·२३ तृ
वाङ्मयं तप उच्यते १७·१५ च
वादः प्रवदतामहम् १०·३२ च
वायुर्गन्धानिवाशयात् १५·८ च
वायुर्नावमिवाम्भसि २·६७ च
वायुर्यमोऽग्निर्वरुणः शशाङ्कः ११·३९प्र
वायुः सर्वत्रगो महान् ९·६ द्वि
वायोरिव सुदुष्करम् ६·३४ च
वासांसि जीर्णानि यथा विहाय २·२२प्र
वासुदेवः सर्वमिति ७·१९ तृ
विकारांश्च गुणांश्चैव १३·१९ तृ
विगतेच्छाभयक्रोधः ५·२८ तृ

विजितात्मा जितेन्द्रियः ५·७ द्वि
विज्ञातुमिच्छामि भवन्तमाद्यम्
११·३१ तृ
वितता ब्रह्मणो मुखे ४·३२ द्वि
वित्तेशो यक्षरक्षसाम् १०·२३ द्वि
विदुर्देवा न दानवाः १०·१४ च
विद्धि नष्टानचेतसः ३·३२ च
विद्धि पार्थ बृहस्पतिम् १०·२४ द्वि
विद्धि पार्थ सनातनम् ७·१० द्वि
विद्धि प्रकृतिसंभवान् १३·१९ च
विद्धि माममृतोद्भवम् १०·२७ द्वि
विद्ध्यकर्तारमव्ययम् ४·१३ च
विद्ध्यनादी उभावपि १३·१९ द्वि
विद्ध्येनमिह वैरिणम् ३·३७ च
विद्याविनयसंपन्ने ५·१८ प्र
विद्वान् युक्तः समाचरन् ३·२६ च
विधिदृष्टो य इज्यते १७·११ द्वि
विधिहीनमसृष्टान्नम् १७·१३ प्र
विनश्यत्स्वविनश्यन्तम् १३·२७ तृ
विनाशमव्ययस्यास्य २·१७ तृ
विनाशस्तस्य विद्यते ६·४० द्वि
विनाशाय च दुष्कृताम् ४·८ द्वि
विनियम्य समन्ततः ६·२४ च
विन्दत्यात्मनि यत् सुखम् ५·२१ द्वि
विपरीतानि केशव १·३१ द्वि
विभक्तमिव च स्थितम् १३·१६ द्वि
विभूतिं च जनार्दन १०·१८ द्वि
विभूतीनां परंतप १०·४० द्वि
विभूतेर्विस्तरो मया १०·४० च
विमुक्तो मामुपैष्यसि ९·२८ च
विमुक्तोऽमृतमश्नुते १४·२० च
विमुच्य निर्ममः शान्तः १८·५३ तृ
विमूढा नानुपश्यन्ति १५·१० तृ
विमूढो ब्रह्मणः पथि ६·३८ च
विमृश्यैतदशेषेण १८·६३ तृ
°वियोगं योगसंज्ञितम् ६·२३ द्वि
विवस्वान् मनवे प्राह ४·१ तृ
विविक्तदेशसेवित्वम् १३·१० तृ
विविक्तसेवी लघ्वाशी १८·५२ प्र
विविधाश्च पृथक् चेष्टाः १८·१४ तृ
विवृद्धं सत्त्वमित्युत १४·११ च
विवृद्धे कुरुनन्दन १४·१३ च
विवृद्धे भरतर्षभ १४·१२ च
विशते तदनन्तरम् १८·५५ च
विशन्ति नाशाय समृद्धवेगाः
११·२९ द्वि
विशन्ति यद्यतयो वीतरागाः
८·११ द्वि
विशन्ति वक्त्राण्यभिविज्वलन्ति
११·२८ च
विश्वेऽश्विनौ मरुतश्चोष्मपाश्च
११·२२ द्वि
विषमे समुपस्थितम् २·२ द्वि
विषयानिन्द्रियैश्चरन् २·६४ द्वि
विषयानुपसेवते १५·९ च
विषया विनिवर्तन्ते २·५९ प्र
विषयेन्द्रियसंयोगात् १८·३८ प्र
विषादं मदमेव च १८·३५ द्वि

विषादी दीर्घसूत्री च १८·२८ तृ
विषीदन्तमिदं वचः २·१० च
विषीदन्तमिदं वाक्यम् २·१ तृ
विषीदन्निदमब्रवीत् १·२८ द्वि
विष्टभ्याहमिदं कृत्स्नम् १०·४२ तृ
विसर्गः कर्मसंज्ञितः ८·३ च
विसृजामि पुनः पुनः ९·८ द्वि
विसृज्य सशरं चापम् १·४७ तृ
विस्तरेणात्मनो योगम् १०·१८ प्र
विस्मयो मे महान् राजन् १८·७७ तृ
विहाय कामान् यः सर्वान् २·७१ प्र
विहारशय्यासनभोजनेषु ११·४२ द्वि
वीक्षन्ते त्वा विस्मिताश्चैव सर्वे ११·२२ च
वीतरागभयक्रोधः २·५६ तृ
वीतरागभयक्रोधाः ४·१० प्र
वृजिनं संतरिष्यसि ४·३६ च
वृष्णीनां वासुदेवोऽस्मि १०·३७ प्र
वेत्तासि वेद्यं च परं च धाम ११·३८ तृ
वेत्ति यत्र न चैवायम् ६·२१ तृ
वेत्ति लोकमहेश्वरम् १०·३ द्वि
वेत्ति सर्वेषु भूतेषु १८·२१ तृ
वेत्थ त्वं पुरुषोत्तम १०·१५ द्वि
वेदवादरताः पार्थ २·४२ तृ
वेदानां सामवेदोऽस्मि १०·२२ प्र
वेदान्तकृद्वेदविदेव चाहम् १५·१५ च
वेदाविनाशिनं नित्यम् २·२१ प्र
वेदाहं समतीतानि ७·२६ प्र
वेदेषु यज्ञेषु तपःसु चैव ८·२८ प्र
वेदैश्च सर्वैरहमेव वेद्यः १५·१५ तृ
वेद्यं पवित्रमोंकारः ९·१७ तृ
वेपथुश्च शरीरे मे १·२९ तृ
वैनतेयश्च पक्षिणाम् १०·३० च
वैराग्यं समुपाश्रितः १८·५२ च
वैराग्येण च गृह्यते ६·३५ च
वैश्यकर्म स्वभावजम् १८·४४ द्वि
व्यक्तमध्यानि भारत २·२८ द्वि
व्यपेतभीः प्रीतमनाः पुनस्त्वम् ११·४९ तृ
व्यवसायात्मिका बुद्धिः २·४१ प्र
व्यवसायात्मिका बुद्धिः २·४४ तृ
व्यात्ताननं दीप्तविशालनेत्रम् ११·२४ द्वि
व्याप्तं त्वयैकेन दिशश्च सर्वाः ११·२० द्वि
व्यामिश्रेणेव वाक्येन ३·२ प्र
व्यासप्रसादाच्छ्रुतवान् १८·७५ प्र
व्याहरन् मामनुस्मरन् ८·१३ द्वि
व्यूढं दुर्योधनस्तदा १·२ द्वि
व्यूढां द्रुपदपुत्रेण १·३ तृ
शक्नोतीहैव यः सोढुम् ५·२३ प्र
शक्य एवंविधो द्रष्टुम् ११·५३ तृ
शक्योऽवाप्तुमुपायतः ६·३६ च
*शङ्खं दध्मुः पृथक् पृथक् =१·१८ च
शङ्खं दध्मौ प्रतापवान् १·१२ च

शङ्खान् दध्मुः पृथक् पृथक् १·१८ च
शठो नैकृतिकोऽलसः १८·२८ द्वि
शतशोऽथ सहस्रशः ११·५ द्वि
शनैः शनैरुपरमेत् ६·२५ प्र
शब्दः खे पौरुषं नृषु ७·८ च
शब्दब्रह्मातिवर्तते ६·४४ च
शब्दादीन् विषयांस्त्यक्त्वा १८·५१ तृ
शब्दादीन् विषयानन्ये ४·२६ तृ
शमः कारणमुच्यते ६·३ च
शमो दमस्तपः शौचम् १८·४२ प्र
शरीरं यदवाप्नोति १५·८ प्र
शरीरयात्रापि च ते ३·८ तृ
शरीरवाङ्मनोभिर्यत् १८·१५ प्र
शरीरस्थोऽपि कौन्तेय १३·३१ तृ
शरीरे पाण्डवस्तदा ११·१३ च
शश्वच्छान्तिं निगच्छति ९·३१ द्वि
शान्तिं निर्वाणपरमाम् ६·१५ तृ
शान्तिमाप्नोति नैष्ठिकीम् ५·१२ द्वि
शारीरं केवलं कर्म ४·२१ तृ
शारीरं तप उच्यते १७·१४ च
शाश्वतं पदमव्ययम् १८·५६ च
शाश्वतस्य च धर्मस्य १४·२७ तृ
शिखण्डी च महारथः १·१७ द्वि
*शिष्यस्तेऽहं शाधि मां त्वं प्रपन्नम् = २·७ च
*शिष्यस्तेऽहं शाधि मां त्वा प्रपन्नम् = २·७ च
शिष्यस्तेऽहं शाधि मां त्वां प्रपन्नम् २·७ च
शीतोष्णसुखदुःखदाः २·१४ द्वि
शीतोष्णसुखदुःखेषु ६·७ तृ
शीतोष्णसुखदुःखेषु १२·१८ तृ
शुक्लकृष्णे गती ह्येते ८·२६ प्र
शुचीनां श्रीमतां गेहे ६·४१ तृ
शुचौ देशे प्रतिष्ठाप्य ६·११ प्र
शुनि चैव श्वपाके च ५·१८ तृ
शुभाशुभपरित्यागी १२·१७ तृ
शुभाशुभफलैरेवम् ९·२८ प्र
शूद्रस्यापि स्वभावजम् १८·४४ च
शूद्राणां च परंतप १८·४१ द्वि
शृणु मे परमं वचः १०·१ द्वि
शृणु मे परमं वचः १८·६४ द्वि
शृणु मे भरतर्षभ १८·३६ द्वि
शृणुयादपि यो नरः १८·७१ द्वि
शृण्वतो नास्ति मेऽमृतम् १०·१८ च
*शैब्यश्च नरपुंगव = १·५ च
शैब्यश्च नरपुंगवः १·५ च
शोकसंविग्नमानसः १·४७ च
*शोकसंविग्नमानसः = १·४७ द्वि
शौर्यं तेजो धृतिर्दाक्ष्यम् १८·४३ प्र
श्रद्दधाना मत्परमाः १२·२० तृ
श्रद्धया परया तप्तम् १७·१७ प्र
श्रद्धया परयोपेताः १२·२ तृ
श्रद्धयार्चितुमिच्छति ७·२१ द्वि
श्रद्धा भवति भारत १७·३ द्वि
श्रद्धामयोऽयं पुरुषः १७·३ तृ

श्रद्धावन्तोऽनसूयन्तः ३·३१ तृ
श्रद्धावाँल्लभते ज्ञानम् ४·३९ प्र
श्रद्धावाननसूयश्च १८·७१ प्र
श्रद्धावान् भजते यो माम् ६·४७ तृ
श्रद्धाविरहितं यज्ञम् १७·१३ तृ
श्रीमदूर्जितमेव वा १०·४१ द्वि
श्रुतिविप्रतिपन्ना ते २·५३ प्र
श्रुतौ विस्तरशो मया ११·२ द्वि
श्रुत्वान्येभ्य उपासते १३·२५ द्वि
श्रुत्वाप्येनं वेद न चैव कश्चित् २·२९ च
श्रेयः परमवाप्स्यथ ३·११ च
•श्रेयश्चर्तुं भैक्ष्यमपीह लोके = २·५ द्वि
•श्रेयस्करं भैक्षमपीह लोके =२·५द्वि
श्रेयान् द्रव्यमयाद्यज्ञात् ४·३३ प्र
श्रेयान् स्वधर्मो विगुणः ३·३५ प्र
श्रेयान् स्वधर्मो विगुणः १८·४७ प्र
श्रेयो भोक्तुं भैक्षमपीह लोके २·५द्वि
•श्रेयो भोक्तुं भैक्ष्यमपीह लोके = २·५ द्वि
श्रेयो हि ज्ञानमभ्यासात् १२·१२ प्र
श्रोतव्यस्य श्रुतस्य च २·५२ च
श्रोत्रं चक्षुः स्पर्शनं च १५·९ प्र
श्रोत्रादीनीन्द्रियाण्यन्ये ४·२६ प्र
•श्वशुरान् सुहृदश्चापि = १·२७ प्र
श्वशुरान् सुहृदश्चैव १·२७ प्र
•श्वशुरान् सुहृदः श्यालान् = १·२७ प्र
षण्मासा उत्तरायणम् ८·२४ द्वि
षण्मासा दक्षिणायनम् ८·२५ द्वि
स एवायं मया तेऽद्य ४·३ प्र
संयमाग्निषु जुह्वति ४·२६ द्वि
संवादमिममद्भुतम् १८·७६ द्वि
संवादमिममश्रौषम् १८·७४ तृ
संशयात्मा विनश्यति ४·४० द्वि
संसारेषु नराधमान् १६·१९ द्वि
संसिद्धिं परमां गताः ८·१५ च
संसिद्धिं लभते नरः १८·४५ द्वि
संसिद्धौ कुरुनन्दन ६·४३ च
संस्तभ्यात्मानमात्मना ३·४३ द्वि
स कालेनेह महता ४·२ तृ
स कृत्वा राजसं त्यागम् १८·८ तृ
सक्ताः कर्मण्यविद्वांसो ३·२५ प्र
सखेति मत्वा प्रसभं यदुक्तम् ११·४१प्र
सगद्गदं भीतभीतः प्रणम्य ११·३५च
स गुणान् समतीत्यैतान् १४·२६ तृ
स घोषो धार्तराष्ट्राणाम् १·१९ प्र
संकरस्य च कर्ता स्याम् ३·२४ तृ
संकरो नरकायैव १·४२ प्र
संकल्पप्रभवान् कामान् ६·२४ प्र
सङ्गं त्यक्त्वा करोति यः ५·१० द्वि
सङ्गं त्यक्त्वात्मशुद्धये ५·११ च
सङ्गं त्यक्त्वा धनंजय २·४८ द्वि
सङ्गं त्यक्त्वा फलं चैव १८·९ तृ
सङ्गं त्यक्त्वा फलानि च १८·६ द्वि
सङ्गस्तेषूपजायते २·६२ द्वि

सङ्गात् संजायते कामः २·६२ तृ
संग्रामं न करिष्यसि २·३३ द्वि
संघातश्चेतना धृतिः १३·६ द्वि
स च मे न प्रणश्यति ६·३० च
स च यो यत्प्रभावश्च १३·३ तृ
सचेताः प्रकृतिं गतः ११·५१ च
सच्छब्दः पार्थ युज्यते १७·२६ च
सज्जन्ते गुणकर्मसु ३·२९ द्वि
संज्ञार्थं तान् ब्रवीमि ते १·७ च
सततं कीर्तयन्तो माम् ९·१४ प्र
सततं ब्रह्मवादिनाम् १७·२४ च
स तं परं पुरुषमुपैति दिव्यम् ८·१० च
स तया श्रद्धया युक्तः ७·२२ प्र
सत्कारमानपूजार्थम् १७·१८ प्र
सत्त्वं रजस्तम इति १४·५ प्र
सत्त्वं सत्त्ववतामहम् १०·३६ च
सत्त्वं सुखे सञ्जयति १४·९ प्र
सत्त्वं स्थावरजङ्गमम् १३·२६ द्वि
सत्त्वमाहो रजस्तमः १७·१ च
सत्त्वं प्रकृतिजैर्मुक्तम् १८·४० तृ
सत्त्वं भवति भारत १४·१० द्वि
सत्त्वात् संजायते ज्ञानम् १४·१७ प्र
सत्त्वानुरूपा सर्वस्य १७·३ प्र
सत्यं प्रियहितं च यत् १७·१५ द्वि
स त्यागः सात्त्विको मतः १८·९ च
स त्यागीत्यभिधीयते १८·११ च
सदसच्चाहमर्जुन ९·१९ च
सदसद्योनिजन्मसु १३·२१ च
सदा तद्भावभावितः ८·६ च
सदित्येतत् प्रयुज्यते १७·२६ द्वि
सदित्येवाभिधीयते १७·२७ च
सदृशं चेष्टते स्वस्याः ३·३३ प्र
सदोषमपि न त्यजेत् १८·४८ द्वि
सद्भावे साधुभावे च १७·२६ प्र
सनातनस्त्वं पुरुषो मतो मे ११·१८ च
स निश्चयेन योक्तव्यः ६·२३ तृ
संतुष्टः सततं योगी १२·१४ प्र
संतुष्टो येन केन चित् १२·१९ द्वि
संदृश्यन्ते चूर्णितैरुत्तमाङ्गैः ११·२७ च
संनियम्येन्द्रियग्रामम् १२·४ प्र
संन्यस्याध्यात्मचेतसा ३·३० द्वि
संन्यस्यास्ते सुखं वशी ५·१३ द्वि
संन्यासः कर्मयोगश्च ५·२ प्र
संन्यासं कर्मणां कृष्ण ५·१ प्र
संन्यासं कवयो विदुः १८·२ द्वि
संन्यासयोगयुक्तात्मा ९·२८ तृ
संन्यासस्तु महाबाहो ५·६ प्र
संन्यासस्य महाबाहो १८·१ प्र
सन्यासेनाधिगच्छति १८·४९ च
स बुद्धिमान् मनुष्येषु ४·१८ तृ
स ब्रह्मयोगयुक्तात्मा ५·२१ तृ
समं सर्वेषु भूतेषु १३·२७ प्र
समग्रं प्रविलीयते ४·२३ च
समं कायशिरोग्रीवम् ६·१३ प्र
समत्वं योग उच्यते २·४८ च
समदुःखसुखः क्षमी १२·१३ च

समदुःखसुखं धीरम् २·१५ तृ
समदुःखसुखः स्वस्थः १४·२४ प्र
●समबुद्धिर्विमुच्यते = ६·९ च
समबुद्धिर्विशिष्यते ६·९ च
समं पश्यति योऽर्जुन ६·३२ द्वि
समं पश्यन् हि सर्वत्र १३·२८ प्र
समलोष्टाश्मकाञ्चनः ६·८ च
समलोष्टाश्मकाञ्चनः १४·२४ द्वि
समवस्थितमीश्वरम् १३·२८ द्वि
समवेतान् कुरूनिति १·२५ च
समवेता युयुत्सवः १·१ द्वि
समः शत्रौ च मित्रे च १२·१८प्र
समः सङ्गविवर्जितः १२·१८ च
समः सर्वेषु भूतेषु १८·५४ तृ
समः सिद्धावसिद्धौ च ४·२२ तृ
स महात्मा सुदुर्लभः ७·१९ च
समाधाय स सात्त्विकः १७·११च
समाधावचला बुद्धिः २·५३ तृ
समाधिस्थस्य केशव २·५४ द्वि
समाधौ न विधीयते २·४४ च
समासेनैव कौन्तेय १८·५० तृ
समुद्रमापः प्रविशन्ति यद्वत्२·७०द्वि
समुद्रमेवाभिमुखा द्रवन्ति ११·२८ द्वि
स मे युक्ततमो मतः ६·४७ च
समोऽहं सर्वभूतेषु ९·२९ प्र
●संपश्यद्भिर्जनार्दन = १·३९ च
संपश्यन् कर्तुमर्हसि ३·२० च
संप्रेक्ष्य नासिकाग्रं स्वम् ६·१३ तृ
संभवः सर्वभूतानाम् १४·३ तृ
संभवामि युगे युगे ४·८ च
संभवाम्यात्ममायया ४·६ च
संभावितस्य चाकीर्तिः २·३४ तृ
संमोहात् स्मृतिविभ्रमः २·६३ द्वि
सम्यग्व्यवसितो हि सः ९·३० च
स यत् प्रमाणं कुरुते ३·२१ तृ
स याति परमां गतिम् ८·१३ च
स युक्तः कृत्स्नकर्मकृत् ४·१८ च
स युक्तः स सुखी नरः ५·२३ च
स योगी परमो मतः ६·३२ च
स योगी ब्रह्मनिर्वाणम् ५·२४ तृ
स योगी मयि वर्तते ६·३१ च
सरसामस्मि सागरः १०·२४ च
सर्गाणामादिरन्तश्च १०·३२ प्र
सर्गेऽपि नोपजायन्ते १४·२ तृ
सर्गे यान्ति परंतप ७·२७ च
सर्पाणामस्मि वासुकिः १०·२८च
●सर्व एते महारथाः = १·६च
सर्व एव महारथाः १·६ च
सर्वं समाप्नोषि ततोऽसि सर्वः ११·४०च
सर्वैः प्रकृतिजैर्गुणैः ३·५ च
सर्वकर्मफलत्यागम् १२·११ तृ
सर्वकर्मफलत्यागम् १८·२ तृ
सर्वकर्माणि मनसा ५·१३ प्र
सर्वकर्माण्यपि सदा १८·५६ प्र
●सर्वक्षत्रसमागमे = १·१ द्वि
सर्वक्षेत्रेषु भारत १३·२ द्वि

सर्वगुह्यतमं भूयः १८·६४ प्र
सर्वं कर्माखिलं पार्थ ४·३३ तृ
सर्वज्ञानविमूढांस्तान् ३·३२ तृ
सर्वं च मयि पश्यति ६·३० द्वि
सर्वं ज्ञानप्लवेनैव ४·३६ तृ
सर्वतःपाणिपादं तत् १३·१३ प्र
सर्वतःश्रुतिमल्लोके १३·१३ तृ
सर्वतः संप्लुतोदके २·४६ द्वि
सर्वतोक्षिशिरोमुखम् १३·१३द्वि
सर्वत्रगमचिन्त्यं च १२·३ तृ
सर्वत्र समदर्शनः ६·२९ च
सर्वत्र समबुद्धयः १२·४ द्वि
सर्वत्रावस्थितो देहे १३·३२ तृ
सर्वथा वर्तमानोऽपि ६-३१ तृ
सर्वथा वर्तमानोऽपि १३·२३ तृ
सर्वद्वाराणि संयम्य ८·१२ प्र
सर्वद्वारेषु देहेऽस्मिन् १४·११ प्र
सर्वधर्मान् परित्यज्य १८·६६ प्र
सर्वपापैः प्रमुच्यते १०·३ च
सर्वभावेन भारत १५·१९ च
सर्वभावेन भारत १८·६२ द्वि
सर्वभूतस्थमात्मानम् ६·२९ प्र
सर्वभूतस्थितं यो माम् ६·३१प्र
सर्वभूतहिते रताः ५·२५ च
सर्वभूतहिते रताः १२·४ च
सर्वभूतात्मभूतात्मा ५·७ तृ
सर्वभूतानि कौन्तेय ९·७ प्र
सर्वभूतानि चात्मनि ६·२९द्वि
सर्वभूतानि संमोहम् ७·२७ तृ
सर्वभूताशयस्थितः १०·२० द्वि
सर्वभूतेषु येनैकम् १८·२० प्र
सर्वमावृत्य तिष्ठति १३·१३ च
सर्वमेतदृतं मन्ये १०·१४ प्र
सर्वयोनिषु कौन्तेय १४·४ प्र
सर्वलोकमहेश्वरम् ५·२९ द्वि
सर्वशः पृथिवीपते १·१८ द्वि
सर्वसंकल्पसंन्यासी ६·४ तृ
सर्वस्य चाहं हृदि संनिविष्टः
१५·१५प्र
सर्वस्य धातारमचिन्त्यरूपम् ८·९तृ
सर्वांस्तथा भूतविशेषसङ्घान्
११·१५द्वि
सर्वाणीत्युपधारय ७·६ द्वि
सर्वाणीन्द्रियकर्माणि ४·२७ प्र
सर्वान् पार्थ मनोगतान् २·५५द्वि
सर्वान् बन्धूनवस्थितान् १·२७च
सर्वारम्भपरित्यागी १२·१६ तृ
सर्वारम्भपरित्यागी १४·२५ तृ
सर्वारम्भा हि दोषेण १८·४८तृ
सर्वार्थान् विपरीतांश्च १८·३२तृ
सर्वाश्चर्यमयं देवम् ११·११ तृ
सर्वे नमस्यन्ति च सिद्धसङ्घाः
११·३६च
सर्वेन्द्रियगुणाभासम् १३·१४ प्र
सर्वेन्द्रियविवर्जितम् १३·१४ द्वि
सर्वेऽप्येते यज्ञविदः ४·३० तृ
सर्वेभ्यः पापकृत्तमः ४·३६ द्वि
सर्वे युद्धविशारदाः १·९ च

सर्वे वयमतः परम् २·१२ च
सर्वेषां च महीक्षिताम् १·२५ द्वि
सर्वे सहैवावनिपालसङ्घैः ११·२६ द्वि
सविकारमुदाहृतम् १३·६ च
स शब्दस्तुमुलोऽभवत् १·१३ च
स शान्तिमधिगच्छति २·७१ च
स शान्तिमाप्नोति न कामकामी २·७० च
स संन्यासी च योगी च ६·१ तृ
स सर्वविद्भजति माम् १५·१९ तृ
सहजं कर्म कौन्तेय १८·४८ प्र
सहयज्ञाः प्रजाः सृष्ट्वा ३·१० प्र
सहसैवाभ्यहन्यन्त १·१३ तृ
सहस्रबाहो भव विश्वमूर्ते ११·४६ च
सहस्रयुगपर्यन्तम् ८·१७ प्र
सहास्मदीयैरपि योधमुख्यैः ११·२६ च
साक्षात् कथयतः स्वयम् १८·७५च
सांख्ययोगौ पृथग्बालाः ५·४ प्र
सांख्ये कृतान्ते प्रोक्तानि १८·१३ तृ
सात्त्विकं निर्मलं फलम् १४·१६ द्वि
सात्त्विकं परिचक्षते १७·१७ च
सात्त्विकी राजसी चैव १७·२ तृ
सात्यकिश्चापराजितः १·१७ च
साधिभूताधिदैवं माम् ७·३० प्र
साधियज्ञं च ये विदुः ७·३० द्वि
साधुरेव स मन्तव्यः ९·३० तृ
साधुष्वपि च पापेषु ६·९ तृ
सा निशा पश्यतो मुनेः २·६९ च
साम्येन मधुसूदन ६·३३ द्वि
साहंकारेण वा पुनः १८·२४ द्वि
सिंहनादं विनद्योच्चैः १·१२ तृ
सिद्धये सर्वकर्मणाम् १८·१३ च
सिद्धानां कपिलो मुनिः १०·२६ च
सिद्धिं विन्दति मानवः १८·४६ च
सिद्धिं समधिगच्छति ३·४ च
सिद्धिं प्राप्तो यथा ब्रह्म १८·५० प्र
सिद्धिर्भवति कर्मजा ४·१२ च
सिद्धोऽहं बलवान् सुखी १६·१४ च
सिद्ध्यसिद्ध्योर्निर्विकारः १८·२६ तृ
सिद्ध्यसिद्ध्योः समो भूत्वा २·४८ तृ
सीदन्ति मम गात्राणि १·२९ प्र
*सीदन्ति सर्वगात्राणि = १·२९प्र
*सीदमानमिदं वचः = २·१० च
*सीदमानमिदं वाक्यम् = २·१ तृ
*सीदमानोऽब्रवीदिदम् =१·२८ द्वि
सुखं वा यदि वा दुःखम् ६·३२ तृ
सुखदुःखे समे कृत्वा २·३८ प्र
सुखं त्विदानीं त्रिविधम् १८·३६ प्र
सुखं दुःखं भवोऽभावः १०·४ तृ
॰सुखप्रीतिविवर्धनाः १७·८ द्वि
सुखमक्षयमश्नुते ५·२१ च
सुखमात्यन्तिकं यत् तद् ६·२१ प्र
सुखं बन्धात् प्रमुच्यते ५·३ च
सुखं मोहनमात्मनः १८·३९ द्वि
सुखसङ्गेन बध्नाति १४·६ तृ
सुखस्यैकान्तिकस्य च १४·२७ च
सुखिनः क्षत्रियाः पार्थ २·३२ तृ

सुखिनः स्याम माधव १·३७ च
सुखेन ब्रह्मसंस्पर्शम् ६·२८ तृ
सुखेषु विगतस्पृहः २·५६ द्वि
सुघोषमणिपुष्पकौ १·१६ च
सुदुर्दर्शमिदं रूपम् ११·५२ प्र
सुसुखं कर्तुमव्ययम् ९·२ च
सुहृदं सर्वभूतानाम् ५·२९ तृ
सुहृन्मित्रार्युदासीन° ६·९ प्र
सूक्ष्मत्वात् तदविज्ञेयम् १३·१५ तृ
सूत्रे मणिगणा इव ७·७ च
सूयते सचराचरम् ९·१० द्वि
सेनयोरुभयोरपि १·२७ द्वि
सेनयोरुभयोर्मध्ये १·२१ तृ
सेनयोरुभयोर्मध्ये १·२४ तृ
सेनयोरुभयोर्मध्ये २·१० तृ
सेनानीनामहं स्कन्दः १०·२४ तृ
सोऽपि मुक्तः शुभाँल्लोकान् १८·७१ तृ
*सोमदत्तिर्जयद्रथः = १·८ च
सोऽमृतत्वाय कल्पते २·१५ च
सोमो भूत्वा रसात्मकः १५·१३ च
सोऽविकम्पेन योगेन १०·७ तृ
सौभद्रश्च महाबाहुः १·१८ तृ
*सौभद्रश्च महेष्वासः = १·१८ तृ
सौभद्रो द्रौपदेयाश्च १·६ तृ
*सौमदत्तिश्च वीर्यवान् = १·८ च
सौमदत्तिस्तथैव च १·८ च
स्तुवन्ति त्वा स्तुतिभिः पुष्कलाभिः ११·२१ च
स्त्रियो वैश्यास्तथा शूद्राः ९·३२ तृ
स्त्रीषु दुष्टासु वार्ष्णेय १·४१ तृ
स्थानं प्राप्स्यसि शाश्वतम् १८·६२ च
स्थाने हृषीकेश तव प्रकीर्त्या ११·३६ प्र
स्थापयित्वा रथोत्तमम् १·२४ च
स्थावराणां हिमालयः १०·२५ च
स्थितधीः किं प्रभाषेत २·५४ तृ
स्थितधीर्मुनिरुच्यते २·५६ च
स्थितप्रज्ञस्तदोच्यते २·५५ च
स्थितप्रज्ञस्य का भाषा २·५४ प्र
स्थितश्चलति तत्त्वतः ६·२१ च
स्थितिः सदिति चोच्यते १७·२७ द्वि
स्थितोऽस्मि गतसंदेहः १८·७३ तृ
स्थित्वास्यामन्तकालेऽपि २·७२ तृ
स्थिरबुद्धिरसंमूढः ५·२० तृ
स्थिरमासनमात्मनः ६·११ द्वि
स्थैर्यमात्मविनिग्रहः १३·७ च
स्पर्शान् कृत्वा बहिर्बाह्यान् ५·२७ प्र
स्मरन् मुक्त्वा कलेवरम् ८·५ द्वि
स्मृतिभ्रंशाद्बुद्धिनाशः २·६३ तृ
स्मृतिर्मेधा धृतिः क्षमा १०·३४ च
स्यालाः संबन्धिनस्तथा १·३४ च
*स्यालाः संबन्धिबान्धवाः = १·३४ च
*स्रंसते गाण्डिवं हस्तात् = १·३० प्र
स्रोतसामस्मि जाह्नवी १०·३१ च
स्वकं रूपं दर्शयामास भूयः ११·५० द्वि
स्वकर्मणा तमभ्यर्च्य १८·४६ तृ

स्वकर्मनिरतः सिद्धिम् १८·४५ तृ
स्वजनं हि कथं हत्वा १·३७ तृ
*स्वजनान् हन्तुमुद्यताः = १·४५ च
*स्वजनान् हि कथं हत्वा = १·३७ तृ
स्वतेजसा विश्वमिदं तपन्तम्
११·१९ च
स्वधर्ममपि चावेक्ष्य २·३१ प्र
स्वधर्मे निधनं श्रेयः ३·३५ तृ
स्वधाहमहमौषधम् ९·१६ द्वि
स्वभावजेन कौन्तेय १८·६० प्र
स्वभावनियतं कर्म १८·४७ तृ
स्वभावप्रभवैर्गुणैः १८·४१ च
स्वभावस्तु प्रवर्तते ५·१४ च
स्वभावोऽध्यात्ममुच्यते ८·३ द्वि
स्वयं चैव ब्रवीषि मे १०·१३ च
स्वयमेवात्मनात्मानम् १०·१५ प्र
स्वर्गद्वारमपावृतम् २·३२ द्वि
स्वल्पमप्यस्य धर्मस्य २·४० तृ
स्वस्तीत्युक्त्वा महर्षिसिद्धसङ्घाः
११·२१ तृ
स्वाध्यायज्ञानयज्ञाश्च ४·२८ तृ
स्वाध्यायस्तप आर्जवम् १६·१ च
स्वाध्यायाभ्यसनं चैव १७·१५ तृ
स्वे स्वे कर्मण्यभिरतः १८·४५ प्र
हतो वा प्राप्स्यसि स्वर्गम् २·३७ प्र
हत्वापि स इमाँल्लोकान् १८·१७ तृ
हत्वार्थकामांस्तु गुरूनिहैव २·५ तृ
हत्वा स्वजनमाहवे १·३१ च
हत्वैतानाततायिनः १·३६ च
हनिष्ये चापरानपि १६·१४ द्वि
हन्त ते कथयिष्यामि १०·१९ प्र
हन्तुं स्वजनमुद्यताः १·४५ च
हरन्ति प्रसभं मनः २·६० च
हर्षशोकान्वितः कर्ता १८·२७ तृ
हर्षामर्षभयोद्वेगैः १२·१५ तृ
हानिरस्योपजायते २·६५ द्वि
हित्वा पापमवाप्स्यसि २·३३ च
हृत्स्थं ज्ञानासिनात्मनः ४·४२ द्वि
*हृदयानि विदारयन् = १·१९ द्वि
*हृदयानि व्यकम्पयत् = १·१९ द्वि
हृदयानि व्यदारयत् १·१९ द्वि
हृदि सर्वस्य विष्ठितम् १३·१७ च
हृद्देशेऽर्जुन तिष्ठति १८·६१ द्वि
हृषीकेशं तदा वाक्यम् १·२१ प्र
हृष्टरोमा धनंजयः ११·१४ द्वि
हृष्यामि च पुनः पुनः १८·७७ च
हृष्यामि च मुहुर्मुहुः १८·७६ च
हे कृष्ण हे यादव हे सखेति
११·४१ द्वि
हेतुः प्रकृतिरुच्यते १३·२० द्वि
हेतुनानेन कौन्तेय ९·१० तृ
हेतुमद्भिर्विनिश्चितैः १३·४ च
*हेतोः किं तु महीकृते = १·३५ च
हेतोः किं नु महीकृते १·३५ च
*हेतोः किमु महीकृते = १·३५ च
ह्रियते ह्यवशोऽपि सः ६·४४ द्वि

BY THE SAME AUTHOR

		Rs. As.
1.	THE BHAGAVADGĪTĀ, with the "Jñānakarmasamuccaya" Commentary of Ānanda-[vardhana], edited with Introduction and two Appendices, Paper Rs. 6-12; Cloth...	7 - 8
2.	Examination of R. Otto's Attempted Stratification of the Bhagavad-Gītā, pp. 70 ...	1 - 8
3.	The so-called Kashmir Recension of the Bhagavad-Gītā	1 - 0
4.	Senart's Introduction of the Bhagavadgītā, Trans. from original French	0 - 6
5.	The Bhagavadgītā 'Riddle' Unriddled ...	0 - 8
6.	Śvetāśvatara Upaniṣad and the Bhagavad-Gītā: Essay	0 - 6
7.	Basu Malik Lectures on Vedānta Philosophy, Lec. 1-6	3 - 8
8.	BRAHAMASŪTRA II, i & ii, with Śaṅkara's Bhāṣya; Text, English Translation and Notes : Bound together	5 - 0
	(Also separately for Rs. 2 & Rs. 3 respectively)	
9.	Brahmasūtrapāṭha with Word-Index ...	1 - 0
10.	Dṛṣṭāntas in the Brahamasūtra	0 - 6
11.	Jaimini's Śārīrakasūtras, Essay	0 - 6
12.	THE CREATIVE PERIOD, Being History of Indian Philosophy, Vol. II (jointly with Prof. R. D. Ranade)	15 - 0

To be had from—

BILVAKUNJA PUBLISHING HOUSE,
810 Shivajinagar, Poona 4 (India)